

AÐALNÁMSKRÁ TÓNLISTARSKÓLA
RYTMÍSK TÓNLIST

MENNTA- OG MENNINGARMÁLARÁÐUNEYTIÐ 2010

AÐALNÁMSKRÁ TÓNLISTARSKÓLA – RYTMÍSK TÓNLIST

Mennta- og menningarmálaráðuneytið: námskrár

Janúar 2010

Útgefandi: Mennta- og menningarmálaráðuneytið

Sölvhólgötu 4

150 Reykjavík

Sími: 560 9500

Bréfasími: 562 3068

Netfang: postur@mrn.stjr.is

Veffang: menntamalaraduneyti.is

@ 2010 Mennta- og menningarmálaráðuneytið

ISBN 978-9979-777-76-2

EFNISYFIRLIT

Formáli	9
Nám í rytmískri tónlist	10
Upphaf náms	10
Tengsl við nám í klassískri tónlist	11
Þættir í hljóðfæra- og tónfræðanámi í rytmískri tónlist	12
Hljóðfæranám	12
Verk	
Safnlistar	
Upprit	
Æfingar	
Tónstigir og hljómar	
Utanbókarnám	
Nótnalestur	
Spuni	
Tónsmíðar	
Heildarsvipur	
Samleikur	16
Tónfræðanámi	16
Tengsl hljóðfæra- og tónfræðanáms	17
Nótnaheiti og hljómatákn	17
Námsmat og próf	19
Almennt um námsmat	19
Áfangapróf	22
Skipulag og tilgangur	22
Samræming mats og prófdæming	22
Einkunnagjöf og lágmarkseinkunn	22
Prófskírteini	23
Lengd prófa	23
Almennar prófreglur – hljóðfæra- og tónfræðapróf	23
Prófreglur – hljóðfærapróf	24
Prófreglur – tónfræðapróf	25
Grunnpróf tónlistarskóla	25
Hljóðfærapróf	
Tónfræðapróf	

Miðpróf tónlistarskóla	26
Hljóðfæraþróf	
Tónfræðapróf	
Framhaldspróf tónlistarskóla	27
Hljóðfæraþróf	
Tónfræðapróf	
Tónleikar	
Námslok	
Skýringar við einstaka prófbætti á áfangaprófum	29
Verk og safnlistar	
Upprit	
Æfingar	
Tónstigar og hljómar	
Val – grunnpróf	
Val – miðpróf	
Val – framhaldspróf	
Óundirbúinn nótnalestur	
Heildarsvipur	
Stigspróf	34
Skipulag	34
Prófdæming og einkunnagjöf	34
Píanó	35
Nokkur atriði varðandi nám á píanó og hljómborð	35
Upphaf náms á hljómborð	36
Grunnnám	36
Markmið í grunnnámi	
Raddsetning hljóma og hljómferla	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	44
Markmið í miðnámi	
Raddsetning hljóma og hljómferla	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	55
Markmið í framhaldsnámi	
Raddsetning hljóma og hljómferla	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	

Rafgítar	66
Nokkur atriði varðandi nám á rafgítar	66
Grunnnám	67
Markmið í grunnnámi	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	73
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	80
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Tónstigar og hljómar – dæmi	89
Grunnpróf	
Miðpróf	
Framhaldspróf	
Kontrabassi	97
Nokkur atriði varðandi nám á kontrabassa	97
Grunnnám	97
Markmið í grunnnámi	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	104
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	112
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Rafbassi	122
Nokkur atriði varðandi nám á rafbassa	122
Grunnnám	122
Markmið í grunnnámi	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	129
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	

Framhaldsnám	137
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Tónstigar og hljómar – dæmi	145
Trommusett	147
Nokkur atriði varðandi nám á trommusett	147
Víbrafónn	148
Náms- og prófþættir á trommusett	149
Verk	
Taktbrigðalisti	
Sneriltromma	
Tækniæfingar	
Val	
Nótnalestur	
Heildarsvipur	
Handslagverk	
Grunnnám	151
Markmið í grunnnámi	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	160
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	172
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Undirstöðuæfingar í grunnnámi	186
Undirstöðuæfingar í miðnámi	187
Undirstöðuæfingar í framhaldsnámi	188
Blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri	189
Nokkur atriði varðandi nám á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri	189
Grunnnám	189
Miðnám	190
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	197
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	

Söngur	207
Nokkur atriði varðandi nám í söng	207
Grunnnám	208
Markmið í grunnnámi	
Verkefnalisti í grunnnámi	
Grunnpróf	
Miðnám	215
Markmið í miðnámi	
Verkefnalisti í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	224
Markmið í framhaldsnámi	
Verkefnalisti í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Tónfræðanám	236
Skipulag tónfræðanáms	236
Grunnnám	237
Miðnám	237
Markmið í miðnámi	
Miðpróf	
Framhaldsnám	244
Djasshljómfærði	
Tónheyrn	
Djass- og rokksaga	
Valgrein	
Markmið í framhaldsnámi	
Framhaldspróf	
Tónfræðanám sem aðalnámsgrein	253
Inntökuskilyrði	253
Samsetning námsins	253
Tónsmíðar	
Útsetningar	
Tölvutækni	
Lokatónleikar	
Markmið	254
Tónsmíðar	
Útsetningar	
Tölvutækni	
Lokatónleikar	
Námslok	
Námsmat og próf	256
Mat á lokatónleikum	

Lagasöfn og spunabækur	258
Lagasöfn	258
Bækur um spuna	260
Tónstigar	266
Kirkjutóntegundir	263
Ýmsar tóntegundir	264

FORMÁLI

Aðalnámskrá tónlistarskóla skiptist annars vegar í almennan hluta og hins vegar í greinanámskrár fyrir einstök hljóðfæri og námsgreinar í tónlistarskólum. Námskrárnar miðast við þá skipan tónlistarnáms sem mælt er fyrir um í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla.

Í almennum hluta aðalnámskrár eru hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla skilgreind. Náminu er skipt í þrjá námsáfanga, grunnám, miðnám og framhaldsnám, og lögð áhersla á samræmt námsmat við lok áfanganna. Jafnframt er lögð áhersla á sjálfstæði og frumkvæði einstakra skóla, skapandi starf og samvinnu í skólastarfi.

Aðalnámskrá tónlistarskóla er ætlað að tryggja fjölbreytni en jafnframt að stuðla að samræmingu þeirra námsþátta sem aðalnámskrá tekur til, bæði innan einstakra tónlistarskóla og á milli skóla.

Almenn atriði varðandi námsþætti og námsmat er að finna í almennum hluta aðalnámskrár. Þar er einnig að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Því er mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér almennan hluta aðalnámskrár tónlistarskóla vandlega.

Í almennum hluta aðalnámskrár er mælt til þess að tónlistarskólar skilgreini starfssvið sitt í eigin skólanámskrám. Við þá námskrárgerð er hverjum skóla ætlað að taka mið af stefnumörkun aðalnámskrár tónlistarskóla ásamt því að sinna sérhæfðum og staðbundnum markmiðum.

NÁM Í RYTMÍSKRI TÓNLIST

Hugtakið rytmísk tónlist er safnheiti yfir djass, rokk og skyldar tónlistar- tegundir sem ekki teljast til klassískrar tónlistar í almennri merkingu þess hugtaks. Miðað er við að nám í rytmískri tónlist sé eins upp byggt og lúti sömu lögmálum og annað tónlistarnám sem skilgreint er í aðalnámskrá tónlistarskóla en viðfangsefni eru að miklu leyti önnur.

Viðfangsefni nemenda í rytmísku námi geta verið margvísleg og ættu allar gerðir rytmískrar tónlistar, þ.m.t. djass, popp, rokk og ólíkar gerðir heimstónlistar, að geta rúmast innan námsins eftir óskum nemenda, áherslum og aðstæðum á hverjum stað. Æskilegt er að nemendur í grunnnámi kynnist eins fjölbreyttri rytmískri tónlist og kostur er. Í mið- og framhaldsnámi er aukin áhersla lögð á djasstónlist sem nokkurs konar þungamiðju í náminu þó að áfram sé rúm aðrar gerðir rytmískrar tónlistar. Ástæður þessa eru meðal annars mun lengri kennsluhefð og meira námsefnisframboð í djasstónlist en í öðrum gerðum rytmískrar tónlistar. Þá má benda á að við lok framhaldsnáms er gert ráð fyrir að nemendur séu undir það búnir að takast á við háskólanám í rytmískri tónlist en víðast hvar er slíkt nám mjög djassmiðað.

Í námskrá í rytmískri tónlist eru sett fram sameiginleg meginmarkmið hinna þriggja ólíku námsstiga, grunnnáms, miðnáms og framhaldsnáms, fyrir öll hljóðfæri. Í þessari námskrá er einnig að finna sértæk markmið og prófkröfur fyrir eftirfarandi hljóðfæri: píanó, rafgítar, kontrabassa, rafbassa, söng og trommuset. Nám á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri byggist annars vegar á sameiginlegum markmiðum þessara hljóðfæra og hins vegar á sértækum markmiðum hefðbundinna greinanámskráa viðkomandi hljóðfæra.

Umfjöllun um tónfræðagreinar í rytmísku tónlistarnámi birtist í sérstökum kafla en gert er ráð fyrir sérhæfðu tónfræðagreinanámi fyrir nemendur í rytmískri tónlist frá upphafi miðnáms.

Upphaf náms

Nám í rytmískri tónlist getur hafist á ýmsum aldri. Sumir nemendur hefja tónlistarnám með rytmísku sniði en aðrir stunda hefðbundið tónlistarnám áður en rytmískt nám hefst. Þá er ótalinn sá hópur sem kynnist rytmískri tónlist meðfram hefðbundnu tónlistarnámi eða alfarið upp á eigin spýtur. Þessi fjölbreytti bakgrunnur og ólíki aldur nýnema í rytmískri tónlist

kallar á sveigjanleika í námsframboði og kröfum, einkum í fyrri hluta námsins.

Í ljósi þessa er boðið upp á tvær grundvallarleiðir til að hefja nám í rytmískri tónlist, annars vegar geta nemendur stundað rytmískt nám frá byrjun og hentar þessi leið t.d. vel fyrir nemendur á rafgítar, bassa og trommur. Hins vegar er mögulegt, að nemendur, sem lokið hafa almennu grunnprófi á sitt hljóðfæri, hefji rytmískt tónlistarnám í miðnámi. Þessi leið á vel við eðli blásturs- og strokhljóðfæra.

Tengsl við nám í klassískri tónlist

Almennt er gert ráð fyrir að nemendur í íslenskum tónlistarskólum stundi annaðhvort hefðbundið tónlistarnám eða nám í rytmískri tónlist. Í báðum tilfellum eru megináfangarnir þrír, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Mögulegt er að skipta á milli námsleiða, þ.e. að fara frá klassísku námi yfir í rytmískt og öfugt. Nemandi, sem lokið hefur klassísku grunnprófi, þarf ekki nauðsynlega að taka rytmískt grunnpróf áður en hann tekst á við miðnám í rytmískri tónlist. Við lok miðnáms þarf hann hins vegar að hafa náð öllum markmiðum rytmískrar námskrár bæði í grunn- og miðnámi og má því gera ráð fyrir að námstíminn lengist sem því nemur. Hið sama gildir að sjálfsögðu um nemanda sem fer frá rytmískri tónlist yfir í klassíska.

Á sama hátt getur nemandi, sem lokið hefur miðprófi í einum tónlistarstíl, farið beint í framhaldspróf í öðrum að því gefnu að öllum markmiðum fyrri áfanga beggja stíla hafi verið náð. Bent er á að ekkert er þó því til fyrirstöðu að nemandi, sem lokið hefur einu áfangaprófi, taki sama próf í öðrum tónlistarstíl telji kennari og nemandi það heppilegt.

Ofangreindar reglur eiga ekki við ef nemandi skiptir um hljóðfæri. Í slíkum tilfellum þarf alltaf að byrja frá grunni.

ÞÆTTIR Í HLJÓÐFÆRA- OG TÓNFRÆÐANÁMI Í RYTMÍSKRI TÓNLIST

Meginviðfangsefni tónlistarskóla er nám og kennsla í hljóðfæraleik, söng og tónfræðum. Í aðalnámskrá tónlistarskóla er kveðið á um að við lok tiltekinna námsáfanga þurfi nemendur að uppfylla ákveðnar samræmdar kröfur um hæfni í þessum greinum. Jafnframt er lögð áhersla á fjölbreytni í starfi tónlistarskóla og að tekið sé tillit til margbreytilegra áhugasviða nemenda, getu þeirra og þroska.

Hljóðfæranám

Hljóðfæranám í rytmískri tónlist er tvíþætt, annars vegar þurfa nemendur að ná góðum tæknilegum tókum á hljóðfærum sínum á sambærilegan hátt og nemendur í hefðbundnu tónlistarnámi. Hins vegar snýst námið um þjálfun í spuna og fjölmörgum öðrum atriðum sem greina rytmíska tónlist frá annarri tónlist.

Verk

Í rytmískri tónlist felst flutningur verka annars vegar í túlkun laglínu og hins vegar í spuna. Fyrir nemendur á hljómahljóðfæri kemur einnig til flutningur hljómagangs í undirleik. Trommuleikur byggir á öðrum forsendum sem skilgreindar eru í viðeigandi kafla síðar í þessu riti.

Í grunnnámi geta viðfangsefni nemenda spannað vítt svið rytmískrar tónlistar og ekki eru gerðar kröfur um ákveðnar stíltegundir. Í mið- og framhaldsnámi er hins vegar gert ráð fyrir að djasstónlist sé nokkurs konar burðarás í náminu og að vægi hennar sé ekki minna en helmingur viðfangsefna. Ástæður þessa eru meðal annars þær að kennsla djass-tónlistar á sér lengri og meiri hefð og felur í sér skýrari námsframvindu-möguleika en aðrar gerðir rytmískrar tónlistar. Benda má á að djass er mjög vítt hugtak og sú þekking og reynsla, sem nemendur öðlast í djass-tengdu námi, nýtist í víðu samhengi. Þá má benda á að framboð kennsluefnis er mun meira en í öðrum gerðum rytmískrar tónlistar.

Mikilvægt er að laglínur séu fluttar á sannfærandi hátt og með persónulegum blæ. Undirleikur þarf að vera rytmískur, vel raddsettur og stílrænt viðeigandi. Spuni er þungamiðja rytmísku tónlistarnáms. Það eru því ekki síst hljómrænar forsendur og spunamöguleikar laga sem ráða

þyngdarstigi þeirra. Þessar forsendur eru að mestu leyti óháðar hljóðfærum. Þess skal gæta að viðfangsefni séu fjölbreytt og að yfirferð verkefna í hverjum námsáfangi sé viðunandi áður en hugað er að áfangaprófi.

Safnlistar

Í heimi rytmískar tónlistar er nauðsynlegt að kunna talsverðan fjölda laga sem aðrir kunna líka. Af þessum sökum er mikilvægt að í náminu sé jafnt og þétt aukið við lagakunnáttu og haldið við því sem áður hefur verið lært. Mælt er með því að halda skrá yfir þau lög sem lærð hafa verið en jafnframt getur verið hentugt að gera lista yfir lög sem æskilegt er talið að læra. Eðlilegt er að lögini séu einföld í upphafi en þyngist eftir því sem lengra dregur í náminu. Miðað er við að sá lagafjöldi, sem bætist við frá einum námsáfangi til annars, sé af þyngdarstigi hins nýja áfanga.

Æskilegt er að nemendur kynnist íslenskrari tónlist bæði djassi og annars konar rytmískri tónlist og ekkert er því til fyrirstöðu að hún sé með á safnlistum, enda þótt alþjóðleg tónlist ætti að vera í meirihluta eðli málsins samkvæmt. Miðað er við að einungis útgefin tónlist, hvort heldur er á nótum eða hljóðriti, teljist gjaldgeng á lista.

Miðað er við að djasstónlist sé að minnsta kosti helmingur laga á safnlista við lok mið- og framhaldsnáms en í grunnnámi eru ekki gerðar kröfur um viðfangsefni í tilteknum stíltegundum.

Upprit

Upprit er þýðing á enska orðinu transcription og vísar til niðurrítunar eða utanbókarlærdóms á hljóðrituðum spunaköflum þekkra tónlistarmanna. Tilgangurinn með slíku er að þroska tilfinningu fyrir hendingamótun, hryntilfinningu, stíl, tón, lagrænu flæði, skilningi á línubyggingu og hljómrænu innihaldi í spuna. Auk þess þroskar starf af þessu tagi tóneyra og nótnaritun.

Að minnsta kosti fjórar leiðir eru til að hafa gagn af uppritu. Hugsanlegt er að læra einleikskafli utan að án þess að rita hann niður. Einnig er hugsanleg að rita niður án þess að læra utan að. Í þriðja lagi er mögulegt að vinna með uppritu úr útgefnum bókum. Í fjórða lagi er hugsanlegt að rita niður eða læra utan að gagnlega styttri búta úr lengri sólóum. Hafa má gagn af öllum þessum aðferðum, hverri fyrir sig eða blöndun þeirra. Eðlilegt er að uppritu verði lengri og meira krefjandi eftir því sem lengra dregur í náminu.

Upprit eru flutt á mið- og framhaldsprófum. Á miðprófi geta nemendur valið um hvort þeir flytja eigið eða útgefið upprit. Í báðum tilfellum skal flutningurinn þó vera utanbókar en uppritinu skilað til prófdómara. Á framhaldsprófi er miðað við að nemendur flytji upprit sem þeir hafi unnið sjálfir, lært utan að og skrifað niður. Þegar um eigið upprit nemanda er að ræða skal skila snyrtilega frágengnu uppriti með nótum og hljómatáknum til prófdómara í prófinu.

Erfitt er að setja algilda viðmiðun varðandi lengd upprita, hvort heldur er í tíma eða formi, þar sem innihaldið getur verið mjög miskrefjandi. Í miðnámi má þó til viðmiðunar nefna u.þ.b. tvo kórusa af 32 takta lagformi (þ.e. 64 taktar), 5–6 kórusa af 12 takta blúsformi eða sambærilega lengd. Í framhaldsnámi má miða við u.þ.b. þrjá kórusa af 32 takta lagformi eða 8–9 kórusa af 12 takta blúsformi eða sambærilega lengd.

Meginatriði er að heildarflutningur nemandans sé sannfærandi. Í þeim tilvikum, sem heppileg verkefni fara út fyrir getustig nemandans, má benda á þann möguleika að spila stöku nótur eða hendingar áttund ofar eða neðar en fyrirmyndin ef viðkomandi einleikskafli gerir of miklar hljóðfærataeknilegar kröfur miðað við námsstig nemandans.

Æfingar

Góðar æfingar (etýður) stuðla að markvissri uppbyggingu hljóðfærataekni en taka auk þess á túlkunaratriðum, svo sem hendingamótun, styrk og blæbrigðum. Miðað er við að nemendur í rytmísku námi fái við sömu eða sambærilegar æfingar og nemendur í hefðbundnu tónlistarnámi á sama hljóðfæri. Annaðhvort má nýta klassískar æfingar eða sambærilegar æfingar af rytmískum toga. Í báðum tilfellum þarf að gæta þess að þau verkefni, sem valin eru, séu skrifuð sem æfingar.

Tónstigar og hljómar

Fjölmörg atriði þjálfast með markvissri æfingu tónstiga og hljóma, meðal annars tækni, tónmyndun, inntónun og tónsvið. Síðast en ekki síst eru tónstigar og hljómar byggingarefni tónlistar og hráefni til spuna og því grundvallarþáttur í rytmísku tónlistarnámi. Í ljósi þessa er mikilvægt að nemendur skilji uppbyggingu tónstiga og hljóma og þekki notagildi þeirra til spuna. Regluleg vinna með tónstiga og hljóma er því undirstaða framfara á ýmsum sviðum.

Utanbókarnám

Sterk hefð er fyrir því að rytmísk tónlist sé leikin utanbókar. Þetta helgast meðal annars af forsendum spunans og þeirri staðreynd að form og laglínur eru alla jafna styttri en í klassískri tónlist. Í náminu er því eðlilegt

að leggja áherslu á utanbókarlærdóm þó ekki sé nauðsynlegt að öll verkefni, sem fengist er við, séu lögð á minnið. Nauðsynlegt er að nemendur læri tónstiga og hljóma utanbókar frá upphafi náms.

Nótnalestur

Nótnalestur í rytmískri tónlist felst annars vegar í hefðbundnum nótnalestri og hins vegar í lestri hljómatákna. Hljómatáknin eru undirstaða spuna en nemendur á hljómahljóðfæri nýta þau einnig til undirleiks.

Markviss þjálfun í nótnalestri er mikilvægt grundvallaratriði í tónlistarnámi, m.a. til að nemendur geti greiðlega tileinkað sér tónlist og tekið þátt í samspili. Mikilvægt er að nemendur læri að góður nótnalestur felur einnig í sér skilning og túlkun ýmissa leiðbeinandi orða og tákna.

Óundirbúinn nótnalestur þarf að æfa reglubundið í kennslustundum og heimanámi. Til þess þarf að velja efni eftir getu hvers og eins. Miða má við verkefni sambærileg þeim sem nemendur hafa fengist við í hljóðfæranámi einu til þremur árum áður. Á sama hátt er nauðsynlegt að nemendur, sem leika á tónflutningshljóðfæri, s.s. trompet og saxófón, þjálfist reglulega í tónflutningi, einkum nótna sem skrifaðar eru fyrir C-hljóðfæri.

Spuni

Snarstefjun eða spuni er þungamiðja í djasstónlist og mikilvægur þáttur í öðrum gerðum rytmískrar tónlistar. Spuni er því afar mikilvægur þáttur í öllu rytmísku tónlistarnámi sem ber að sinna jafnt í einkakennslu, tónfræðagreinum og samspili. Leiðsögn í spuna þarf að vera fyrir hendi frá upphafi námsins og gæta þarf að eðlilegri framvindu varðandi þennan námsþátt allan námstímann.

Tónsmíðar

Tónsmíðar eru eðlilegur hluti starfssviðs flestra hljóðfæraleikara sem fást við rytmíska tónlist. Því er mjög æskilegt að nemendur fái örvun til tónsmíða, jafnvel allt frá upphafi námsins. Vægi þessa námsþáttar getur verið breytilegt og veltur meðal annars á áhuga nemandans og áherslum skólans.

Heildarsvipur

Hluti tónlistarnáms felst í því að læra að flytja tónlist á öruggan og sannfærandi máta, undirbúa og setja saman efnisskrá. Jafnframt er nauðsynlegt að leiðbeina nemendum um örugga og viðeigandi framkomu, ekki síst á tónleikum og á prófum. Þjálfar þarf nemendur reglulega í öllum þessum atriðum. Markviss kennsla á þessu sviði nýtist öllum nemendum

síðar, hvort sem þeir verða tónlistarmenn eða hasla sér völl á öðrum sviðum.

Eftir því sem lengra miðar í náminu vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem og prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammistöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði og sjálfstæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Samleikur

Samspil er grundvallaratriði í rytmísku tónlistarnámi. Samspilskennsla tengir saman ólíka þræði rytmískis tónlistarnáms, svo sem einkakennslu og tónfræðagreinar, og að vissu leyti má segja að iðkun samleiks sé loka-takmark í rytmísku tónlistarnámi. Af þessum ástæðum er nauðsynlegt að nemendur stundi samspil á hverju ári og gjarnan í fleiri en einum samspilshópi.

Mikilvægt er að tónlistarskólar leggi metnað í samspilsstarf, bjóði upp á ólíka samspilshópa og eins breitt úrval rytmískrar tónlistar og mögulegt er eftir aðstæðum og áherslum á hverjum stað. Nauðsynlegt er að samspilshópar starfi reglulega, þ.e. allt skólaárið, og þeim gefist kostur á koma fram bæði innan og utan skólans. Bent er á þann möguleika að skólar á nærliggjandi svæðum sameinist um stærri samleikshópa, svo sem stórsveitir og kóra, en einnig kann að vera heppilegt að skólar með litla rytmíska starfsemi sameinist um litla samspilshópa.

Tónfræðanám

Í aðalnámskrá eru fleirtöluorðin tónfræði og tónfræðagreinar notuð sem samheiti fyrir ýmsar greinar, svo sem tónfræði, hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsögu, tónsmíðar og snarstefjun. Tölvunám tengt tónlist telst einnig til tónfræðanáms, hvort heldur tölvan er notuð til tónsköpunar, nótnarritunar, sem tóngjafi eða upptökutæki. Miðað er við að nemendur í rytmísku tónlistarnámi stundi hefðbundið grunnnám en frá og með miðnámi sé um sérhæft tónfræðanám að ræða.

Þó að gert sé ráð fyrir að nemendur í rytmísku tónlistarnámi stundi hefðbundið grunnnám í tónfræðagreinum ásamt öðrum tónlistarskólalæmum má benda á þann möguleika að stærri skólar eða skólar, sem sérhæfa sig í rytmískri tónlist, safni nemendum í grunnnámi í rytmískri tónlist saman í sérstaka tíma. Þessir nemendur þurfa augljóslega að ná

sömu markmiðum og aðrir grunnnámsnemendur í tónfræðagreinum en æskilegt gæti verið að veita þeim meiri þjálfun og stuðning varðandi tónstiga, hljóma og tónheyrn sem nýtist þeim í hljóðfæranáminu. Annar möguleiki er að nemendur í rytmísku námi stundi grunnnám í tónfræðagreinum með öðrum nemendum en auk þess sé nemendum í rytmískri tónlist boðið upp á sérstaka tíma þar sem unnið væri með efni sem styður hljóðfærakennslu og samleik. Tekið skal fram að tónlistarskólum er hvorki skylt að bjóða upp á viðbótarnám né sérhæft nám í tónfræðagreinum fyrir grunnnámsnema í rytmískri tónlist.

Í miðnámi er eins og áður segir gert ráð fyrir sérhæfðu tónfræðanámi í rytmískri tónlist. Miðað er við að um samþætta kennslu tónfræðagreina sé að ræða. Í framhaldsnámi er aftur á móti gert ráð fyrir að tónfræðagreinar séu kenndar aðskildar. Þó er ekkert því til fyrirstöðu að einstakir skólar samþætti tvær eða fleiri tónfræðagreinar svo lengi sem markmiðum námskrár er mætt.

Nauðsynlegt er að tónfræðanám tengist fjölbreyttri rytmískri tónlist af ýmsu tagi. Þó er gert ráð fyrir að djasstónlist, aðferðir hennar og leiðir séu þungamiðja í náminu. Um inntak og námsþætti er nánar fjallað í kafla um tónfræðagreinar síðar í þessu riti.

Nauðsynlegt er að tónlistarskólar, sem bjóða upp á rytmískt hljóðfæranám í mið- og framhaldsnámi, bjóði upp á viðeigandi tónfræðagreinar samkvæmt þessari námskrá.

Tengsl hljóðfæra- og tónfræðanáms

Tengsl hljóðfæra- og tónfræðanáms eru afar mikilvæg í rytmísku tónlistarnámi. Ýmsir námsþættir, svo sem tónheyrn, hljómrænn skilningur og spunatækni, þjálfast bæði í tónfræðagreinum, samspili og hljóðfæranámi. Þekking, sem aflað er á einum stað, styður framvindu á öðrum. Í rytmísku tónlistarnámi eru þessi tengsl annars eðlis og áþreifanlegri en í öðru tónlistarnámi.

Nótnaheiti og hljómatákn

Í heimi rytmískrar tónlistar hafa þróast aðrar hefðir varðandi nótna- og hljómaheiti en þær sem þekktar eru úr klassískri tónlist. Hefðir rytmískrar tónlistar mótast af málsvæðum enskrar tungu en hafa náð heimsútbreiðslu á síðustu áratugum. Í rytmískri tónlist er nótan H almennt kölluð B og nótan B kölluð Bb (Bes). Þetta er raunin í nánast öllu útgefnu efni sem varðar rytmíska tónlist víðast hvar í heiminum. Til hægðarauka og einföldunar er því notast við alþjóðlegar hefðir rytmískrar tónlistar í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla.

Ýmsar leiðir eru til að rita hljóma með bókstafstáknum. Ólíkar aðferðir og ekki fullkomlega samræmdar hafa þróast í mismunandi heimshlutum og því miður er ekki til eitt samræmt kerfi fyrir alla heimsbyggðina. Því er mikilvægt að nemendur þekki algengustu aðferðir og skilji þá hugsun sem að baki liggur.

NÁMSMAT OG PRÓF

Í þessum kafla og næstu tveimur er fjallað um námsmat í tónlistarskólum. Í þessum kafla eru almennar ábendingar um námsmat og í næsta kafla er gerð grein fyrir áfangaprófum í tónlistargreinum.

Námsmat er öll viðleitni til að afla sem öruggastrar vitneskju um árangur skólastarfs og hvernig nemendum hefur tekist að ná settum markmiðum. Megintilgangur námsmats er að bæta nám og kennslu. Í því felst ekki síst að afla upplýsinga sem hjálpa nemendum við námið, örva þá og hvetja.

Námsmat á meðal annars að veita nemendum, foreldrum/forráðamönnum þeirra og kennurum upplýsingar um námsgengi nemenda, einkum frammistöðu, framfarir, ástundun og sókn að settum markmiðum. Þá þarf námsmat að gefa vísendingar um það hvort námsmarkmið hafi verið raunhæf og kennsluaðferðir við hæfi. Enn fremur er mikilvægt að af námsmati sé unnt að draga ályktanir um það hvort skólastarfið er í samræmi við námskrár og yfirlýst markmið skólans.

Almennt um námsmat

Mikilvægt er að mat á árangri kennslu og framvindu náms sé fastur liður í skólastarfi. Með því að meta stöðu nemenda í upphafi námstímabils má meðal annars fá gagnlegar upplýsingar sem auðvelda skipulag kennslu og stuðla að markvissu námi.

Mat á námi verður að vera óhlutdrægt, heiðarlegt og sanngjarnt. Reglulega þarf að meta alla þætti námsins, svo sem áhuga, virkni, skilning, þekkingu og leikni, í samræmi við vægi þeirra í náminu. Markmið tónlistarnáms eru margvísleg og hægt að fara ýmsar leiðir til að ná þeim. Því er nauðsynlegt að matsaðferðir séu fjölbreytilegar og í samræmi við eðli settra markmiða. Skólastjóri og kennarar bera ábyrgð á námsmati innan hvers skóla, bæði einstökum þáttum þess og þeim aðferðum sem beitt er.

Suma námsþætti hentar að meta með prófum. Niðurstöður prófa veita upplýsingar um það hvernig nemendum hefur tekist að leysa tiltekin viðfangsefni á ákveðnum tíma samkvæmt markmiðum og skilgreindum kröfum námskrár. Annars konar aðferðir kunna að henta betur þegar meta þarf aðra þætti námsins. Til að veita upplýsingar um langtímaframfarir getur verið heppilegt að nota umsagnir eða dagbók um námsframvindu

nemenda. Vel hentar einnig að nota gátlista,¹ umsagnir og aðrar huglægar aðferðir þegar meta á skapandi vinnu nemenda, þátttöku í samleik og samsöng, framkomu á tónleikum, yfirferð viðfangsefna og fjölbreytni í verkefnavali. Við námsmat má jafnframt beita ýmiss konar tækjabúnaði. Til dæmis má nefna hljóð- og myndupptökur sem gagnlegar eru við margs konar námsmat. Þær má meðal annars nota til að safna upplýsingum um virkni og samvinnu nemenda, leikni þeirra, skilning og afrakstur skapandi starfs. Upptökur geta auk þess nýst vel við sjálfsmat nemenda. Um meðferð þess efnis, sem þannig er safnað, gilda sömu reglur og um önnur námsmatsgögn, þar á meðal þau lög er á hverjum tíma gilda um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga og þær reglur sem settar eru með stoð í þeim lögum.

Formlegt mat á námsárangri fer fram með prófum. Annars vegar eru áfangapróf og lúta þau ákveðnum reglum, sjá nánar í næsta kafla. Hins vegar eru próf sem skólar hafa frjálsar hendur um, svo sem stigspróf, sjá nánar bls. 34, könnunarpróf og vorpróf.

Sjálfsmat nemenda, sem byggist á gagnrýninni hlustun og þekkingu, er nauðsynlegur hluti af vinnuferli í öllu tónlistarnámi. Einnig geta samræður milli nemenda og kennara um einstök verkefni eða námið í heild flokkast undir námsmat.

Starfsmönnum tónlistarskóla ber að gera nemendum og foreldrum/forráðamönnum vandlega grein fyrir því mati sem fram fer í skólanum eigi sjaldnar en árlega.

Óski nemandi eða foreldri/forráðamaður eftir skriflegri umsögn um stöðu nemanda í námi er tónlistarskólum skylt að verða við slíkri beiðni.

Umsagnir og annan vitnisburð² þarf að setja fram á skýran og ótvíræðan hátt þannig að ekki fari á milli mála við hvað er átt. Ef vitnisburður er gefinn með tölum er nauðsynlegt að útskýra hvað þær merkja og hvernig þær eru fengnar. Sama á við ef notaðir eru bókstafir.

Skólum er frjálst að ákveða með hvaða hætti niðurstöður námsmats eru birtar nemendum og foreldrum/forráðamönnum þeirra. Æskilegt er að samræma framsetningu vitnisburðar innan hvers skóla.

¹ Atriðalisti þar sem skráð er hvort nemandi hefur náð tókum á tilteknum þáttum í náminu. Á gátlista með matskvarða skráir kennari mat sitt á ákveðnum eiginleikum út frá fyrirframgefnum viðmiðunum.

² Átt er við einkunn í víðasta skilningi, t.d. í formi talna, bókstafa eða orða.

Flytjist nemandi milli skóla er það á ábyrgð viðtökuskóla að meta stöðu hans í námi. Þetta á við um nemendur sem ekki hafa lokið áfangaprófi eða eru staddir milli áfangaprófa í námi sínu.

ÁFANGAPRÓF

Við lok grunnnáms, miðnáms og framhaldsnáms skulu nemendur þreyta áfangapróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Ekki er nauðsynlegt að nemendur ljúki báðum hlutum áfangaprófs á sama ári en nemandi getur ekki þreytt miðpróf fyrr en grunnprófi er að fullu lokið. Sömuleiðis þarf að ljúka báðum hlutum miðprófs áður en framhaldspróf er tekið. Til að ljúka framhaldsprófi þarf nemandi að halda sjálfstæða tónleika innan eða utan skólans auk þess að standast próf í hljóðfæraleik og tónfræðagreinum.

Skipulag og tilgangur

Tilgangur áfangaprófa er fjölþættur. Prófunum er ætlað að skera úr um hvort og að hve miklu leyti nemendur uppfylla ákveðnar samræmdar kröfur um hæfni. Þeim er einnig ætlað að afla upplýsinga um nám og kennslu á vissum sviðum innan tónlistarskóla, meta frammistöðu nemenda í samræmi við markmið og kröfur aðalnámskrár og gera nemendum grein fyrir eigin frammistöðu í hverjum prófþætti. Enn fremur eru prófin lokapróf í viðkomandi áfanga innan tónlistarskólans.

Áfangapróf í hljóðfæraleik geta farið fram hvenær sem er skólaársins. Gert er ráð fyrir að nemendur þreyti próf þar sem þeir stunda nám en skólum er þó heimilt að sameinast um prófstað eða prófstaði sé það hagkvæmara.

Samræming mats og prófdæming

Til að tryggja samræmi, hlutlaust mat og þar með sem áreiðanlegastar niðurstöður á áfangaprófum í hljóðfæraleik skulu utanaðkomandi prófdómarar dæma prófin.³ Miðað er við að einungis sérþjálfaðir prófdómarar á sviði rytmískrar tónlistar dæmi áfangapróf í rytmískri tónlist. Þessir prófdómarar dæma próf á öll hljóðfæri, jafnt grunnpróf, miðpróf sem framhaldspróf. Því er ekki gert ráð fyrir sérhæfingu prófdómara eftir hljóðfærum og námsstigum.

Einkunnagjöf og lágmarkseinkunn

Á áfangaprófum í hljóðfæraleik skal bæði gefa skriflegar umsagnir um hvern prófþátt og einkunn í tölustöfum (einingum).⁴ Frammistaða nemanda í sérhverjum prófþætti er metin til eininga allt að tilgreindu

³ Frekari útfærsla á samræmingu mats og prófdæmingu er í höndum Prófanefndar tónlistarskóla.

⁴ Í tónlistarskólum er hugtakið einingar notað við mat á frammistöðu nemenda og útreikning einkunna á hljóðfæraprófum.

hámarki. Samanlagður hámarkseiningafjöldi allra prófþátta á hverju prófi er 100 einingar og skal gefið í heilum einingum. Einkunn er reiknuð á þann hátt að deilt er í heildareiningafjölda með 10. Nota skal hundrað eininga kvarða og tilgreina einkunn með tölunum 1 til 10 og einum aukastaf, t.d. gefa 79 einingar einkunnina 7,9. Gerð er grein fyrir vægi prófþátta í umfjöllun um einstök áfangapróf á bls. 25–29. Til að standast áfangapróf þarf nemandi að ná samtals 60 einingum í hljóðfæraleik sem samsvarar lágmarkseinkunn 6,0 og jafnframt að hljóta sömu lágmarks-einkunn í tónfræðagreinum. Sjá nánar á bls. 25–29.

Prófskírteini

Prófskírteini, sem notuð eru á áfangaprófum, eru tvenns konar. Annars vegar eru vitnisburðarblöð þar sem fram koma einkunnir og umsagnir fyrir viðkomandi prófhluta og hins vegar áfangaprófsskírteini án einkunna og umsagna. Vitnisburðarblöð skulu afhent nemanda að loknum hverjum prófhluta. Áfangaprófsskírteini eru afhent þegar nemandi hefur lokið áfangaprófi að öllu leyti.

Lengd prófa

Til að tryggja að próftími fari ekki fram úr hófi eru sett viðmið um hámarkslengd áfangaprófa. Miða skal við að heildarpróftími á grunnprófi í hljóðfæraleik, öðrum en prófum á trommuset, fari ekki fram yfir 30 mínútur, próftími á miðprófi ekki fram yfir 50 mínútur og framhaldspróf taki ekki lengri tíma en eina klukkustund. Heildarpróftími á grunnprófi á trommuset getur verið allt að 40 mínútur en á mið- og framhaldsprófum á trommuset er sami við miðunartími og á öðrum mið- og framhaldsprófum. Í öllum tilfellum er átt við heildarpróftíma og gert ráð fyrir að allir prófþættir, þar með talinn flutningur tónstiga og hljóma, valþáttur og óundirbúinn nótnalestur, ásamt eðlilegum hvíldartíma milli prófþátta, rúmist innan gefinna tímamarka.

Almennar prófreglur – hljóðfæra- og tónfræðapróf

1. Kennarar bera faglega ábyrgð á undirbúningi nemenda og á því að meta hvenær þeir eru tilbúnir til að þreyta áfangapróf í hljóðfæraleik og tónfræðum.
2. Það ræðst eingöngu af heildareinkunn allra prófþátta í hljóðfæraleik og tónfræðum hvort nemandi stenst próf eða ekki. Til að standast áfangapróf þarf nemandi að ná samtals 60 einingum í hljóðfæraleik sem samsvarar lágmarkseinkunn 6,0 og jafnframt að hljóta sömu lágmarkseinkunn í tónfræðagreinum.⁵

⁵ Til að standast framhaldspróf í tónfræðagreinum þarf lágmarkseinkunnina 6,0 í hverri grein, sjá nánar í kafla um tónfræðagreinar síðar í þessu riti.

3. Kennurum ber að útskýra fyrir nemendum og foreldrum/forráðamönnum hvað niðurstöður hljóðfæra- og tónfræðaprófa merkja.
4. Komi til ágreinings um einkunnagjöf eiga nemandi og foreldri/forráðamaður rétt á að fá ítarlegar útskýringar á forsendum og niðurstöðum mats, bæði í hljóðfæra- og tónfræðaprófum.

Prófreglur – hljóðfærapróf

1. Við val prófverkefna skal kennari gæta þess að lengd prófsins sé í samræmi við tímamörk aðalnámskrár. Miðað er við að prófverkefni séu leikin til enda.
2. Kennari skal gæta þess að þyngd prófverkefna sé í samræmi við kröfur námskrár.
3. Fylgja skal fyrirmælum námskrár um fjölda, inntak og umfang prófpáttu. Þannig getur t.d. eitt langt verk ekki komið í stað tveggja styttri og einstakir kaflar sama tónverks ekki talist aðskildir prófpættir.
4. Fylgja skal fyrirmælum námskrár varðandi tónstiga og hljóma sem undirbúnir skulu fyrir hvert áfangapróf. Á prófi velur prófdómari hvaða tónstigar og hljómar eru leiknir.
5. Nemandi ræður röð prófpáttu.
6. Áfangapróf skulu einungis dæmd af utanaðkomandi prófdómurum.
7. Gæta skal þess að sami prófdómari dæmi ekki mörg ár í röð í sama skóla.
8. Kennari skal leggja verkefnalista prófsins fyrir prófdómara fyrir upphaf prófs. Einnig skal á öllum prófum fylgja safnlisti og upprit á miðprófi og framhaldsprófi.
9. Uppfylli verkefnaval prófsins ekki ákvæði viðeigandi námskrár að mati prófdómara ber honum að skila skriflegri athugasemd til Prófanevndar tónlistarskóla sem getur ákveðið að ógilda próf að hluta eða öllu leyti.
10. Prófdómari er ábyrgur fyrir því að nemandi fái hæfilegt prófverkefni í óundirbúnum nótnalestri.
11. Kennara er heimilt að vera viðstaddur áfangapróf enda hafi hann ekki áhrif á niðurstöður prófdómara.
12. Prófdómari dæmir frammistöðu nemandans á prófi án tillits til hugsanlegra skýringa eða athugasemda.
13. Prófdómara ber að gera nemendum grein fyrir mati sínu á hverjum þætti prófsins með skriflegri umsögn og tölum, bæði hvað vel var gert og hvað betur hefði mátt fara.
14. Prófdómari skal vera viðstaddur framhaldsprófstónleika og gefa skriflega umsögn um frammistöðu nemandans. Sé þess nokkur kostur skal það vera sami prófdómari og dæmdi framhaldspróf viðkomandi nemanda.

Prófreglur – tónfræðapróf

1. Tónfræðapróf í miðnámi er skriflegt, verklegt og munnlegt.
2. Framhaldspróf í djasshlómfræði er skriflegt og verklegt, framhaldspróf í tónheyrn er skriflegt og munnlegt, framhaldspróf í djass- og rokksögu er skriflegt. Alla jafna skal prófa í valgrein til framhaldsprófs en gerð prófs eða annars námsmats veltur á eðli valgreinar.
3. Það ræðst eingöngu af meðaleinkunn allra prófþátta hvort nemandi stenst próf eða ekki. Til að standast miðpróf í tónfræðum þarf einkunnina 6,0. Til að standast framhaldspróf í tónfræðum þarf einkunnina 6,0 í eftirtöldum greinum, hverri fyrir sig: djasshlómfræði, tónheyrn, djass- og rokksögu og einni valgrein. Til að standast framhaldspróf í tónfræðum sem aðalgrein þarf einkunnina 6,0 í hverri eftirtalinni greina: tónsmíðum, útsetningu og tölvutækni.
4. Miðpróf skal fara fram að vori, samkvæmt nánari ákvörðun Prófanevndar tónlistarskóla.
5. Próftími miðprófs skal auglýstur í upphafi hvers skólaárs.
6. Miðpróf skal samið á vegum Prófanevnd tónlistarskóla.
7. Nákvæmar leiðbeiningar um framkvæmd og fyrirgjöf munnlegra og verklegra prófþátta fylgja miðprófi. Skólastjórar í einstökum skólum bera ábyrgð á að framkvæmd og fyrirgjöf sé í samræmi við leiðbeiningar og fyrirmæli Prófanevndar.
8. Skriflegar úrlausnir nemenda á miðprófi, ásamt einkunn úr munnlegum prófþáttum, skal senda Prófanevnd sem annast yfirferð og sendir niðurstöður til viðkomandi skóla.
9. Framhaldspróf skal fara fram að minnsta kosti einu sinni á ári svo fremi að nemendur í viðkomandi skóla hyggist þreyta prófið.
10. Framhaldspróf eru samin í hverjum skóla og skulu þau vera í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.
11. Framhaldspróf skulu yfirfarin í hverjum skóla.
12. Prófdómari skal vera viðstaddur framhaldsprófstónleika nemenda í tónfræðum sem aðalnámsgrein og gefa skriflega umsögn um tónleikana, framlag nemandans og heildaráhrif. Prófanevnd tónlistarskóla gefur út vitnisburðarblað fyrir tónleikana og áfangaprófsskírteini við námslok.

Grunnpróf tónlistarskóla

Grunnpróf tónlistarskóla er tvíþætt: hljóðfærapróf og tónfræðapróf. Til að standast prófið þarf 60 einingar af 100 mögulegum í hljóðfæraleyk, þ.e. lágmarkseinkunn er 6,0. Sömu lágmarkseinkunn þarf í tónfræðagreinum. Ekki eru gerðar kröfur um lágmarksárangur í einstökum prófþáttum. Ekki þarf að ljúka báðum þáttum prófsins á sama árinu.

Hljóðfærapróf

Miða skal við að heildarpróftími á grunnprófi í hljóðfæraleik fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja eftirfarandi þætti utanbókar: aðallög, lög af safnlista, tónstiga og hljóma. Önnur prófverkefni er heimilt að leika eftir nótum. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (15 einingar hvert) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög.
  - b) Eitt lag af fjögurra laga safnlista – valið af prófdómara.
2. **Æfing** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur.
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá.
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Próf á trommusett og í söng fellur ekki algjörlega að þessum prófþáttum. Nánar er gerð grein fyrir útfærslu prófþátta á grunnprófi á trommusett á bls. 156–160 og prófþátta á grunnprófi í söng á bls. 212–215 í þessu riti.

Tónfræðapróf

Gert er ráð fyrir að nemendur í rytmísku tónlistarnámi stundi almennt grunnnám í tónfræðagreinum og ljúki grunnprófi samkvæmt námskrá í tónfræðagreinum. Prófkröfur á grunnprófi í tónfræðagreinum miðast við þekkingu og færni nemenda við lok grunnnáms. Í tónfræðanámskrá er gerð nánari grein fyrir einstökum prófþáttum, inntaki þeirra og framkvæmd prófsins.

Miðpróf tónlistarskóla

Til að geta þreytt miðpróf tónlistarskóla þarf nemandi áður að hafa lokið grunnprófi að fullu. Miðprófið er tvíþætt: hljóðfærapróf og tónfræðapróf. Til að standast prófið þarf 60 einingar af 100 mögulegum í hljóðfæraleik, þ.e. lágmarkseinkunn er 6,0. Sömu lágmarkseinkunn þarf í tónfræðagreinum. Ekki eru gerðar kröfur um lágmarksárangur í einstökum prófþáttum. Ekki þarf að ljúka báðum þáttum prófsins á sama árinu.

Hljóðfærapróf

Miða skal við að heildarpróftími á miðprófi í hljóðfæraleik fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja eftirfarandi þætti utanbókar: aðallög, lög af safnlista, upprit, tónstiga og hljóma og valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b). Önnur prófverkefni er heimilt að leika eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (12 einingar hvert) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit.
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara.
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur.
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá.
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Próf á trommusett og í söng fellur ekki algjörlega að þessum prófþáttum. Nánar er gerð grein fyrir útfærslu prófþátta á miðprófi á trommusett á bls. 167–171 og útfærslu prófþátta á miðprófi í söng á bls. 220–224 í þessu riti.

Tónfræðapróf

Í tónfræðakafla á bls. 243–244 í þessu riti er gerð grein fyrir þeim lágmarkskröfum sem nemendur þurfa að uppfylla til að ljúka miðprófi í tónfræðagreinum í rytmísku tónlistarnámi. Einnig er gerð grein fyrir einstökum prófþáttum, inntaki þeirra, og framkvæmd prófa.

Framhaldspróf tónlistarskóla

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Til að geta þreytt prófið þarf nemandi áður að hafa lokið miðprófi að fullu.

Framhaldspróf tónlistarskóla er þríþætt: hljóðfærapróf, tónfræðapróf og tónleikar. Til að standast prófið þarf 60 einingar af 100 mögulegum í

hljóðfæraleik, þ.e. lágmarkseinkunn er 6,0. Sömu lágmarkseinkunn þarf í tónfræðagreinum. Ekki þarf að ljúka öllum þáttum prófsins á sama árinu en útskrift fer ekki fram fyrir en þeim er öllum lokið.

Hljóðfærapróf

Miða skal við að heildarpróftími á framhaldsprófi í hljóðfæraleik fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja eftirfarandi þætti utanbókar: aðallög, lög af safnlista, upprit, tónstiga og hljóma og valverkefni samkvæmt prófþáttum 5 b) og 5 c). Önnur prófverkefni er heimilt að leika eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (12 einingar hvert) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög.
  - b) Eitt lag af 32 laga safnlista – valið af prófdómara.
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - d) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur.
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá.
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Próf á trommuset og í söng fellur ekki algjörlega að þessum prófþáttum. Nánar er gerð grein fyrir útfærslu prófþátta á framhaldsprófi á trommuset á bls. 179–185 og útfærslu prófþátta á framhaldsprófi í söng á bls. 231–235 í þessu riti.

Tónfræðapróf

Í tónfræðakafla á bls. 250–252 í þessu riti er gerð grein fyrir þeim lágmarkskröfum sem nemendur þurfa að uppfylla til að ljúka framhaldsprófi í tónfræðagreinum í rytmísku tónlistarnámi. Einnig er gerð grein fyrir einstökum prófþáttum, inntaki þeirra, framkvæmd prófa og lágmarkseinkunn. Á framhaldsprófi skal gefið fyrir próf í einstökum tónfræðagreinum. Til að standast próf þarf lágmarkseinkunnina 6,0 í hverri grein.

Tónleikar

Að loknu framhaldsprófi í hljóðfæraleik í rytískri tónlist skal nemandi halda tónleika með u.þ.b. 60 mínútna langri efnisskrá. Alla jafna er gert ráð fyrir að tónleikarnir séu samfelldir, án hlés. Efnistökur eru frjáls og engar stílrænar takmarkanir eru gerðar um efnisskrá en áhersla lögð á að hún sé sannfærandi og persónuleg, fjölbreytt og krefjandi. Ekki er heldur gerð krafa um tengingu við efnisskrá undangengins framhaldsprófs en heimilt er að nota hana eða hluta hennar á tónleikunum. Þá er heimilt að nota eigin tónsmíðar á tónleikunum, þær geta verið hluti efnisskrár eða hugsanlega getur efnisskrá alfarið byggst á eigin tónsmíðum. Megináherslan er á að nemandi undirbúi og flytji efnisskrá sem er sannfærandi músíkölsk upplifun frá upphafi til enda. Nemandi ber ábyrgð á framsetningu tónlistarinnar, þ.m.t. samsetningu hljómsveitar og frammi- stöðu meðleikara. Fyrir frammistöðu á tónleikunum er gefin umsögn en ekki einkunn. Ekki er nauðsynlegt að halda tónleikana á sama skólaári og hljóðfæraprófið fer fram.

Námslok

Til að ljúka framhaldsprófi tónlistarskóla þurfa nemendur að standast próf í hljóðfæraleik og tónfræðagreinum samkvæmt þessari námskrá jafnframt því að ljúka tónleikaþætti framhaldsprófsins.

Skýringar við einstaka prófþætti á áfangaprófum

Hér á eftir fara stuttar skýringar á prófþáttum á áfangaprófum sem hafa ber til hliðsjónar þegar áfangapróf er undirbúið.

Verk og safnlistar

Velja skal verkefni á áfangaprófum með hliðsjón af markmiðum og dæmum í viðeigandi hluta þessarar námskrár. Gæta skal þess að verkefna- val sé fjölbreytt og að nemandur leiki verk sem sýna ólík stílbrigði og tempó. Sérstaklega ætti að gæta þess að aðallögin tvö sýni ólíkar hliðar á leik nemandans. Nemandur sem leika á hljómahljóðfæri skulu sýna undirleik í aðallögum og öllum safnlistalögum. Sömu leiðis skal laglínu- flutningur og spuni koma fram í öllum lögum samkvæmt prófþætti 1. Nemandur á bassa skulu sýna undirleik og spuna í öllum lögum samkvæmt prófþætti 1 og laglínuflutningur skal koma fram í a.m.k. helmingi aðallaga og helmingi safnlistalaga.

Mikilvægt er að safnlistar innihaldi fjölbreytt úrval stílbrigða og tempóa. Miðað er við að sá lagafjöldi, sem bætist við frá einum námsáfanga til annars, sé af þyngdarstigi hins nýja áfanga. Heimilt er að nota bæði aðallög og safnlistalög frá fyrri prófum á safnlista síðari prófa. Ekkert er þó því til fyrirstöðu að allur safnlistinn sé endurnýjaður á milli prófa.

Miða skal við að flutningur aðallaga sé vandaðri og betur undirbúinn en flutningur safnlistalaga. Hlutverk safnlistans er að stuðla að efnisskráruppbyggingu og verður fjöldi laganna umtalsverður þegar líður á námsferilinn. Því eru gerðar ögn vægari kröfur um flutning safnlistalaga en aðallaga á áfangaprófum.

Sé notast er við hljóðritaðan undirleik á prófum er nauðsynlegt að nemandi heyri vel í upptökunni sem hann leikur með. Sömuleiðis er mikilvægt að prófdómari heyri vel og í jöfnum hlutföllum í nemandi og hljóðriti. Mikilvægt er að á prófstað sé hugað vel að þessum atriðum áður en próf hefst.

Á áfangaprófum í trommuleik kemur taktbirgðalisti í stað safnlista.

Upprit

Upprit eru flutt á miðprófi og framhaldsprófi. Þau eru flutt utanbókar með hljóðritun af upprunalegum einleikara. Á miðprófi geta nemendur valið að flytja eigið upprit eða útgefið. Í báðum tilfellum skal flutningurinn þó vera utanbókar en uppritinu skilað til prófdómara. Á framhaldsprófi er miðað við að nemandur flytji upprit sem þeir hafa unnið sjálfir, lært utan að og skrifað niður. Þegar um eigið upprit nemandi er að ræða skal skila snyrtilega frágengnu uppriti með nótum og hljómatáknum til prófdómara í prófinu.

Í ljósi þess að einleikskafar á bassa og trommur eru oft styttri en einleikskafar annarra hljóðfæra getur verið heppilegt að bassa- og trommunemendur riti upp og flytji hluta undirleiks á undan eða eftir einleikskafla. Í slíkum tilfellum er gert ráð fyrir að undirleikur og einleikskafli sé fluttur sem ein heild. Mikilvægt undirleiks- og samleikshlutverk þessara hljóðfæra styður val verkefna af þessari gerð.

Við flutning upprita á áfangaprófum er nauðsynlegt að huga að styrkjafnvægi, sjá nánari umfjöllun um verk efst á þessari síðu.

Æfingar

Á áfangaprófum geta nemendur í rytísku tónlistarnámi leikið klassíska etýðu eða sambærilega æfingu af rytískum toga. Í báðum tilfellum þarf að gæta þess að um sé að ræða verk sem skrifað er sem æfing, meðal annars með styrkbreytingum, leiðbeinandi orðum eða táknum. Við val æfingar skal hafa til hliðsjónar dæmi um æfingar úr viðeigandi hluta þessarar námskrár eða sambærilegri klassískri greinanámskrá.

Á áfangaprófum í söng koma raddæfingar í stað æfingar.

Tónstigar og hljómar

Í greinanámskrám er að finna ákvæði um hvaða tónstiga og hljóma nemendur skulu undirbúa fyrir hvert áfangapróf. Enn fremur eru í greinanámskrám fyrirmæli um tónsvið, hraða og annan leikmáta. Á prófi velur prófdómari hvaða tónstigar og hljómar eru leiknir.

Rétt eins og í öðrum verkefnum er mikilvægt að flutningur sé vandaður. Tónstiga og hljóma skal leika jafnt, hiklaust og utanbókar. Mikilvægt að svörun sé greið og hraði í samræmi við kröfur námskrár.

Á áfangaprófum í trommuleik koma undirstöðuæfingar, handsetningaræfingar og samhæfingaræfingar í stað tónstiga og hljóma.

Val – grunnpróf

Á grunnprófi er nemandi gefinn kostur á að velja eitt eftirtalinna viðfangsefna:

- Nemandi flytji frumsamið verk eða eigin útsetningu. Þess er ekki krafist að nemandinn hafi skráð verkið. Heimilt er að leika frumsamið samleiksverk að því tilskildu að höfundur leiki á sitt aðalhljóðfæri og gegni lykilhlutverki.
- Nemandi leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og prófverkefni á klassísku grunnprófi.

Val – miðpróf

Á miðprófi er nemandi gefinn kostur á að velja eitt eftirtalinna viðfangsefna:

- Nemandi flytji frumsamið verk eða eigin útsetningu. Þess er ekki krafist að nemandinn hafi skráð verkið. Heimilt er að leika frumsamið samleiksverk að því tilskildu að höfundur leiki á sitt aðalhljóðfæri og gegni lykilhlutverki.
- Nemandi leiki verk að eigin vali. Verkið skal vera af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni. Þessi valþáttur er þannig sambærilegur einstökum liðum í prófþætti 1a) og gefur meðal annars möguleika á að nemandi sýni enn aukna stílræna breidd í tónlistarflutningi.
- Nemandi leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og prófverkefni á klassísku miðprófi.

Val – framhaldspróf

Á framhaldsprófi er nemandi gefinn kostur á að velja á eitt eftirtalinna viðfangsefna:

- Nemandi flytji frumsamið verk eða eigin útsetningu. Þess er ekki krafist að nemandinn hafi skráð verkið. Heimilt er að leika frumsamið

sameleiksverk að því tilskildu að höfundur leiki á sitt aðalhljóðfæri og gegni lykilhlutverki.

- b) Nemandi leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur framhaldsprófsverkefni. Þessi valþáttur gefur meðal annars möguleika á að nemandi sýni enn aukna stílræna breidd í tónlistarflutningi.
- c) Nemandi leiki verk á annað hljóðfæri úr sömu hljóðfærafjölskyldu og aðalhljóðfæri. Hér er til dæmis átt við að tenórsaxófónleikari leiki verk á sópransaxófón, trompetleikari á flygillhorn eða rafgítarleikari leiki á annars konar gítar. Ekki er gert ráð fyrir að leikið sé á fjarskyldari hljóðfæri, svo sem að saxófónleikari leiki á flautu eða gítarleikari á bassa.

Óundirbúinn nótnalestur

Prófkröfur í óundirbúnum nótnalestri í rytmískri tónlist eru breytilegar eftir hljóðfærum og námsstigum. Almenn er óundirbúinn nótnalestur á áfangaprófum tvískiptur. Annars vegar er um að ræða hefðbundinn nótnalestur og hins vegar hljómalestur til spuna og undirleiks. Nemendur á laglínuhljóðfæri og í söng spinna yfir hljómana en nemendur á hljómahljóðfæri og bassa flytja bæði undirleik og spuna yfir hljómana. Prófdómari leikur hljómana með nemandanum eða notar hljóðritun. Ef um söngvara er að ræða er hljómagangurinn leikinn einu sinni áður en spuni hefst.

Á framhaldsprófi þurfa nemendur sem leika á tónflutningshljóðfæri (t.d. trompet og saxófón), auk ofanritaðs, að tónflytja nótur sem ritaðar eru fyrir C-hljóðfæri.

Hjá trommunemendum er annars vegar um að ræða hefðbundinn lestur á sneriltrommu og hins vegar útsetningalestur á trommuset. Með útsetningalestri er átt við lestrardæmi sem skrifað er á sambærilegan hátt og trommurödd, t.d. í stórsveitarútsetningu. Ákveðinn stíll eða taktbrigði er lagt til grundvallar og má nemandinn leika það frjállega. Hann fylgist með skráðu formi en leikur þau hrynmynstur og áherslur sem skrifaðar eru á stöku stað.

Á áfangaprófi fær nemandi eina mínútu til að líta yfir nótnalestrardæmið í hljóði og skal síðan flytja verkefnið einu sinni. Nemandi fær eina mínútu til að líta í hljóði yfir verkefni í óundirbúnum hljómalestri. Að þeim tíma liðnum skuku nemendur á laglínuhljóðfæri spinna tvisvar yfir dæmið. Söngnemendur hlusta á dæmið einu sinni og spinna svo tvisvar yfir það. Nemendur á hljómahljóðfæri og bassa leika undirleik tvisvar og spinna tvisvar yfir dæmið.

Þegar um tvö verkefni er að ræða gildir hvort þeirra helming af vægi prófþáttarins (5 einingar af 10). Sé tónflutningur auk þess prófaður gildir hver liður 1/3 að vægi prófþáttarins. Prófverkefni í óundirbúnum nótnalestri og hljómalestri skulu vera stutt og í samræmi við markmið í þessari námskrá. Prófverkefni í óundirbúnum tónflutningi skulu vera stutt og léttari en almenn óundirbúin nótnalestrar- og hljómalestrardæmi á framhaldsprófi.

Heildarsvipur

Á áfangaprófum í rytmískri tónlist er gefin sérstök einkunn fyrir framkomu, listræna túlkun, öryggi og yfirbragð prófsins. Á miðprófi og enn frekar á framhaldsprófi hefur val meðleikara, geta þeirra og frammi- staða, útsetningar, samsetning og framsetning efnisskrár einnig áhrif á einkunn fyrir heildarsvip. Þannig er meðal annars tekið mið af samsetningu safnlista, einkum hvað varðar fjölbreytni og metnað.

STIGSPRÓF

Tónlistarskólum er í sjálfsvald sett hvort námi innan áfanga er skipt niður í stig. Jafnframt hafa skólar frjálssar hendur um önnur próf en áfangapróf. Fyrir þá skóla, sem kjósa að halda stigspróf á milli áfangaprófa, fara hér á eftir nokkrar ábendingar.

Skipulag

Í greinanámskrám eru skilgreind markmið og gerð grein fyrir námskröfum við lok grunnnáms, miðnáms og framhaldsnáms. Tónlistarskólar geta skilgreint markmið og námskröfur fyrir einstök stig innan áfanganna en gæta þarf samræmis við þær námskröfur og markmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok viðkomandi áfanga. Þannig er tónlistarskólum heimilt að skipta grunnnámi í þrjú stig, miðnámi í tvö stig og framhaldsnámi í tvö stig, alls sjö stig.

Skólum er heimilt að halda stigspróf á milli áfangaprófa, þ.e. við lok I., II., IV. og VI. stigs en grunnpróf kemur í stað III. stigs, miðpróf í stað V. stigs og náminu lýkur með framhaldsprófi sem kemur í stað VII. stigs. Ef tekin eru stigspróf í hljóðfæraleik er mælt með því að prófin séu með líku sniði og áfangapróf, einkum hvað varðar fjölda og vægi prófpátta. Þannig miðist I. og II. stigs próf við grunnpróf, IV. stigs próf við miðpróf og VI. stigs prófið við framhaldspróf. Verkefnaval og þyngdarstig stigsprófa er alfarið á ábyrgð hvers skóla.

Ef tekin eru stigspróf í tónfræðagreinum er mælt með sambærilegri tilhögun og á áfangaprófum, þ.e. að prófa í sömu námsþáttum og hafa hliðsjón af greinanámskrá í tónfræðum.

Prófdæming og einkunnagjöf

Hver skóli ber ábyrgð á prófdæmingu stigsprófa. Þótt ekki séu gerðar sömu kröfur til prófdómara sem dæma stigspróf og prófdómara á áfangaprófum er mikilvægt að vanda til prófdæmingar.

Setji skólar reglur um einkunnagjöf og lágmarkseinkunn á stigsprófum er mælt með því að hafa þær sambærilegar því sem gildir um áfangapróf.

Mikilvægt er að nemendur fái ætíð skriflega umsögn um frammistöðu sína á stigsprófum í hljóðfæraleik.

PÍANÓ

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á píanó og hljómborð. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma.

Nokkur atriði varðandi nám á píanó og hljómborð

Píanóið er yngra hljóðfæri en margur hyggur, aðeins rúmlega tveggja alda gamalt. Tilurð þess byggist þó á nokkurra aldra þróun ýmissa annarra hljómborðshljóðfæra. Vinsældir píanós eru miklar og sækist fólk á öllum aldri eftir að nema píanóleik. Algengast er að námið hefjist um 8 ára aldur en með ákveðnum kennsluaðferðum geta nemendur byrjað fyrir.

Margir píanónemendur, sem hefja rytmískt píanónám, hafa áður stundað klassískt nám um lengri eða skemmri tíma. Ekkert er þó því til fyrirstöðu að stunda píanónám með rytmísku sniði allt frá upphafi.

Segja má að píanóið hafi tvöfalt hlutverk í rytmískri tónlist. Annars vegar er það algengt undirleikshljóðfæri og því er mikilvægt fyrir píanónemendur að tileinka sér góða og fjölbreytta raddsetningu hljóma og hljómasambanda, allt frá upphafi námsins. Þekkingu á þessu sviði þarf að auka jafnt og þétt á námsferlinu ásamt samleikspjálfun með öðrum undirleikshljóðfærum. Á hinn bóginn gegnir píanóið einleikshlutverki, bæði í hljómsveitum og við aðstæður þar sem píanóleikari leikur einn og óstuddur. Spunapjálfun er því ekki síður mikilvæg í gegnum allt námið en þekkingu og þroska á þessu sviði þarf að auka markvisst í gegnum allt námið.

Auk hins hefðbundna píanós hafa rafpíanó og hljóðgervlar af ýmsum gerðum orðið snar þáttur í veröld píanóleikara í rytmískri tónlist. Æskilegt er að nemendur á efri stigum rytmískis píanóleiks kynnist rafhljómborðum, þar á meðal Rhodes-píanóum og Hammond-orgelum, og möguleikum þeirra ásamt eiginleikum magnara, hljóðkerfa, tónbreyta og annarra jaðartækja.

Upphaf náms á hljómborð

Hljómborðsnám á rætur sínar að rekja til náms á tveggja borða orgel (skemmtara) sem var mjög vinsælt með tilkomu þeirra hljóðfæra um 1980. Í því námi var lögð áhersla á að leika hljóma í vinstri hönd og laglínu í hægri og gátu orgelin fyllt upp í undirleikinn með trommum, bassa og ýmsum öðrum hljóðum. Þróunin hefur orðið sú að algengari eru hljóðfæri með einu hljómborði þar sem hægt er að skipta hljómborðinu. Þannig getur vinstri hönd nýst áfram til að leggja niður hljóma sem stýra þá sams konar undirleiksvél og kom fyrst fram í skemmturunum.

Nám í hljómborðsleik fellur undir grunnám í rytmískri tónlist og er lítið sem ekkert frábrugðið námi í píanóleik í rytmískri tónlist. Þó að leiðir kunnir að vera aðrar eru markmið og prófkröfur hinar sömu. Nauðsynlegt er að nemendur í hljómborðsleik séu orðnir vanir þungum áslætti áður en hugað er að grunnprófi og skulu þreyta prófið annaðhvort á píanó eða rafpíanó með fullri stærð hljómborðs (88 nótum), þungum áslætti og pedal.

Æskilegt er að nemendur, sem hafa hljómborð sem aðalhljóðfæri í grunnnámi, kynnist möguleikum hljóðfærisins og læri að beita þeim smekklega. Eftir grunnám er gert ráð fyrir að nemendur leiki á píanó og frekara nám í hljómborðsleik er ekki í boði.

Í þessari námskrá er miðað við að nemendur geti stundað píanónám í rytmískri tónlist frá upphafi náms. Einnig er mögulegt að hefja nám með klassísku sniði og skipta yfir í rytmíska tónlist síðar á námsferlinum.

Grunnám

Grunnám er fyrsti áfanginn í rytmísku tónlistarnámi. Námshraði getur verið ólíkur þar sem aldur nemenda og bakgrunnur er mjög misjafn og því er erfitt að fullyrða um heildarnámstíma í þessum áfanga.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga píanónemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum grundvallartökum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- leiki með vel mótaðri handstöðu
- hafi öðlast allgóða fingraleikni
- leiki með jöfnum og skýrum áslætti
- getið leikið skýrt staccato og allgott legato
- geti leikið samtímis staccato með annarri hendi og legato með hinni
- hafi náð allgóðu valdi á mismunandi tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar heyranlegar
- hafi kynnst öllu hljómborðinu
- hafi náð valdi á eðlilegum hreyfingum um allt hljómborðið
- geri sér grein fyrir mikilvægi hentugrar fingrasetningar
- leiki með markvissri og öruggri fingrasetningu
- geti dregið fram laglínu á móti undirleik
- kunni skil á einfaldri pedalnotkun

Hljómborð

Nemandi sem leikur á hljómborð sem aðalhljóðfæri

- hafi góða þekkingu á hljóðfæri sínu og möguleikum þess
- hafi góða tilfinningu fyrir raddvali og beiti því smekklega
- hafi öðlast grunnþekkingu á mögnurum og litlum hljóðkerfum
- sé fær um að ná allgóðum tóni með magnara og litlu hljóðkerfi

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi grundvallarskilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi allgóð tök á notkun og þjálfast reglulega í leik eftirfarandi tónstiga:
  - dúr og dúr-pentatónískur: C, G, D, F, Bb
  - dórískur, moll-pentatónískur og blústónstigi: D, A, E, G, C,
  - mixólýdískur: G, D, A, C, F
  - krómatískur tónstigi
  - hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi hljóma:
    - dúr-þríhljómar og maj7 hljómar: C, G, D, F, Bb
    - moll-þríhljómar og m7 hljómar: D, A, E, G, C,
    - 7 hljómar: G, D, A, C, F
- hafi kynnst og skilji uppbyggingu +7, og dim7 hljóma í algengustu tóntegundum
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- hafi öðlast grundvallarskilning á eðli og uppbyggingu kirkjutóntegunda
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Raddsetning hljóma og hljómasambanda

Nemandi

- geti leikið niðurlagshljóma í algengustu tóntegundum, sjá dæmi á bls. 40
- hafi skilning á II-V-I samböndum og geti leikið þau í algengustu tóntegundum með einföldum en góðum raddsetningum, sjá dæmi á bls. 40

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórum þekktum lögum á safnlista

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir einföld hljómferli á díatónískan máta
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- hafi allgóð tök á notkun blús- og pentatónstígum, einkum til spuna yfir einfalt blúsform
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprotna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína

- geti spunnið út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og lög sem nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á grunnprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik
- hafi fengið tækifæri til að leika í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi kynnst algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik
- hæfni til að vinna undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- þekkingu á algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁶
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra einfaldar laglínur og hljómaganga eftir eyra

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl

---

⁶ „Lead sheet.“

- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Raddsetning hljóma og hljómferla

Mikilvægt er að nemendur tileinki sér frá upphafi námsins hentuga og stílrænt viðeigandi raddfærslu hljóma og hljómasambanda. Í grunnnámi er einkum lögð áhersla á notkun hljómhvarfa og eðlileg tengsl hljóma með vali á nærtækum hljómhvörfum. Annars vegar er mikilvægt að nemendur þjálfist í leik hljóma með hægri hendi og grunntóna með vinstri hendi. Hins vegar er mikilvægt að nemendur öðlist leikni í leik hljóma með vinstri hendi til stuðnings við laglínur eða spuna með hægri hendi.

Dæmi

Niðurlagshljómar í C dúr

C F G C

II-V-I hljómferli í C dúr

Dm⁷ G⁷ C^Δ

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

AEBERSOLD, JAMEY
Maiden Voiage
Jamey Aebersold Jazz

BJÖRGVIN Þ. VALDIMARSSON
Píanó eftir eyranu
Nótnaútgáfa B. Þ. V.

ÁSTVALDUR TRAUSTASON
Hljómar í bókstaflegum skilningi
Tónheimar ehf.

NEELY, BLAKE
How to play from a fake book
Hal Leonard

BEALE, CHARLES
Jazz piano pieces grade 1-4
ABRSM

SIGFÚS ÓLAFSSON
Þú og hljómborðið 1, 2 og 3
Sigfús Ólafsson

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í bóklegum greinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram safnlista með fjórum lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sex lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur þessarar námskrár. Aðrir prófþættir eru æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á grunnprófi fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 3. Annað prófefni má leika eftir nótum. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Prófbættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög (15 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjögurra laga safnlista – valið af prófdómara (15 einingar).
2. **Æfing** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og lög á safnlista

Blue Monk (Monk)
 Cantaloupe Island (Hancock)
 Danny boy (Þjóðlag)
 House of the rising sun (Þjóðlag)
 Mr. PC (Coltrane)
 Samferða (Magnús Eiríksson)
 So what (Davis)
 Song for my father (Silver)
 Summertime (Gerswin)
 Vem kan segla förutan vind (Þjóðlag)

Dæmi um æfingar

CZERNY, CARL
 Æfing nr. 12 í F-dúr
 Úr: Czerny / Germer: Æfingar
 1. bindi, 1. hluta
Wilhelm Hansen

SPINDLER, FRITZ
 Æfing í C-dúr (Mountain Climbing)
 Úr: Hirschberg, D.: Technic is fun,
 1. hefti, bls. 10
Belwin Mills

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Fyrir upphaf prófs skal leggja fram lista yfir þá tónstiga og hljóma sem undirbúnir hafa verið. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- krómátískan tónstiga frá nótu að eigin vali, eina áttund upp og niður með hvorri hendi fyrir sig
- samstíga dúrtónstiga til og með tveimur formerkjum, 2 áttundir upp og niður í báðum höndum, ein áttund á milli handa
- samstíga hljómhæfa molltónstiga til og með tveimur formerkjum, 2 áttundir upp og niður með báðum höndum, ein áttund á milli handa
- tvo gagnstíga dúrtónstiga að eigin vali, eina áttund með báðum höndum í einu
- brotna þríhljóma í dúr- og molltóntegundum til og með tveimur formerkjum, eina áttund með hvorri hendi fyrir sig
- dúr-pentatónískan tónstiga frá eftirtöldum tónum: C, G, D, F og Bb, tvær áttundir með hægri hendi, sbr. dæmi á bls. 44
- dórískan tónstiga, moll-pentatónískan tónstiga og blústónstiga frá eftirtöldum tónum, tvær áttundir með hægri hendi: D, A, E, G og C
- mixólýdískan tónstiga: G, D, A, C, og F
- eftirtalda hljóma í grunnstöðu í hægri hendi, auk þess sem grunntónn er leikinn í áttund í vinstri hendi:
  - dúr þríhljómar og maj7 hljómar: C, G, D, F og Bb
  - moll þríhljómar og moll7 hljómar: D, A, E, G og C
  - 7 hljómar: G, D, A, C, og F
- niðurlagshljóma, sbr. dæmi á bls. 40, í tóntegundum til og með tveimur formerkjum
- II-V-I hljómferli í tóntegundum til og með tveimur formerkjum, sbr. dæmi á bls. 40

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. $\downarrow = 72$, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki brotna hljóma eigi hægar en M.M. $\downarrow = 48$, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur í 6/8-takti
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust, legato og utanbókar

Dæmi

C dúr brotinn þríhljómur
hægri hönd

vinstri hönd

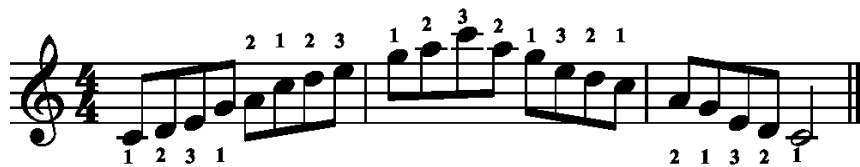
eða

C dúr, brotinn þríhljómur í grunnstöðu

C dúr-pentatónískur

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámsskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámsskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og

viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga píanónemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- leiki með vel mótaðri handstöðu
- hreyfi hendur eðlilega og leikandi um hljómborðið
- hafi náð góðum tókum á sjálfstæði handa
- hafi öðlast góða fingraleikni
- leiki með jöfnum og skýrum áslætti
- leiki með skýrum og blæbrigðaríkum tóni
- hafi náð góðu valdi á mismunandi áslætti, þ.m.t. legato og og staccato
- leiki með markvissri fingrasetningu sem stuðli að öruggri hreyfingu handa á hljómborðinu
- hafi náð talsverðu öryggi og snerpu í stærri hreyfingum um hljómborðið
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar vel heyranlegar
- noti pedal á skýran og markvissan hátt
- hafi kynnst rafmagnspíanóum og hljóðgervlum
- hafi kynnst mögnurum, hljóðkerfum, tónbreytum og öðrum jaðartækjum eftir því sem tók eru á

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi kynnst blokkhljómaraddsetningu og geti raddsett einfaldar laglínur á þann máta, sjá dæmi á bls. 51
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi góðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi góð tök á notkun og þjálfast reglulega í leik eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum:
  - dúr
  - djassmoll⁷
  - allar kirkjutóntegundir
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
  - mixólýdískur b9 b13
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi tónstiga:
  - breyttur⁸
  - lýdískur b7
- hafi þjálfast reglulega í leik, þekki og skilji notkunarmöguleika eftirfarandi níundarhljóma:
  - maj9
  - moll9
  - 7(9)
  - m7(b5)9
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi breyttra forhljóma:
  - 7(#9 #5)
  - 7(b9 #5)
  - 7(b9 b5)
  - 7(9 #5)
- hafi á valdi sínu samstígan krómatískan tónstiga frá hvaða nótu sem er, þrjár áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu gagnstígan krómatískan tónstiga frá as eða as' og d eða d', tvær áttundir með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu samstíga dúrtónstiga, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu samstíga hljómhæfa molltónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu gagnstíga dúrtónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu eftirtalda gagnstíga hljómhæfa molltónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu: a, e, d, c
- hafi á valdi sínu brotna þríhljóma, sbr. dæmi á bls. 55, í dúr- og molltóntegundum til og með fjórum formerkjum með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu arpeggíur í grunnstöðu, sbr. dæmi á bls. 55, til og með fjórum formerkjum með báðum höndum í einu

⁷ Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

⁸ „Altered“.

Raddsetning hljóma og hljómasambanda

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á algengustu vinstri handar raddsetningum fyrir II-V-I hljómferli í dúr í grunnstöðu og 2. hljómhvörfum, sbr. dæmi á bls. 50
- hafi náð góðum tókum á tveggja handa II-V-I raddsetningum í algengustu tóntegundum, sbr. dæmi á bls. 50
- hafi kynnst vinstri handar raddsetningum fyrir II-V-I í moll í grunnstöðu og 2. hljómhvörfum, sbr. dæmi á bls. 50
- hafi kynnst „So what“-raddsetningunni og geti beitt henni við eftirfarandi hljóma: m7, maj7, maj7#11, sus9, sbr. dæmi á bls. 50
- hafi kynnst algengustu gerðum ferndaraddsetninga og notkun þeirra við algengustu hljómgerðir, sbr. dæmi á bls. 50
- hafi kynnst algengustu gerðum „upper structure“-raddsetninga við algengustu hljómgerðir, þ.m.t. breytta forhljóma, sbr. dæmi á bls. 51
- geti beitt ofangreindum raddsetningargerðum í algengum djasslögum

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómferli í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hrym í spuna
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi

- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik
- hæfni til að vinna undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótнаlestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótнаlestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri allra algengra bókstafshljóma, bæði til undirleiks og spuna
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁹
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna

---

⁹ „Lead sheet“.

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Raddsetning hljóma og hljómferla

Í miðnámi er lögð áhersla á að nemendur tileinki sér helstu gerðir djassraddsetninga við algengustu hljómgerðir og hljómferli. Hér er í mörgum tilfellum um að ræða grunntónslausar raddsetningar sem nýta spennur, eina eða fleiri, þ.e. 9und, 11und og 13und. Megináhersla er á grunntónslausar vinstri handar raddsetningar fyrir II-V-I hljómferli í dúr og moll. Einnig koma til tveggja handa II-V-I raddsetningar, ferunda-raddsetningar, „So what“-raddsetningin og svokallaðar „upper structure“-raddsetningar, þ.e. grunntónn, þríund og sjöund (mögulega fimmund) í vinstri hendi og dúrþríhljómur sem inniheldur spennur, annar en forhljómurinn sjálfur, í hægri hendi.

Hér er um að ræða umtalsverða viðbót við það hljómræna efni sem tilheyrir grunnnámi. Því er mikilvægt að nemendur vinni markvisst að þessum námsþætti allt frá upphafi miðnáms undir leiðsögn kennara. Skilningur og liðug beiting þróaðri raddsetningargerða er grundvallaratriði í djass-píanóleik og því afar mikilvægur námsþáttur á þessu stigi.

Dæmi

Vinstri handar raddsetning fyrir II-V-I hljómferli í dúr
Grunnstaða 2. hljómhvörf

Vinstri handar raddsetning fyrir II-V-I hljómferli í moll
Grunnstaða 2. hljómhvörf

Tveggja handa II-V-I raddsetning í dúr

„So what“-raddsetning

Þessi raddsetning getur meðal annars nýst sem Dm7, Bbmaj, Gsus9, Ebmaj #11.

Ferunda-raddsetning

Þessi raddsetning getur meðal annars nýst sem G7, Dm6, Bm7b5 eða Db7(#9,#5).

„Upper structure“-raddsetning

Viðkomandi hljómur í vinstri hendi og annar þríhljómur í hægri

Chord voicings for the first system: $C7(b5b9)$, $C7(\#5\#9)$, $C7(13b9)$, $C7(\#11)$

Chord voicings for the second system: $C\#11$, $Cm7(11)$, $Cm7(9)$, $Cm7b5(11)$

Blokkhljómaraddsetning

Hver nóta hljómsett og áttund tvöfölduð

Chord voicings: Am^6 , $Bm7b5$, $E7b9$, Am^6

Níundarhljómar

Níundarhljómar (maj9, moll9, 7(9), og m7(b5)) lagðir niður í 1-7-3-5-9 raddsetningu. Grunntónn og sjöund í vinstri og hinar nóturnar í hægri.

Chord voicings: $Cmaj^9$, Cm^9 , $C7(9)$, $Cm7(b5)^9$

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennslubækur

LEVINE, MARK
The Jazz Piano Book
Sher Music Co.

MANTOOTH, FRANK
Voicings for jazz keyboard
Hal Leonard

LEVINE, MARK
The Jazz theory book
Sher Music Co.

TRACY, MIKE
Jazz piano voicings for the non-
pianist
Jamey Aebersold

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á miðprófi fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b)

utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a) og 5 c), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótalestur (5 einingar)
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir birtast dæmi um prófverkefni á miðprófi. Síðan eru birt fyriræmi um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd. Dæmin eiga við um aðallög og þau lög sem best hafa á safnlista frá grunnprófi, sjá nánari umfjöllun í kafla um áfangapróf á bls. 29–30 í þessu riti.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

All the things you are (Kern)
 Beautiful love (Young)
 Corcovado (Jobim)
 Ef þú ert mér hjá (Magnús Eiríksson)
 In walked bud (Monk)
 It could happen to you (Burke / Van Heusen)

Light my fire (The Doors)
 Stella by starlight (Young)
 Vetrarsól (Gunnar Þórðarson)
 What's this thing called love (Porter)

Dæmi um upprit

Wynton Kelly: Freddie freeloader (Miles Davis: Kind of Blue)
 Kenny Kirkland: La Belle Dame Sans Regrets (Sting: Mercury Falling)

Dæmi um æfingar

BERTINI, HENRI

Æfing í e-moll op, 29, nr. 14
 Úr: Bertini: Æfingar op. 29
Peters
 eða: First studies of Graded
 Pianoforte Studies, 4. stig
Associated Board

GURLITT, CORNELIUS

Æfing í F-dúr op. 51, nr. 8
 Úr: Second Series of Graded
 Pianoforte Studies, 4. stig
Associated Board

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- samstígan krómatískan tónstiga frá nótu að eigin vali, þrjár áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- gagnstígan krómatískan tónstiga frá as, as', d eða d', tvær áttundir með báðum höndum í einu
- samstíga dúrtónstiga til og með fjórum formerkjum, tvær áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- samstíga hljómhæfa molltónstiga til og með fjórum formerkjum, tvær áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- tvo gagnstíga dúrtónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- einn gagnstígan hljómhæfan molltónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- tvo brotna dúrþríhljóma og tvo brotna mollþríhljóma, tvær áttundir með báðum höndum í einu, sbr. dæmi á bls. 55; velja skal tóntegundir sem sýna mismunandi tækni
- arpeggiur í grunnstöðu í tveimur dúr- og tveimur molltóntegundum, tvær áttundir með báðum höndum og áttund á milli handa, sbr. dæmi á bls. 55; velja skal tóntegundir sem sýna mismunandi tækni
- djassmoll¹⁰, tvær áttundir með hægri hönd
- allar kirkjutóntegundir, tvær áttundir með hægri hönd
- blústónstiga, dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og mixólýdíska (b9 b13), tvær áttundir með hægri hönd

¹⁰ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

- alla maj9, moll9, 7(9), og m7(b5)9 hljóma, í raddsetningu sbr. dæmi á bls. 51, grunntónn og sjöund í vinstri og hinar nóturnar í hægri
- II-V-I samband í öllum tóntegundum, sbr. dæmi á bls. 50
- moll II-V-I hljómferli í a, d, g, e, og b moll, sbr. dæmi á bls. 50

Leikmáti og hraði

Nemandi

- leiki tónstiga eigi hægar en M.M. ♩ = 80, miðað við að leiknar séu sextándapartsnótur
- leiki brotna þríhljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 108, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki arpeggiur eigi hægar en M.M. ♩ = 72, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur í 6/8-takti
- leiki þá tónstiga, sem einungis skulu leiknir með annarri hendi (rytmíska tónstiga), eigi hægar en M.M. ♩ = 100, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust, legato og utanbókar

Dæmi

C dúr, brotinn þríhljómur

C dúr, arpeggiur í grunnstöðu

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfangna að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér er átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammistöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga píanónemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi á valdi sínu öruggar og hnitmiðaðar hreyfingar um allt hljómborðið
- hafi mjög gott vald á samhæfingu ólíkra hreyfinga
- hafi öðlast mikla fingraleikni og snerpu
- hafi öðlast lipurð og hraða í leik brotinnar hljóma og arpeggía
- hafi öðlast góða áttundatækni
- leiki með jöfnum og skýrum áslætti
- hafi náð mjög góðum tókum á mismunandi áslætti
- leiki með sannfærandi og persónulegum tóni
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- ráði yfir víðu styrkleikasviði
- geti dregið fram laglínu eða einstakar raddir
- noti pedal á markvissan og fjölbreyttan hátt
- hafi öðlast nokkra reynslu af leik á rafmagnspíanó og hljóðgervla
- hafi öðlast nokkra reynslu af leik á Hammond-orgel og Rhodes-píanó
- hafi öðlast nokkra reynslu í meðhöndlun magnara, hljóðkerfa, tónbreyta og annarra jaðartækja

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi náð góðum tókum á undirbúnum leik laglína með blokkhljómaraddsetningu, sjá dæmi á bls. 62
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að leika einn, m.a. annars í skálmstíl¹¹
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum:
  - dúr
  - djassmoll¹²
  - allar kirkjutóntegundir
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
  - mixólýdískur (b9 b13)
  - breyttur¹³
  - lýdískur b7
  - samhverfur minnkaður – hálfur/heill
  - samhverfur minnkaður – heill/hálfur
  - heiltónatónstigi
- þekki og skilji alla hljóma og hafi þjálfast reglulega í leik þeirra
- hafi kynnst óhefðbundnum hljómunum, svo sem samsettum eða skástríkhljómunum¹⁴
- hafi á valdi sínu samstígan krómátískan tónstiga frá hvaða nótu sem er, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu gagnstígan krómátískan tónstiga frá hvaða nótu sem er, tvær áttundir með báðum höndum í einu

---

¹¹ „Stide“.

¹² Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

¹³ „Altered“.

¹⁴ „Slash“, „hybrid“.

- hafi á valdi sínu alla samstíga dúrtónstiga, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu alla samstíga hljómhæfa molltónstiga, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund á milli handa
- hafi á valdi sínu alla gagnstíga dúrtónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu alla gagnstíga hljómhæfa molltónstiga, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu dúrtónstiga í samstígum þríundum til og með þremur formerkjum, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- hafi á valdi sínu brotna þríhljóma í öllum dúr- og molltóntegundum, tvær áttundir með báðum höndum í einu, sbr. dæmi á bls. 55
- hafi á valdi sínu arpeggiur í grunnstöðu í öllum dúr- og molltóntegundum, fjórar áttundir með báðum höndum í einu

Raddsetning hljóma og hljómasambanda

Nemandi

- hafi á valdi sínu raddsetningu II-V-I hljómferlis í dúr í öllum tóntegundum, sbr. dæmi á bls. 61
- hafi á valdi sínu raddsetningu II-V-I hljómferlis í moll í öllum tóntegundum, sbr. dæmi á bls. 62
- hafi góð tök á ferundaraddsetningum
- hafi góð tök á „upper structure“-raddsetningum, sjá dæmi á bls. 51
- hafi góð tök á vinstri handar raddsetningum af öllum gerðum
- hafi kynnst „drop two“-raddsetningum og geti nýtt sér þær í hljómsetningum á laglínunum, sbr. dæmi á bls. 62
- hafi kynnst helstu aðferðum í endurhljómsetningu og notkun staðgengilshljóma
- hafi kynnst fjölbreyttri notkun breyttra forhljóma og geti notað mismunandi gerðir þeirra á skapandi hátt
- geti beitt ofangreindum raddsetningargerðum á sannfærandi og skapandi máta

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnit liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunnit liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund

- geti spunnið liðlega yfir hljómfæri sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar¹⁵
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hrym í spuna
- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun¹⁶
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrkleika- og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tökum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða samspil sjálfur
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tök eru á og aðstæður leyfa
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum

---

¹⁵ „Outside“.

¹⁶ „Displacement“.

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum, bæði til undirleiks og spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum¹⁷
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómagang utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengist við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

---

¹⁷ „Lead sheet“.

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Raddsetning hljóma og hljómferla

Í framhaldsnámi er gert ráð fyrir að nemendur þjálfist enn frekar í því hljómræna efni sem tilheyrir miðnámi. Gert er ráð fyrir dýpri skilningi og enn sveigjanlegri notkun efnisins en í miðnámi. Í framhaldsnámi bætist við „drop two“-raddsetning, tveggja handa II-V-I raddsetningar í dúr og moll, endurhljómsetning, notkun staðgengilshljóma og samsettir eða skástríksljómar. Einnig er lögð áhersla á sólópíanóleik, meðal annars í skálmstíl („stride“).

Við lok framhaldsnáms er gert ráð fyrir að nemendur séu færir um að takast á við flestar gerðir hefðbundinna og óhefðbundinna hljóma og hljómferla, bæði til undirleiks og spuna.

Dæmi

Tveggja handa raddsetning fyrir II-V-I í dúr

The image shows a musical score for a two-hand piano exercise in 4/4 time. The key signature is one sharp (F#), indicating D major. The exercise consists of six measures. The first measure has a Dm7 chord, the second a G7 chord, and the third a CA chord. The fourth measure has a Dm7 chord, the fifth a G7 chord, and the sixth a CA chord. The notation includes a treble clef and a bass clef, with the piano accompaniment for both hands.

Tveggja handa raddsetning fyrir II-V-I í moll

Dm⁷(b5) G⁷(b9b13) Cm⁷ Dm⁷(b5) G⁷(b9b13) Cm⁷

Blokkhljómar – „drop two“ raddsetning

Cm⁶ Gm⁷ C⁷

Verkefnalistar í framhaldsnámi

Lög og önnur viðfangsefni nemenda í rytmísku tónlistarnámi eru alla jafna sameiginleg fyrir alla, þ.e. óháð hljóðfærum. Af þessari ástæðu er birtur einn sameiginlegur listi með dæmum um safnbækur og bækur með verkum einstakra tónskálda á bls. 255–260 í þessu riti. Hið sama á við um bækur er varða spunatækni en þær eru einnig birtar á sameiginlegum lista á bls. 260–262.

Eftirfarandi listi hefur að geyma viðbótarefni sem sérstaklega getur nýst píanónemendum í rytmísku tónlistarnámi. Vakin er athygli á að flestar kennslubækur í rytmískri tónlist spanna vítt svið og geta nýst nemendum á ýmsum stigum. Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar.

Kennsluefni

CROOK, HAL

How to comp
Advance Music

GILLESPIE, LUKE

Stylistic II/V/I voicings for
keyboardists
Jamey Aebersold

HUGES, FRED

The jazz pianist: Left-hand voicings
and chord theory
Alfred

LEVINE, MARK

Piano Masterclass: The drop 2
book
Sher Music

LEVINE, MARK

The Jazz Piano Book
Sher Music

MANTOOTH, FRANK

Voicings for jazz keyboard
Hal Leonard

TRACY, MIKE
 Jazz piano voicings for the non-
 pianist
Jamey Aebersold

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þrjúþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) og 5 c) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga lista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.

6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Anthropology (Parker)
 Bolivia (Walton)
 Darn that dream (Van Heusen)
 Elm (Beirach)
 Giant steps (Coltraine)
 Nefertiti (Davis)
 Prism (Jarrett)
 Ruby my dear (Monk)
 Very Early (Evans)
 Woody'n You (Gillespie)

Dæmi um upprit

Bill Evans – Love for sale (Miles Davis: '58 sessions) – a.m.k. 2 mínútur af sólói
 Herbie Hancock – All of you (Miles Davis: My funny valentine) – a.m.k. 2½ mínúta af sólói

Dæmi um æfingar

MOSZKOWSKY, MORITS
 Etýða í F-dúr op. 72, nr. 6
 Úr: Moszkowsky: 15 Études de
 Virtuosité op. 72
Schirmer

CZERNY, CARL
 Æfing í As-dúr op. 740, nr. 6
 Úr: Czerny: Art of Finger Dexterity
 op. 740
Peters / Alfred Music

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni og leikmáti

Nemandi geti leikið

- samstígan krómatískan tónstiga frá hvaða nótu sem er, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund milli handa
- gagnstígan krómatískan tónstiga frá c' eða fí's', tvær áttundir með báðum höndum í einu
- samstíga dúrtónstiga í öllum tóntegundum, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund milli handa
- samstíga hljómhæfa molltónstiga, í öllum tóntegundum, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund milli handa
- tvo dúrtónstiga að eigin vali í samstígum þríundum, tvær áttundir með báðum höndum í einu
- brotna þríhljóma í tveimur dúrtóntegundum og tveimur molltóntegundum, tvær áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund milli handa, sbr. tóndæmi á bls. 55
- arpeggiur í tveimur dúrtóntegundum og tveimur molltóntegundum að eigin vali, fjórar áttundir með báðum höndum í einu, ein áttund milli handa
- eftirfarandi tónstiga með hægri hönd, tvær áttundir:
  - djassmoll¹⁸
  - allar kirkjutóntegundir
  - blústónstigi, dúr-pentatónískur, moll-pentatónískur
  - mixólýdískur (b9 b13)
  - breyttur¹⁹
  - lýdískur b7
  - samhverfur minnkaður (1/2-1), samhverfur minnkaður (1-1/2)
  - heiltónatónstigi
- hvaða hljóm sem er

Hraði

Nemandi

- leiki tónstiga eigi hægar en M.M. ♩ = 88, miðað við að leiknar séu sextándapartsnótur
- leiki brotna hljóma og arpeggiur eigi hægar en M.M. ♩ = 80, miðað við að leiknar séu sextándapartsnótur
- leiki dúrtónstiga í samstígum þríundum með hvorri hendi fyrir sig eigi hægar en M.M. ♩ = 80 miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leikið þá tónstiga sem einungis skulu leiknir með annarri hendi (rytmíska tónstiga) eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust, legato og utanbókar

¹⁸ Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

¹⁹ „Altered“.

RAFGÍTAR

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á rafgítar. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma.

Nokkur atriði varðandi nám á rafgítar

Á liðnum áratugum hafa fá hljóðfæri notið meiri vinsælda en gítarinn. Hann er vinsæll í klassískri tónlist og djasstónlist en nánast ómissandi í rokk-, blús- og popptónlist. Auk þess er hann algengastur undirleiks-hljóðfæra við alþýðusöng.

Miðað við flest önnur hljóðfæri á rafgítarinn sér stutta sögu. Fyrstu heimildir um rafgítar eru frá 1932 og fyrsta upptaka frá 1938. Það var einkum þörfin fyrir hljómsterkari gítar í stórsveitum sem varð til þess að rafgítarinn var fundinn upp. Ólíkt klassískum gítar, sem er með nælonstrengjum, eru stálstrengir í rafgítarnum. Hljóð frá strengjunum er numið af „pick up“ gítarsins sem breytir því í rafbylgjur sem síðan eru sendar með snúru í gítarmagnara þar sem hægt er að hafa áhrif á tóninn og magna upp hljóðið nánast endalaust. Tilgangur tækninnar er að hljóðfæraleikarinn öðlist annars vegar góðan og persónulegan tón en hins vegar breytilegan tón, viðeigandi fyrir ólíka tónlistarstíla. Mikilvægt er því að gítarnemendur öðlist haldgóða þekkingu á mögnurum, jaðartækjum og tónbreytum. Oftast er leikið á rafgítar með gítarnögl en einnig með fingrum og stöku sinnum með fiðluboga eða með ýmsum öðrum óhefðbundum ásláttaraðferðum.

Margir rafgítarleikarar byrja að spila ungir að aldri og flestir nemendur geta notað venjulegan rafgítar frá um það bil 10 ára aldri. Til eru rafgítarar í barnastærð en þeirra er yfirleitt ekki þörf og það eru sjaldan vönduð hljóðfæri. Rafgítarleikarar byrja oft ekki í hefðbundnu námi fyrr en þeir hafa leikið á hljóðfærið í nokkur ár. Þeir eru því oft nokkuð vel að sér varðandi algengustu hljóma en hafa yfirleitt litla eða enga reynslu í nótnalestri er þeir hefja nám. Nauðsynlegt er að taka mið af þessu í kennslunni. Einnig er mikilvægt að kenna nemendum rétta líkamsbeitingu og að varast alla spennu í líkamanum þegar leikið er.

Þessi námskrá er einnig ætluð nemendum sem leika á rafmagnaðan kassagítar í stað rafgítars sem og nemendum sem nýta bæði hljóðfærin jöfnum höndum.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga nemendur í rafgítarleik að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum grundvallartökum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð góðri handstöðu beggja handa
- beiti jöfnum og markvissum fingrahreyfingum
- hafi náð góðum tókum á að leika með nögl
- leiki með allgóðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar heyrnlegar
- hafi náð allgóðum tókum á vibrato
- hafi öðlast grunnþekkingu á gítarmögnurum
- sé fær um að ná allgóðum tóni með magnara

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi grundvallarskilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga:
  - allir dúrtónstigar með þremur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89
  - allir dúr-pentatónískir og moll-pentatónískir tónstigar með tveimur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89 og 90
  - allir dórískir, mixólýdískir og blústónstigar með tveimur fingrasetningum
- hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi hljóma með a.m.k. þremur fingrasetningum í öllum tóntegundum, slegið og brotið:
  - dúr og moll þríhljómar
  - maj7, m7 og 7
- hafi náð góðum tókum á leik dúr- og molltónstiga til og með fjórum formerkjum í opinni fingrastöðu
- hafi náð góðum tókum á leik algengustu hljóma í opinni fingrastöðu
- hafi kynnst leik dúr- og molltónstiga og brotinna þríhljóma í 1. fingrastöðu (með lausum strengjum)
- hafi kynnst +7 og dim7 hljóma í algengustu tóntegundum
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- hafi öðlast grundvallarskilning á eðli og uppbyggingu kirkjutóntegunda
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórum þekktum lögum á safnlista

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir einföld hljómfæri á díatónískan máta
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- hafi allgóð tök á notkun blús- og pentatónstígum, einkum til spuna yfir einfalt blúsform
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og lög sem nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á grunnprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik
- hafi fengið tækifæri til að leika í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi kynnst algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum²⁰
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms

---

²⁰ „Lead sheet“.

- þekki og skilji TAB-kerfið
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra einfaldar laglínur og hljómaganga eftir eyra

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

ARNOLD, BRUCE E.
Music Theory Workbook for Guitar
Volume One
1st Steps for a Beginning Guitarist
Muse-eek Publishing

BAIONE, LARRY
Berklee Practice Method – Guitar
Berklee Press

CAPONE, PHIL
Improvisation
Schott Music Ltd Publication

FEWELL, GARRISON
Jazz Improvisation for Guitar: A
Melodic Approach
Berklee Press

FISHER, JODY
Beginning Jazz Guitar: The
Complete Jazz Guitar Method

HILMAR JENSSON
Æfingar fyrir rafgítar
Útg. höfundur

LAPORTA, JOHN
A Guide To Jazz Improvisation: C
Instruments
Berklee Press

LEAVITT, WILLIAM G.
Classical Studies for Pick-Style
Guitar
Berklee Press
A Modern Method for Guitar:
Volume 1
Berklee Press
A Modern Method for Guitar:
Volume 2
Berklee Press
Reading Studies for Guitar
Berklee Press
Melodic Rhythms for Guitar
Berklee Press

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagiöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í rafgítarleik skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórum lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sex lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur þessarar námskrár. Aðrir prófþættir eru æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á grunnprófi í rafgítar fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 3. Annað prófefni má leika eftir nótum. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög (15 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjögurra laga lista – valið af prófdómara (15 einingar).
2. **Æfing** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.

- b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
- a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
- b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og lög á safnlista

Autumn leaves (Cosma)
Blue bossa (Dorham)
Cantalopue island (Hancock)
Freeway Jam (Middleton)
Mo better Blues (Lee)
So what (Davis)
Summertime (Gerswin)
The Chicken (Ellis)
Tough Talk (Crusaders)
Watermelon man (Hancock)

Dæmi um æfingar

HILMAR JENSSON
Æfing nr. 15
Úr: Æfingar fyrir rafgítar
Útg. höfundur

CARCASSI, M.
Caprice
Úr: Classical studies for pick style-guitar
Berklee Press

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- dúrtónstiga í öllum tóntegundum með þremur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89
- dúr-pentatónískan og moll-pentatónískan í öllum tóntegundum með tveimur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89 og 90
- dórískan, mixólýdískan og blústónstiga í öllum tóntegundum með tveimur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89
- dúr og moll þríhljóma, maj7, m7 og 7 með þremur fingrasetningum – slegið og brotið
- leiki tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 100, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga nemendur í rafgítarleik að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð góðu valdi á samhæfingu handa
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- hafi náð mjög góðum tókum á að leika með nögl
- leiki með góðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar

- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar vel heyranlegar
- hafi náð góðum tókum á vibrato og beiti því smekklega
- hafi öðlast góða þekkingu á gítarmögnum
- sé fær um að ná góðum tóni með magnara
- hafi kynnst og geti notað algengustu jaðartæki og tónbreyta
- þekki allt tónsvið gítarsins
- geti stillt hljóðfærið

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi öðlast allgóð tók á að hljómsætja laglínur í „chord melody“-stíl
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi góðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum:
  - allir dúrtónstigar með fimm fingrasetningum
  - djassmoll²¹ í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
  - allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
  - allir dúr-pentatónískir, moll-pentatónískir og blústónstigar með þremur fingrasetningum
  - mixólýdískur (b9 b13) í öllum tóntegundum með þremur fingrasetningum
  - hljómhæfur molltónstigi í öllum tóntegundum með þremur fingrasetningum
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi tónstiga:
  - breyttur²²
  - lýdískur b7
  - allar kirkjutóntegundir

²¹ Moll með stórra sexund og stórra sjöund.

²² „Altered“.

- hafi þjálfast reglulega í leik allra algengustu þríhljóma og sjöundarhljóma með fimm fingrasetningum
- hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi níundarhljóma með þremur fingrasetningum:
  - maj9, moll9, 7(9)
- hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi níundarhljóma með tveimur fingrasetningum:
  - m7(b5)9, 7(b9) og 7(#9)
- geti brotið eftirtalda hljóma með fimm fingrasetningum:
  - maj7, m7, 7 og m7(b5)
- geti brotið eftirtalda hljóma með þremur fingrasetningum:
  - maj9, m9, 7(9) og m7(b5)9
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi hljóma:
  - 7(#9 #5), 7(b9 #5), 7(b9 b5), 7(9 #5)
- geti leikið krómatískan tónstiga tvær áttundir frá hvaða nótu sem er með tveimur fingrasetningum
- skilji uppbyggingu og þekki notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómferli í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryni í spuna
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprotna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótнаlestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótнаlestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri allra algengra bókstafshljóma, bæði til undirleiks og spuna
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum²³
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi góða þekkingu á TAB-kerfinu
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

---

²³ „Lead sheet“.

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

ARNOLD, BRUCE E.

Music Theory Workbook for Guitar:
Vol 2
Muse-eek Publishing

GREENE, TED

Jazz Guitar Single Note Soloing
Chord Chemistry
Alfred

HART, BILLY
Solo Jazz Guitar
Hal Leonard

PASS, JOE
Chord Solos
Alfred

HILMAR JENSSON
Æfingar fyrir rafgítar
Útg. höfundur

THOMAS, JOHN
Voice Leading for Guitar: Moving
through the Changes
Berklee Press

LEAVITT, WILLIAM G.
Classical Studies for Pick-Style
Guitar
Berklee Press
A Modern Method for Guitar:
Volume 3
Berkless Press
Advanced Reading Studies for
Guitar
Berklee Press

ÝMSIR
Jazz Guitar Standards: Chord
Melody Solos
Alfred

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í rafgítarleik skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á miðprófi í rafgítarleik fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a) og 5 c), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófbættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit, þar af annað í „chord melody“-stíl (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga lista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar)
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

All the things you are (Kern)
 Black Orpheus (Bonfa)
 Bluesette (Thilemans)
 Cliffs of Dover (Johnson)
 Groovin High (Gillespie)
 Have a little faith in me (Hiatt)
 Just like a woman (Dylan)
 Minor Blues (Rosenwinkel)
 My funny valentine (Rodgers)
 What's this thing called love (Porter)

Dæmi um upprit

W. Montgomery: Days of wine and roses (W. Montgomery: Boss Guitar)
 Jeff Beck: Freeway Jam (Jeff Beck: Blow by Blow)

Dæmi um æfingar

HILMAR JENSSON

Æfing nr. 26

Úr: Æfingar fyrir rafgítar

Útg. höfundur

PAGANINI, N.

Excerpt from Perpeptual Motion

Úr: Classical studies for pick style guitar

Berklee Press

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- dúrtónstiga í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89–91
- djassmoll²⁴ í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89–91
- hljómhæfan moll í öllum tóntegundum með þremur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89–92
- allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89–92
- alla dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og blústónstiga með þremur fingrasetningum, sbr. tóndæmi á bls. 89–92
- mixólýdískan (b9 b13) í öllum tóntegundum með þremur fingrasetningum
- dúr-, moll-, stækkaða og minnkaða þríhljóma frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- maj7, m7, 7 og m7(b5) frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- maj9, m9 og 7(9) með þremur fingrasetningum
- m7(b5)9 með tveimur fingrasetningum
- leiki tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♪ = 144, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfangna að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

---

²⁴ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammi-stöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga nemendur í rafgítarleik að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð mjög góðu valdi á samhæfingu handa
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- leiki með sannfærandi og persónulegum tóni
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviði gítarsins
- hafi mjög gott vald á vibrato og beiti því smekklega
- hafi gott vald á teygjum, „hammer-on“ og „pull-off“-tækni
- hafi öðlast mjög góða þekkingu á gítarmögnurum
- sé fær um að ná persónulegum tóni með magnara

- hafi góða þekkingu á jaðartækjum og tónbreytum
- hafi gott vald á öllu tónsviði gítarsins

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi öðlast góð tök á að hljómsætja laglínur í „chord melody“-stíl
- geti leikið hljóma í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga til spuna:
  - allir dúrtónstigar með fimm fingrasetningum
  - djassmoll²⁵ í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
  - hljómhæfur moll í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
  - allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
  - mixólýdískur (b9 b13) í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
  - allir dúr-pentatónískir, moll-pentatónískir og blústónstigar frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
  - breyttur²⁶ og lýdískur b7 frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
  - samhverfur minnkaður tónstigi (hálfþónn/heiltónn) og samhverfur minnkaður tónstigi (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum
  - heiltónatónstigi frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum
  - krómatískur tónstigi, tvær áttundir, frá hvaða nótu sem er og hvaða fingri sem er, tvær áttundir
  - allir þríhljómar, sjöundarhljómar og níundarhljómar frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
  - allir hljómar aðrir en þeir sem nefndir eru í framangreindu markmiði frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum

²⁵ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

²⁶ „Altered“.

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djass-lögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund
- geti spunnið liðlega yfir hljómferli sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar²⁷
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tök á krómátísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómátískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun²⁸
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrkleika- og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tökum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða samspil sjálfur
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tök eru á og aðstæður leyfa

²⁷ „Outside“.

²⁸ „Displacement“.

- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum hljómalestri lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum, bæði til undirleiks og spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum²⁹
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómagang utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum

---

29 „Lead sheet“.

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengist við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilningu á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf framhaldsnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfangi. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

COOK, FRANK

Solo guitar etudes and duets
Cuoco-Cooks Publishing

CROOK, HAL

How to Comp
Advance

DAMIAN, JON
The Guitarist's Guide to Composing
and Improvising
Berklee Press

FISHER, JODY
Mastering Jazz Guitar
Improvisation
Alfred

FRISELL, BILL
Anthology
Cherry Lane Music

GOODRICK, MICK
Advancing Guitarist
Music Sales Ltd

HALL, JIM
Jazz Guitar Environments
Hal Leonard

HILMAR JENSSON
Æfingar fyrir rafgítar
Útg. höfundur

METHENY, PAT
Improvisations
Editions Henry Lemoine

ROSENWINKEL, KURT
Compositions
Mel Bay

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þrjúþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) og 5 c) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófbættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit, þar af eitt í „chord melody“-stíl (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga lista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Bright Size Life (Metheny)
 Dolphing Dance (Hancock)
 Foolish Door (Abercrombie)
 Heyoke (Wheeler)
 Hottentott (Scofield)
 How my heart sings (Zindars)
 Infant eyes (Shorter)
 Inner Urge (Henderson)
 Naima (Coltrane)
 Paranoid Android (Radiohead)

Dæmi um upprit

P. Metheny: Nothing personal (Michael Brecker: Michael Brecker)
W. Montgomery: Fried Pies (W. Montgomery: Boss Guitar)

Dæmi um æfingar

HILMAR JENSSON
Æfing nr. 12
Æfingar fyrir rafgítar
Útg. höfundur

COOK, FRANK
Æfing nr. 12
Solo guitar etudes and duets
Cuoco-Cooks Publishing

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- alla dúrtónstiga með fimm fingrasetningum
- djassmoll³⁰ í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
- hljómhæfan moll í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
- allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- mixólýdíska (b9 b13) í öllum tóntegundum með fimm fingrasetningum
- alla dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og blústónstiga frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- breyttan³¹ og lýdíska b7 frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- samhverfan minnkaðan tónstiga (hálfþónn/heiltónn) og samhverfan minnkaðan tónstiga (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum
- heiltónatónstiga frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum
- krómatíska tónstiga – frá hvaða nótu sem er og hvaða fingri sem er, tvær áttundir
- alla þríhljóma, sjöundarhljóma og níundarhljóma frá hvaða tóni sem er með fimm fingrasetningum
- alla hljóma aðra en ofantalda frá hvaða tóni sem er með tveimur fingrasetningum
- leiki tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 200, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

---

³⁰ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

³¹ „Altered“.

Tónstigarg og hljómar – dæmi

Grunnpróf

Dæmi

C dúr, fingrasetning 1

Musical notation for C major, fingering 1. The treble clef staff shows a melodic line. The bass staff shows a rhythmic line with fingerings for strings T, A, and B.

C dúr, fingrasetning 2

Musical notation for C major, fingering 2. The treble clef staff shows a melodic line. The bass staff shows a rhythmic line with fingerings for strings T, A, and B.

C dúr, fingrasetning 3

Musical notation for C major, fingering 3. The treble clef staff shows a melodic line. The bass staff shows a rhythmic line with fingerings for strings T, A, and B.

C moll-pentatónískur, fingrasetning 1

Musical notation for C minor pentatonic, fingering 1. The treble clef staff shows a melodic line with flats. The bass staff shows a rhythmic line with fingerings for strings T, A, and B.

C moll-pentatónískur, fingrasetning 2

Musical notation for C minor pentatonic scale, fingering 2. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar tablature staff with fret numbers: 8-11-8-11-8-11-8-10-8-10-8-11-8.

C maj7 – brotinn hljómur, fingrasetning 1

Musical notation for C major 7 chord, fingering 1. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar tablature staff with fret numbers: 3-2-5-4-5-5-5-5-4-5-2-3-2-3-2-3.

C maj7 – brotinn hljómur, fingrasetning 2

Musical notation for C major 7 chord, fingering 2. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar tablature staff with fret numbers: 8-7-10-9-10-9-8-7-8-7-8-9-10-9-10-7-8.

C maj7, fingrasetning 1

Musical notation for C major 7 chord, fingering 1. The notation includes a treble clef staff with a chord symbol Cmaj7 and a guitar tablature staff with fret numbers: 3-5-4-5-3.

C maj7, fingrasetning 2

Musical notation for C major 7 chord, fingering 2. The notation includes a treble clef staff with a chord symbol Cmaj7 and a guitar tablature staff with fret numbers: 8-9-9-8.

Miðpróf
Dæmi

C dúr, fingrasetning 5

Musical score for C major, fingering 5. The treble clef staff shows a melodic line. The bass clef staff shows a bass line with fingerings for strings T, A, and B.

C djassmoll, fingrasetning 4

Musical score for C minor, fingering 4. The treble clef staff shows a melodic line. The bass clef staff shows a bass line with fingerings for strings T, A, and B.

C dórískur, fingrasetning 3

Musical score for C Dorian mode, fingering 3. The treble clef staff shows a melodic line. The bass clef staff shows a bass line with fingerings for strings T, A, and B.

C mixólýdískur, fingrasetning 2

Musical score for C Mixolydian mode, fingering 2. The treble clef staff shows a melodic line. The bass clef staff shows a bass line with fingerings for strings T, A, and B.

C moll-pentatóniskur, fingrasetning 3

8 6 8 5 8 5 8 6 8 6 8 6 8 6 8 5 8 5 8 6 8 6 8

C mixólýdískur (b9 b13), fingrasetning 2

8 9 7 8 10 11 8 10 11 9 10 8 9 11 8 9 8 11 9 8 10 9 11 10 8 11 10 8 7 9 8

C hljómhæfur moll, fingrasetning 3

8 5 6 8 5 6 9 5 7 8 6 8 9 7 8 7 9 8 6 8 7 5 9 6 5 8 6 5 8 7 8

C maj9, fingrasetning 1

T 3
A 5
B 4

T 5
A 5
B 3

C maj9, fingrasetning 2

T 10
A 8
B 9

T 9
A 9
B 8

C maj9 brotinn hljómur, fingrasetning 1

Musical notation for C maj9 chord, fingering 1. The treble clef staff shows a melodic line. The guitar staff shows fretboard diagrams and fingerings for strings T, A, and B.

C maj9 brotinn hljómur, fingrasetning 2

Musical notation for C maj9 chord, fingering 2. The treble clef staff shows a melodic line. The guitar staff shows fretboard diagrams and fingerings for strings T, A, and B.

C maj7 brotinn hljómur, fingrasetning 3

Musical notation for C maj7 chord, fingering 3. The treble clef staff shows a melodic line. The guitar staff shows fretboard diagrams and fingerings for strings T, A, and B.

C7 – brotinn hljómur, fingrasetning 4

Musical notation for C7 chord, fingering 4. The treble clef staff shows a melodic line with a flat sign. The guitar staff shows fretboard diagrams and fingerings for strings T, A, and B.

Cm7 – brotinn hljómur, fingrasetning 5

Musical notation for Cm7 chord, fingering 5. The treble clef staff shows a melodic line with flat signs. The guitar staff shows fretboard diagrams and fingerings for strings T, A, and B.

Cm7(b5,9) – brotinn hljómur, fingrasetning 1

Framhaldspróf

Dæmi

C hljómhæfur moll, fingrasetning 5

C lýdískur, fingrasetning 2

C mixólýdískur (b9 b13), fingrasetning 3

C moll-pentatóniskur, fingrasetning 4

Musical notation for C minor pentatonic scale, fingering 4. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar staff with fret numbers for strings T, A, and B.

C blústónstigi, fingrasetning 4

Musical notation for C blues scale, fingering 4. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar staff with fret numbers for strings T, A, and B.

C breyttur, fingrasetning 4

Musical notation for C altered scale, fingering 4. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar staff with fret numbers for strings T, A, and B.

C lýdískur b7, fingrasetning 4

Musical notation for C dominant 7th scale, fingering 4. The notation includes a treble clef staff with a melodic line and a guitar staff with fret numbers for strings T, A, and B.

C samhverfur minnkaður (hálfþónn/heiltónn), fingrasetning 2

C samhverfur minnkaður (heiltónn/hálfþónn), fingrasetning 1

C heiltónatónstigi, fingrasetning 1

KONTRABASSI

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi rytmískt nám á kontrabassa. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma.

Nokkur atriði varðandi nám á kontrabassa

Kontrabassinn er almennt talinn vera eini nútímaafkomandi „viola da gamba“ hljóðfærafjölskyldunnar sem á rætur sínar að rekja til Evrópu á 15. öld. Hann er stærstur og með dýpstan tón hljóðfæra strengjafjölskyldunnar. Kontrabassinn er fastur liður í strengjasveit símfóníuhljómsveita og smærri samspilshópum í vestrænni klassískri tónlist. Hann er kjölfestu-hljóðfæri í djasstónlist en einnig mikilvægur í fjölmörgum öðrum tónlistartegundum, svo sem rokk-, rokkabillí-, blágras-, tangó- og popptónlist.

Kontrabassanám í rytmískri tónlist leggur áherslu á pizzicato³² en hefðbundin vinna með boga er engu að síður nauðsynleg ekki síst til að þroska heyrn og inntónun. Í náminu þarf að huga að tvíþættu hlutverki bassans í rytmískri tónlist, bæði sem undirleiks- og einleikshljóðfæris. Í rytmískri tónlist nota kontrabassaleikarar oftast magnara, því er mikilvægt að þekkja og skilja eðli þeirra og vinna að góðum tóni, bæði með og án magnara.

Algengast er að nemendur hefji kontrabassanám á unglingsárum þegar líkamsburðir eru orðnir nægir til að valda hljóðfæri af venjulegri stærð. Fyrir yngri nemendur eru til hljóðfæri í barnastærðum, a.m.k. niður í 1/16 af fullri stærð, en tiltölulega stutt er síðan farið var að framleiða og kenna á slík hljóðfæri.

Grunnnám

Almennt er gert ráð fyrir að nemendur ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

---

³² Plokkaðan leik.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga allir kontrabassanemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum grundvallartökum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi rétt á hljóðfærinu
- hafi náð tökum á góðu og öruggu bogagripi
- beiti boganum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi náð góðri handstöðu beggja handa
- beiti markvissum og jöfnum fingrahreyfingum
- hafi náð allgóðum tökum á mismunandi bogastrokum, þ.e. staccato og legato
- hafi náð allgóðum tökum á pizzicato
- hafi náð allgóðum tökum á inntónun
- hafi nokkur tók á vibrato
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun í stillingum $\frac{1}{2}$ til 8 (að F á G-streng)
- hafi náð grundvallartökum á að stilla hljóðfæri sitt sjálfur
- leiki með allgóðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar heyranlegar
- hafi öðlast grunnþekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná allgóðum tóni með magnara

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi öðlast grundvallarskilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga á tónsviðinu frá lausum E-streng að F á G-streng, arco
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga og þríhljóma:
  - dúrtónstigar og þríhljómar: C, G, D, A, E, F, Bb, Eb, Ab – ein áttund, pizzicato og arco
  - djassmoll tónstigar, hljómhæfir molltónstigar, og þríhljómar: A, E, B, F#, C#, D, G, C, F – ein áttund, pizzicato og arco
  - dúr-pentatónískur og mixólýdískur: G, Bb, C, D, Eb, Ab – ein áttund, pizzicato
  - dórískur, moll-pentatónískur og blústónstigi: A, B, C, D, G – ein áttund, pizzicato
- hafi kynnst og skilji uppbyggingu +7, og dim7 hljóma í algengustu tóntegundum
- hafi öðlast grundvallarskilning á eðli og uppbyggingu kirkjutegunda

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórum þekktum lögum á safnlista

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir einföld hljómferli á díatónískan máta
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- hafi allgóð tök á notkun blús- og pentatónstiga, einkum til spuna yfir einfalt blúsform
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og lög sem nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á grunnprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik
- hafi fengið tækifæri til að leika í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi kynnst algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- skilning á hlutverki bassaleikara í hljómsveit
- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum³³
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra einfaldar laglínur og hljómaganga eftir eyra

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

---

³³ „Lead sheet“.

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

ALLEN, M. / GILLESPIE, R. /
TELLEJOHN HAYES, P.
Essential elements book 1
Hal Leonard

BROWN, RAY
Ray Brown's Bass Method
Hal Leonard

EVANS, ARNOLD
Note reading studies for bass
Mel Bay

HERFURTH, C. PAUL
A tune a day
Boston Music

PHILLIPS, TODD
Essential Techniques for Acoustic
Bass
Hal Leonard

REID, RUFUS
The evolving bassist
Myriad Ltd

SHER, CHUCK
The Improviser's Bass Method
Sher Music

SIMANDL, FRANZ
My First Simandl
Carl Fischer

STINNETT, JIM
Creating Jazz Bass Lines

Sjá enn fremur dæmi um kennslubækur og æfingar í aðalnámskrá tónlistarskóla, strokhljóðfæri, bls. 94

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í bóklegum greinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram safnlista með fjórum lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sex lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur þessarar námskrár. Aðrir prófþættir eru æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Á grunnprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínuna í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að kontra-bassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínuna.

Miða skal við að heildartími á grunnprófi fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 3. Annað prófefni má leika eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög (15 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjögurra laga safnlista – valið af prófdómara (15 einingar).
2. **Æfing** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár – leikin með boga.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi. Síðan eru birt fyrirsmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og lög á safnlista

Autumn leaves (Kosma)
 Blue Bossa (Dorham)
 Cantloupe Island (Hancock)
 Don't know why (Harris)
 How high the moon (Lewis)
 Misty (Garner)
 Mo better blues (Lee)
 So what (Davis)
 Summertime (Gerswin)
 Watermelon man (Hancock)

Dæmi um æfingar

Æfing nr. 1
 Úr: F. Simandl: 30 Etudes for the string bass

Etude VIII, 1. hluti
 Úr: Rufus Reid: The evolving bassist

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- krómatískan tónstiga á tónsviðinu frá lausum E-streng að F á G-streng, arco
- dúrtónstiga og príhljóma: C, G, D, A, E, F, Bb, Eb, Ab – eina áttund, pizzicato og arco
- djassmoll tónstiga, hljómhæfa molltónstiga og príhljóma: A, E, B, F#, C#, D, G, C, F – eina áttund, pizzicato og arco
- dúr-pentatónískan og mixólýdískan: G, Bb, C, D, Eb, Ab – eina áttund, pizzicato

- dórískan, moll-pentatónískan og blústónstiga: A, B, C, D, G – eina áttund, pizzicato
- tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 80, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstími lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga kontrabassanemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- haldi eðlilega á hljóðfærinu og boganum
- hafi náð tókum á góðu og öruggu bogagripi
- geti sýnt mismunandi bogatækni
- hafi náð góðum tókum á pizzicato
- hafi náð tókum á mjúkum bogaskiptum
- hafi náð tókum á jöfnum strengjaskiptum
- hafi náð tókum á markvissri og eðlilegri stöðu vinstri handar
- hafi náð góðu valdi á samhæfingu handa
- hafi náð tókum á hnitmiðaðri fingratækni
- hafi náð góðum tókum á tónmyndun á öllu tónsviðinu frá ,E að d (í þumalstillingu á G-streng)
- hafi náð góðum tókum á inntónun
- hafi allgóð tók á vibrato

- geti gert styrkleikabreytingar og andstæður augljósar
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar vel heyranlegar
- hafi öðlast góða þekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná góðum tóni með magnara
- hafi kynnst og geti notað algengustu jaðartæki og tónbreyta
- þekki allt tónsvið bassans
- geti stillt hljóðfæri sitt sjálfur

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi allgóð tók á að leika „walking bass“ yfir einfalda hljómaganga
- hafi náð góðum tókum á leik miðlungserfiðra funk- og R&B-bassalína
- hafi góðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga frá lausum E-streng að d í þumalstillingu á G-streng, arco
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato og arco:
  - dúr
  - djassmoll³⁴
  - hljómhæfur moll
  - allar kirkjutóntegundir
  - blústónstigi
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - mixólýdískur (b9 b13)
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi tónstiga:
  - breyttur³⁵
  - lýdískur b7

---

³⁴ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

³⁵ „Altered“.

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi þríhljóma í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato:
  - dúr
  - moll
  - minnkaður
  - stækkaður
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi sjöundarhljóma í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato:
  - maj7
  - 7
  - m7
  - m7(b5)
  - dim7
  - 7(#5)
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi níundarhljóma:
  - maj9
  - moll9
  - 7(9)
  - m7(b5) 9
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi breyttra forhljóma:
  - 7(#9 #5)
  - 7(b9 #5)
  - 7(b9 b5)
  - 7(9 #5)

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómferli í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna

- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri allra algengra bókstafshljóma, bæði til undirleiks og spuna
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum³⁶
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

³⁶ „Lead sheet“.

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekkra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekkra listamanna
- hafi kynnst uppritun valinna undirleikskafla þekkra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf miðnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfangamálum. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

ALLEN, M. / GILLESPIE, R. /
TELLEJOHN HAYES, P.
Essential elements intermediate
Hal Leonard

COLIN, DR. CHARLES / BOWER,
BUGS
Rhythms complete
Charles Colin

COOLMAN, TODD
The bass tradition

EVANS, ARNOLD
Note reading studies for bass
Mel Bay

GOLDSBY, JOHN
The Jazz bass book
Backbeat Books

GOLDSBY, JOHN
Bass notes

PATTITUCCI, JOHN
60 melodic etudes
Carl Fischer

PETRACCI
Simplified higher technique for
double bass

SHER, CHUCK
The Improviser's Bass Method
Sher Music Co.

SHER / JOHNSON
Chuck Sher & Marc Johnson
Concepts for Bass soloing

ZIMMERMAN, FRANZ
A contemporary concept of bowing
technique for the double bass

Sjá enn fremur dæmi um kennslubækur og æfingar í aðalnámskrá tónlistarskóla, strokhljóðfæri, bls. 100.

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Á miðprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínu í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að kontrabassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínu.

Miða skal við að heildartími á miðprófi fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a) og 5 c), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku³⁷.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár – leikin með boga.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir birtast dæmi um prófverkefni á miðprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

³⁷ Getur verið einleikskafli eða samfelld blanda einleiks og undirleiks sama flytjanda.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

All the things you are (Kern)
Black Orpheus (Bonfa)
Bluesette (Thielemans)
I'll remember April (Raye / DePaul / Johnston)
My funny valentine (Rodgers)
Pools (Grolnik)
Samurai hee-haw (Johnson)
The chicken (Ellis)
There will never be another you (Warren / Gordon)
What's this thing called love (Porter)

Dæmi um upprit

Paul Chambers: Freddie Freeloader (Miles Davis: Kind of Blue)
Sam Jones: Sam Sack (Milt Jackson / Wes Montgomery: Bags meets Wes)

Dæmi um æfingar

Exercise 1 Ode drip
Úr: J. Goldsby: The jazz bass book, bls. 199

SIMANDL, F.
Æfing nr. 12
Úr: 30 Etudes for the string bass

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- krómátískan tónstiga frá lausum E-streng að d í þumalstillingu á G-streng, arco
- eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – tvær áttundir, pizzicato og eina áttund, arco:
  - dúr
  - djassmoll³⁸
  - hljómhæfur moll
- eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato og arco:
  - allar kirkjutóntegundir
  - blústónstiga
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - mixólýdískur (b9 b13)

---

³⁸ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

- eftirfarandi þríhljóma í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato:
  - dúr
  - moll
  - minnkaður
  - stækkaður
- eftirfarandi sjöundarhljóma í öllum tóntegundum – eina áttund, pizzicato:
  - maj7
  - 7
  - m7
  - m7(b5)
  - dim7
  - 7(#5)
- eftirfarandi níundarhljóma í öllum tóntegundum, pizzicato:
  - maj9
  - moll9
  - 7(9)
  - m7(b5) 9
- leiki tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammi-stöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga kontrabassnemendur í rytmísku námi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð tókum á eðlilegri og vel þjálfaðri stöðu beggja handa og samhæfðum hreyfingum
- ráði yfir nákvæmri og öruggri bogatækni
- hafi náð tókum á góðri og öruggri vinstrihandartækni
- beiti lipurri og jafnri fingratækni og ráði yfir talsverðum hraða
- ráði yfir þjálum bogaskiptum, strengjaskiptum og stillingaskiptum
- hafi náð tókum á góðri tónmyndun á öllu tónsviðinu
- hafi náð mjög góðum tókum á inntónun
- hafi náð góðum tókum á vibrato og noti það með hliðsjón af stíl
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviði hljóðfærisins
- leiki með sannfærandi og persónulegum tóni
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi öðlast mjög góða þekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná persónulegum tóni með magnara
- hafi þekkingu á jaðartækjum og tónbreytum

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi góð tök á að leika „walking bass“ yfir hvaða hljómaganga sem er
- hafi náð góðum tókum á krefjandi funk- og R&B-bassalínum
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- geti leikið alla dúrtónstiga og dúr þríhljóma, arco, þrjár áttundir á tónsviðinu ,E til c'
- geti leikið alla djass- og hljómhæfa molltónstiga og moll þríhljóma, arco, þrjár áttundir á tónsviðinu ,E til c'
- hafi á valdi sínu krómatískan tónstiga, þrjár áttundir á tónsviðinu ,E til c', arco
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – tvær áttundir, pizzicato:
  - dúr
  - djassmoll³⁹
  - hljómhæfur moll
  - allar kirkjutóntegundir
  - blústónstigi
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - mixólýdískur (b9 b13)
  - breyttur⁴⁰
  - lýdískur b7
  - samhverfur minnkaður (hálfþónn/heiltónn)
  - samhverfur minnkaður (heiltónn/hálfþónn)
  - heiltónatónstigi
- þekki og skilji alla hljóma og hafi þjálfast reglulega í leik þeirra
- geti leikið alla helstu hljóma sem tíundir
- skilji og hafi kynnst heimahljómunum og heimatónstigum djassmoll tónstigans
- hafi náð góðum tókum á leik tónstiga í gangandi tónbilum, þ.e. tvíundum, þríundum, ferundum, fimmundum, sexundum og sjöundum

³⁹ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

⁴⁰ „Altered“.

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djass-lögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund
- geti spunnið liðlega yfir hljómferli sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar⁴¹
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun⁴²
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tókum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða samspil sjálfur
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tök eru á og aðstæður leyfa

---

⁴¹ „Outside“.

⁴² „Displacement“.

- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tæk eru á og aðstæður leyfa

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum hljómalestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum, bæði til undirleiks og spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁴³
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómagang utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

---

⁴³ „Lead sheet“.

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður undirleikskafra þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengið hvatningu og tækifæri til að fást við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilningu á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf framhaldsnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari

eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

ALLEN, M. / GILLESPIE, R. /
TELLEJOHN HAYES, P.
Essential elements advanced
Hal Leonard

PETRACCHI, FRANCESCO
Simplified Higher Technique for
Double Bass
Yorke Edition

BAY, MEL
Note reading studies for bass

REID, RUFUS
Evolving upward

COLIN, DR. CHARLES / BOWER,
BUGS
Rythms complete
Charles Colin

SHER, CHUCK
The Improviser's Bass Method
Sher Music Co.

COLEMAN, TODD
The Bass tradition

SHER, CHUCK / JOHNSON, MARC
Concepts for Bass soloing

DRAGONETTI, DOMENICO
5 Studi
Carisch spa Italia

ZANIBON, G. / MENGOLI, ANNIBALE
20 Studi da concerto per
contrabasso
Italia / Yorke Edition

GOLDSBY, JOHN
Jazz bowing techniques for the
improvising bassist

ZIMMERMANN, F.
25 Technical studies, opus 14 for
string bass I-IV

GOLDSBY, JOHN
The Jazz bass book
Bass Player Musician's Library

ZIMMERMANN, F.
A Contemporary Concept of
Bowing Technique for the Double
Bass
MCA Music Publishing

GOURLAY, ROB
Walking in the footsteps of Paul
Chambers
Rob Gourlay

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt, hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og

hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Á framhaldsprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínu í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að kontra-bassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínu.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófpætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófpætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófpætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófpætti 5 b) og 5 c) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófpætti 3 og val samkvæmt prófpætti 5 a), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófpætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófpættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 eininar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku⁴⁴.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár – leikin með boga.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spunni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf, bls. 29–33, í þessu riti.

⁴⁴ Getur verið einleikskafli eða samfelld blanda einleiks og undirleiks sama flytjanda.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Bright size life (Metheny)
Dolphin Dance (Hancock)
Giant steps (Coltrane)
Heyoke (Wheeler)
How my heart sings (Zindars)
Infant eyes (Shorter)
Inner Urge (Henderson)
May dance (Holland)
Naima (Coltrane)
Prism (Jarret)

Dæmi um upprit

Eddie Gomez: Pools (Steps ahead: Steps ahead)
Marc Johnson: Turn out the stars (Paul Motion: Bill Evans)

Dæmi um æfingar

Etýða nr. 18
Úr: Hraab, J.: Eighty-six Etudes for String Bass

Etýða nr. 17
Úr: Simandl, F.: 30 Etudes for the string bass

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – tvær áttundir, arco og pizzicato:
  - dúr
  - djassmoll
  - hljómhæfur moll
- krómátískan tónstiga frá ,E til c', arco og pizzicato:

- eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum – tvær áttundir, pizzicato:
  - allar kirkjutóntegundir
  - blústónstigi
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - mixólýdískur (b9 b13)
  - breyttur⁴⁵
  - lýdískur b7
  - samhverfur minnkaður (hálfþónn/heiltónn)
  - samhverfur minnkaður (heiltónn/hálfþónn)
  - heiltónatónstigi
- alla hljóma frá hvaða tóni sem er upp á efsta hljómtón og til baka aftur, pizzicato
- tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 144, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- leiki tónstiga og hljóma, hiklaust og utanbókar

---

⁴⁵ „Altered.“

RAFBASSI

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á bassa. Þar á eftir fylgja kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð í lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma.

Nokkur atriði varðandi nám á rafbassa

Rafbassinn er ungt hljóðfæri. Hann var fundinn upp á fjórða áratug síðustu aldar en komst fyrst í almenna notkun upp úr 1950. Rafbassinn er ómissandi í rokk-, popp- og blústónlist en einnig notaður nokkuð í djass-tónlist.

Hljóð frá strengjum bassans er numið af „pick up“ sem breytir því í rafbylgjur sem síðan eru sendar með snúru í bassamagnara þar sem hægt er að hafa áhrif á tóninn og magna upp hljóðið nánast endalaust. Tilgangur tækninnar er að hljóðfæraleikarinn öðlist annars vegar góðan og persónulegan tón en hins vegar breytilegan tón, viðeigandi fyrir ólíka tónlistarstíla. Mikilvægt er því að bassanemendur öðlist haldgóða þekkingu á mögnurum, jaðartækjum og tónbreytum. Oftast er leikið á rafbassa með fingrunum en stöku sinnum með nögl. Flestir nemendur geta notað venjulegan rafbassa frá um það bil 10 ára aldri. Þó að til séu rafbassar í barnastærð er þeirra því yfirleitt ekki þörf.

Margir rafbassaleikarar byrja að spila ungir að aldri. Þeir byrja þó oft ekki í hefðbundnu námi fyrr en þeir hafa leikið á hljóðfærið í allnokkur ár. Nemendur eru því oft nokkuð vel að sér varðandi algengustu hljóma en hafa yfirleitt litla eða enga reynslu í nótalestri er þeir hefja nám. Nauðsynlegt er að taka mið af þessu í kennslunni. Einnig er mikilvægt að huga að tvíþættu hlutverki bassans í rytmískri tónlist, bæði sem undirleiks- og einleikshljóðfæris í ólíkum stílum rytmískrar tónlistar.

Grunnnám

Almennt er gert ráð fyrir að nemendur ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga rafbassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum grundvallartökum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð góðri handstöðu beggja handa
- beiti jöfnum og markvissum fingrahreyfingum
- leiki með allgóðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar heyrnlegar
- hafi öðlast grunnþekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná allgóðum tóni með magnara

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- geti búið til einfaldar „two beat“-bassalínur og einfaldar poppbassalínur
- hafi kynnst leik einfaldra funk- og R&B-bassalína
- hafi öðlast grundvallarskilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga, eina áttund:
  - dúr og dúr-pentatónískur: C, G, D, F, Bb
  - hreinn moll, dórískur, moll-pentatónískur og blústónstigi: D, A, E, G, C
  - mixólýdískur: G, D, A, C, F
- hafi vald á að leika framangreinda dúrtónstiga frá 2. fingri vinstri handar, sjá dæmi á bls. 145
- hafi vald á að leika framangreinda molltónstiga frá 1. fingri vinstri handar, sjá dæmi á bls. 145
- hafi kynnst leik dúr- og molltónstiga frá 4. fingri vinstri handar⁴⁶, sjá dæmi á bls. 146
- hafi kynnst og skilji uppbyggingu eftirtalinna hljómhæfra og djassmoll⁴⁷ tónstiga: D, A, E, G, C
- hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi hljóma, eina áttund:
  - dúr þríhljómar og maj7 hljómar: C, G, D, F, Bb, sbr. tóndæmi á bls. 146
  - moll þríhljómar og m7 hljómar: D, A, E, G, C, sbr. tóndæmi á bls. 146
  - 7 hljómar: G, D, A, C, F, sbr. tóndæmi á bls. 146
- hafi kynnst og skilji uppbyggingu +7, og dim7 hljóma í algengustu tóntegundum
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- hafi öðlast grundvallarskilning á eðli og uppbyggingu kirkjutóntegunda
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórum þekktum lögum á safnlista

Spuni

Nemandi

- geti spunið liðlega yfir einföld hljómfæri á díatónískan máta
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- hafi allgóð tök á notkun blús- og pentatónstiga, einkum til spuna yfir einfalt blúsform
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna

⁴⁶ Hér eftir nefnd 2. fingrasetning.

⁴⁷ Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprotna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og lög sem nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á grunnprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik
- hafi fengið tækifæri til að leika í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi kynnst algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- skilning á hlutverki bassaleikara í hljómsveit
- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri bókstafshljóma til undirleiks og spuna
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁴⁸
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra einfaldar laglínur og hljómaganga eftir eyra

---

⁴⁸ „Lead sheet“.

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

BARTOLO, JOEL DI
Serious electric bass
Warner Brothers

COLIN, DR. CHARLES / BOWER,
BUGS
Rhythms complete
Charles Colin Music

COOLMAN, TODD
The bottom line
Jamey Aebersold

EVANS, ARNOLD
Note reading studies for bass
Mel Bay

FRIEDLAND, ED
Hal Leonard Bass method 1
Hal Leonard
Jazz bass
Hal Leonard

PASTORIOUS, JACO / EMMOTT,
JERRY J.
Jaco Pastorious Modern electric
bass
Manhattan Music

SLUTSKY, ALAN
Standing in the shadows of Motown
Hal Leonard

WILLIS, GARY
101 bass tips
Hal Leonard

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í bóklegum greinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi í rafbassaleik skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórum lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sex lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Aðrir prófþættir eru tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Á grunnprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínu í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að rafbassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínu.

Miða skal við að heildartími á grunnprófi á rafbassa fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 3. Annað prófefni má leika eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög (15 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjögurra laga safnlista – valið af prófdómara (15 einingar).
2. **Æfing** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi. Síðan eru birt fyrirsmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og lög á safnlista

Autumn leaves (Kosma)
Blue Bossa (Dorham)
Can't buy me love (McCartney)
Cantloupe Island (Hancock)
Cissy strut (Meters)
I wish (Wonder)
Misty (Garner)
Mo better blues (Lee)
Satin doll (Ellington)
Summertime (Gershwin)

Dæmi um æfingar

Exercise 1 Ode drip
Úr: J. Goldsby: The jazz bass book, bls. 199

Total Blues
Úr: J. Snidero: Jazz conception (21 solo etudes)

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni

Nemandi geti leikið

- dúr og dúr-pentatónískan: C, G, D, F, Bb
- hreinan moll, dórískan, moll-pentatónískan og blústónstiga: D, A, E, G, C
- mixólýdískan: G, D, A, C, F
- dúr þríhljóma og maj7 hljóma: C, G, D, F, Bb, sbr. tóndæmi á bls. 146
- moll þríhljóma og m7 hljóma: D, A, E, G, C, sbr. tóndæmi á bls. 146
- 7 hljóma: G, D, A, C, F, sbr. tóndæmi á bls. 146

Leikmáti og hraði

Nemandi leiki

- dúrtónstiga frá 2. fingri vinstri handar, sjá dæmi á bls. 145
- molltónstiga frá 1. fingri vinstri handar, sjá dæmi á bls. 145
- þríhljóma með tveimur fingrasetningum, brotna og sem samhljóm
- sjöundarhljóma með einni fingrasetningu
- tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 80, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga rafbassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð góðu valdi á samhæfingu handa
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- hafi kynnst því að leika með nögl
- hafi kynnst „slap“-tækni
- hafi kynnst „muted thumb“-tækni
- leiki með góðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar vel heyranlegar

- hafi kynnst vibrato
- hafi öðlast góða þekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná góðum tóni með magnara
- hafi kynnst og geti notað algengustu jaðartæki og tónbreyta
- þekki allt tónsvið bassans
- geti stillt hljóðfærið

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi allgóð tök á að leika „walking bass“ yfir einfalda hljómaganga
- hafi náð góðum tökum á leik miðlungserfiðra funk- og R&B-bassalína
- hafi góðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum:
  - dúr
  - djassmoll⁴⁹
  - hljómhæfur moll
  - allar kirkjutóntegundir
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
  - mixólýdískur (b9 b13)
- geti leikið ofangreinda tónstiga tvær áttundir í 1. fingrasetningu og eina áttund í 2. fingrasetningu
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi tónstiga:
  - breyttur⁵⁰
  - lýdískur b7
  - allar kirkjutóntegundir
- hafi hlotið nokkra þjálfun í leik tónstiga í gangandi tónbilum
- hafi þjálfast reglulega í leik allra príhljóma með tveimur fingrasetningum

⁴⁹ Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

⁵⁰ „Altered“.

- hafi þjálfast reglulega í leik sjöundarhljóma með einni fingrasetningu
- hafi þjálfast reglulega í leik eftirfarandi níundarhljóma: maj9, moll9, 7(9), m7(b5)9 – brotnir og sem samhljómur
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi hljóma: 7(#9 #5), 7(b9 #5), 7(b9 b5), 7(9 #5), 7(#9 b13)
- geti leikið krómatískan tónstiga tvær áttundir frá hvaða nótu sem er með tveimur fingrasetningum
- skilji uppbyggingu og þekki notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómferli í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri

- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri allra algengra bókstafshljóma, bæði til undirleiks og spuna
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁵¹
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna
- hafi kynnst uppritun valinna undirleikskafla þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

---

⁵¹ „Lead sheet.“

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf miðnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfangi. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

BARTOLO, JOEL DI
Serious electric bass
Warner Brothers

GOLDSBY, JOHN
The Jazz bass book
Bass Player Musician's Library

COLIN, DR. CHARLES / BOWER,
BUGS
Rythms complete
Charles Colin

PASTORIOUS, JACO / EMMOTT,
JERRY
Jaco Pastorious Modern electric
bass
Manhattan Music

EVANS, ARNOLD
Note reading studies for bass
Mel Bay

PATTITUCCI, J.
60 melodic etudes
Carl Fischer

FRIEDLAND, ED
Bass method 2 og 3
Hal Leonard

SHER, CHUCK / JOHNSON, MARC
Concepts for Bass soloing
Sher Music Co.

SLUTSKY, ALAN
Standing in the shadows of Motown
Hal Leonard

WILLIS, GARY
Ultimate ear training for guitar &
bass
Hal Leonard

WILLIS, GARY
Fingerboard harmony for bass
Hal Leonard

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Á miðprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínu í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að rafbassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínu.

Miða skal við að heildartími á miðprófi fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a) og 5 c), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófbættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.⁵²
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir birtast dæmi um prófverkefni á miðprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd. Dæmin eiga við um aðallög og þau lög sem best hafa á safnlista frá grunnprófi, sjá nánari umfjöllun um í kafla um áfangapróf á bls. 29–30 í þessu riti.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

All the things you are (Kern)
 Black Orpheus (Bonfa)
 Bluesette (Thielemans)
 Don't give up (Gabriel)
 Groovin High (Gillespie)
 I'll remember April (Raye / DePaul / Johnston)
 Portrait of Tracy (Pastorius)
 Rio funk (Ritenour)

⁵² Getur verið einleikskafli eða samfelld blanda einleiks og undirleiks sama flytjanda.

There will never be another you (Warren / Gordon)
 What's this thing called love (Porter)

Dæmi um upprit

Kai Eckhardt: Blue in Green (John McLaughlin trio: Live at the Royal Festival Hall)
 Jaco Pastorius: Bright size life (Pat Metheny: Bright size life)

Dæmi um æfingar

V. Blues with a bridge
 Úr: 14 blues & Funk etudes (for Bass clef instruments)
Mintzer/Bob

Svíta nr. 1, BWV 1007, 1. kafli Prélude
 Úr: J.S. Bach: Suiten für Violoncello solo

Tónstigar og hljómar

Efni

Nemandi geti leikið

- alla dúrtónstiga
- djassmoll⁵³ í öllum tóntegundum
- hljómhæfan molltónstiga í öllum tóntegundum
- allar kirkjutóntegundir
- alla dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og blústónstiga
- mixólýdíska (b9 b13) í öllum tóntegundum
- krómatíska tónstiga tvær áttundir frá hvaða nótu sem er
- alla þríhljóma með tveimur fingrasetningum – brotna og sem samhljóma
- alla sjöundarhljóma með tveimur fingrasetningum
- maj9, moll9, 7(9), m7(b5)9 – brotna og sem samhljóma

Leikmáti og hraði

Nemandi leiki

- tónstiga tvær áttundir í 1. fingrasetningu og eina áttund í 2. fingrasetningu
- krómatíska tónstiga með einni fingrasetningu
- þríhljóma með tveimur fingrasetningum
- sjöundarhljóma með tveimur fingrasetningum
- tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 120, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

---

⁵³ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammi-stöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga rafbassanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- hafi náð mjög góðu valdi á samhæfingu handa
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- hafi náð mjög góðum tókum á að leika með nögl
- hafi náð góðum tókum á „slap“-tækni
- hafi náð góðum tókum á „muted thum“-tækni

- leiki með sannfærandi og persónulegum tóni
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- ráði yfir víðu styrkleikasviði hvar sem er á tónsviði bassans
- hafi mjög gott vald á vibrato og beiti því smekklega
- hafi öðlast mjög góða þekkingu á bassamögnurum
- sé fær um að ná persónulegum tóni með magnara
- hafi góða þekkingu á jaðartækjum og tónbreytum
- hafi gott vald á öllu tónsviði bassans

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína og undirleikur

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- geti leikið bassalínur í undirleik af öryggi og smekkvísi
- hafi góð tök á að leika „walking bass“ yfir hvaða hljómaganga sem er
- hafi náð góðum tókum á krefjandi funk- og R&B-bassalínurum
- hafi náð góðum tókum á „slap“-tækni
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga:
  - allir dúrtónstigar
  - djassmoll⁵⁴ í öllum tóntegundum
  - hljómhæfur moll í öllum tóntegundum
  - allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er
  - mixólýdískur (b9 b13) í öllum tóntegundum
  - allir dúr-pentatónískir, moll-pentatónískir og blústónstigar frá hvaða tóni sem er
  - breyttur⁵⁵ og lýdískur b7 frá hvaða tóni sem er
  - samhverfur minnkaður tónstigi (hálfþónn/heiltónn) og samhverfur minnkaður tónstigi (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er
  - heiltónatónstigi frá hvaða tóni sem er
  - krómáfískur tónstigi, tvær áttundir, frá hvaða nótu sem er – ein fingrasetning

⁵⁴ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

⁵⁵ „Altered“.

- geti leikið framangreinda tónstiga tvær áttundir í 1. fingrasetningu og eina áttund í 2. fingrasetningu
- skilji og hafi kynnst heimahljómunum og heimatónstigum djassmoll tónstigans
- hafi náð góðum tókum á leik tónstiga í gangandi tónbilum: tvíundir, þríundir, ferundir, fimmundir, sexundir og sjöundir
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi hljóma:
  - allir þríhljómar, sjöundarhljómar og níundarhljómar frá hvaða tóni sem er
  - allir hljómar aðrir en þeir sem nefndir eru í framangreindu markmiði frá hvaða tóni sem er

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund
- geti spunnið liðlega yfir hljómferli sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar⁵⁶
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tók á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hrym í spuna
- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun⁵⁷
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprotna notkun á mismunandi styrk og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

⁵⁶ „Outside“.

⁵⁷ „Displacement“.

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tókum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða samspil sjálfur
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tók eru á og aðstæður leyfa
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tók eru á og aðstæður leyfa

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum hljómalestri lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum, bæði til undirleiks og spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁵⁸

---

⁵⁸ „Lead sheet“.

- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómagang utanbókar til notkunar í undirleik og spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekktu spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktu listamanna í völdum spunaköflum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður undirleikskafli þekktu listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengið hvatningu og tækifæri til að fást við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt

frá kennsluefni sem hentar við upphaf framhaldsnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

BARTOLO, JOEL DI
Serious electric bass
Warner Brothers

COLEMAN, TODD
The Bass tradition
Jamey Aebersold

COLIN, DR. CHARLES / BOWER,
BUGS
Rythms complete
Charles Colin

EVANS, ARNOLD
Note reading studies for bass
Mel Bay

GOLDSBY, JOHN
The Jazz bass book
Bass Player Musician's Library

GOURLAY, ROB
Walking in the footsteps of Paul
Chambers
Rob Gourlay

PASTORIOUS, JACO / EMMOTT,
JERRY
Jaco Pastorious Modern electric
bass
Manhattan Music

SHER, CHUCK / JOHNSON, MARC
Concepts for Bass soloing
Sher Music Co.

SLUTSKY, ALAN
Standing in the shadows of Motown
Hal Leonard

WILLIS, GARY
Fingerboard harmony for bass
Hal Leonard

WILLIS, GARY
Ultimate ear training for guitar &
bass
Hal Leonard

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og

hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Á framhaldsprófi skulu bassanemendur að lágmarki flytja laglínu í öðru tveggja aðallaga og helmingi safnlistalaga. Ekki er nauðsynlegt að rafbassanemendur flytji laglínur í öðrum lögum. Tilgreina skal í prófgögnum í hvaða lögum próftaki flytur laglínu.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófpætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófpætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófpætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófpætti 5 b) og 5 c) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófpætti 3 og val samkvæmt prófpætti 5 a), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófpætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófpættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga lista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.⁵⁹
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

⁵⁹ Getur verið einleikskafli eða samfelld blanda einleiks og undirleiks sama flytjanda.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Bright Size Life (Metheny)
 Dolphin Dance (Hancock)
 Giant steps (Coltrane)
 Heyoke (Wheeler)
 How my heart sings (Zindars)
 Infant eyes (Shorter)
 Inner Urge (Henderson)
 Portrait of Tracy (Pastorius)
 Teen Town (Pastorius)
 The necessary blonde (Willis)

Dæmi um upprit

Jaco Pastorius: Havona (Weather Report: Heavy weather)
 Gary Willis: The necessary blonde (Scott Henderson & Tribal Tech: Primal tracks)

Dæmi um æfingar

XI. See forever
 Úr: Mintzer, Bob: 14 Blues & Funk etudes (for Bass clef instruments)

Æfing nr. 25

Úr: Sher, Chuck / Johnson, Marc: Concepts for Bass soloing

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- alla dúrtónstiga
- djassmoll⁶⁰ í öllum tóntegundum
- hljómhæfan moll í öllum tóntegundum
- allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er
- mixólýdiskan (b9 b13) í öllum tóntegundum
- alla dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og blústónstiga

⁶⁰ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

- breyttan⁶¹ og lýðískan b7 tónstiga frá hvaða tóni sem er
- samhverfan minnkaðan tónstiga (hálfþónn/heiltónn) og samhverfan minnkaðan tónstiga (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er
- heiltónatónstiga frá hvaða tóni sem er
- krómatískan tónstiga frá hvaða nótu sem er, tvær áttundir
- alla þríhljóma, sjöundarhljóma, níundarhljóma og alla aðra hljóma frá hvaða tóni sem er

Leikmáti og hraði

Nemandi geti leikið

- framangreinda tónstiga tvær áttundir í 1. fingrasetningu og eina áttund í 2. fingrasetningu
- tónstiga og brotna hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 176, miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur
- tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Tónstigar og hljómar – dæmi

Eftirfarandi dæmum er ætlað að sýna leikmáta og fingrasetningu nokkurra algengra tónstiga og hljóma.

C dúr í grunnstöðu, fingrasetning 1

A moll í grunnstöðu, fingrasetning 1 (frá E-streng)

C dúr, fingrasetning 2

A moll, fingrasetning 2 (frá E-streng)

⁶¹ „Altered“.

C dúr þríhljómur / C dúr maj7

A moll þríhljómur / a moll m7

G7

E frýgískur, fingrasetning 2 (frá A-streng)

B lókrískur, fingrasetning 2 (frá E-streng)

A breyttur, fingrasetning 2 (frá A-streng)

G7 (b9/b13), fingrasetning 2 (frá A-streng)

TROMMUSETT

Í þessum hluta rytmískrar námskrár er fjallað um nokkur atriði varðandi nám á trommusett. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tækniæfinga fyrir trommusett.

Nokkur atriði varðandi nám á trommusett

Trommusettið telst vera ungt hljóðfæri þó að einstakir hlutar þess eigi sér flestir langa sögu. Með tilkomu bassatrommupedala um aldamótin 1900 varð mögulegt fyrir einn trommuleikara að gegna hlutverki tveggja með því að leika á sneriltrommu og bassatrommu samtímis. Þar var kominn kjarni hljóðfærisins sem síðan hefur verið í stöðugri þróun en um 1930 tók trommusettið á sig þá mynd sem er ríkjandi í dag með pedölum fyrir báða fætur auk margvíslegra tromma og gjalla sem leikið er á með mismunandi sleglum. Eftir því sem stílbrigðum rytmískrar tónlistar hefur fjölgað hefur sérhæfing orðið meiri með tilheyrandi fjölbreytileika hljóðfærisins. Um miðbik 20. aldar fór að koma fram kennsluefni fyrir trommusettið og hefur sú útgáfa aukist æ síðan. Í dag er framboð af bókum og myndefni orðið mjög fjölbreytt.

Þungamiðja þessarar námskrár er trommusettsleikur samkvæmt afrísk-amerísku hefðinni en jafnframt er klassískur sneriltrommuleikur mikilvægur grundvallarþáttur í öllu náminu. Einnig er afrísk-latnesku handslagverki gerð nokkur skil.

Aðalhljóðfæri í grunn-, mið- og framhaldsnámi eru trommusett og sneriltromma. Í grunnnámi er gert ráð fyrir að nemendur nái að auki tókum á algengustu slagverkshljóðfærum, s.s. hristum, tambúrínnum og handtrommum. Einnig er æskilegt að nemendur kynnist helstu klassísku ásláttarhljóðfærunum eftir því sem aðstæður leyfa. Í mið- og framhaldsnámi aukast kröfur á handslagverk, s.s. congatrommur, timbales og spila-tækni á viðkomandi hljóðfæri. Bent er á að hóptímar geta verið heppilegur vettvangur fyrir kennslu á ofangreind aukahljóðfæri.

Eðli málsins samkvæmt hefur trommusettið sérstöðu hvað varðar tónmálsþáttinn meðal annarra hljóðfæra og söngs sem falla undir námskrá

í rytmískri tónlist. Þar af leiðandi eru tækniæfingar algerlega miðaðar við slagstækni, samhæfingu og getu til að leika og spinna út frá mismunandi takbrigðum.⁶²

Í aðalnámskrá tónlistarskóla er kveðið á um samræmdar kröfur í tónfræðum sem haldast í hendur við lok allra námsáfanga. Mikilvægt er að nemendur á trommusett stundi þetta nám eins og aðrir, sem og fjölbreytt samspil í ólíkum hópum á víðu sviði rytmískrar tónlistar.

Til að nám geti hafist á trommusett þarf nemandi að hafa líkamlega burði til að valda auðveldlega trommukjuðum og ná til gólfs með báðum fótum þegar setið er á trommustól. Til eru ýmsar gerðir trommusetta fyrir unga byrjendur en hljóðfæri sem fyrir hendi eru í tónlistarskólum eru yfirleitt af miðlungsstærð en þó stillanleg í mismunandi hæð eftir atvikum. Það ættu ekki að vera vandkvæði á að nemendur frá u.þ.b. 8 ára aldri geti hafið nám þó einhverjar málamiðlanir gætu þurft að koma til fyrstu árin. Nauðsynlegt er að þeir tónlistarskólar sem bjóða upp á kennslu á trommusett eigi þau hljóðfæri sem þörf er á samkvæmt námskrá og þeim námsstigum sem kennt er á. Æskilegt er að nemendur hafi aðgang að hljóðfærum til æfinga í skólanum. Mikilvægt er að kennsluástaða sé góð og viðeigandi hjálparbúnaður til staðar fyrir yngstu nemendurna, svo sem stólar og hljóðfæri sem hægt er að setja í lága stöðu.

Frá upphafi náms þarf nemandi að hafa til umráða trommusett, æfingaplatta og kjuða af heppilegri stærð og þyngd. Þó að rafmagns- og æfingatrommusett geti í vissum tilfellum hentað vel til heimaæfinga og jafnvel kennslu, er afar mikilvægt að nemendur öðlist verulega reynslu í leik á hefðbundið trommusett. Á öllum áfangaprófum skal nemandinn leika á hefðbundið trommusett. Til að ná tökum á tónfræðagreinum er æskilegt að nemandi hafi aðgang að krómatísku hljóðfæri, s.s. píanói, hljómborði, víbrafóni eða gítar.

Víbrafónn

Hægt er að stunda nám á víbrafón sem aðalhljóðfæri í rytmískri tónlist frá og með miðnámi. Gert er ráð fyrir að þeir nemendur, sem hefja miðnám í víbrafónleik, eigi að baki grunnám á trommusett, í klassískum slagverksleik eða á píanó.

Nemendur á víbrafón skulu taka mið af markmiðum og kröfum námskrár fyrir blásturs-, stök- og önnur hljóðfæri varðandi almenna námsþætti rytmíks tónlistarnáms, svo sem lög, spuna, tónstiga, lestur og upprit. Miða skal við klassíska námskrá ásláttarhljóðfæra varðandi tæknileg

⁶² „Feel“.

markmið, æfingar, tónsvið og leikmáta tónstiga og önnur sértæk atriði er lúta að hljóðfærinu. Nýta skal rytmíska námskrá í píanóleik eftir föngum varðandi hljóma og raddsetningar þeirra. Með stuðningi úr þessum þremur áttum er nemendum gert kleift að ljúka mið- og framhaldsprófi með víbrafón sem aðalhljóðfæri.

Náms- og prófpættir á trommusett

Almenna umfjöllun um náms- og prófpætti í rytmískri tónlist er að finna í kafla á bls. 12–18 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem koma að rytmísku tónlistarnámi, þekki innihald þess kafla vel. Þar sem trommusettið hefur nokkra sérstöðu varðandi ýmsa námsþætti fylgir hér á eftir sértæk umfjöllun um náms- og prófpætti á trommusett.

Verk

Undir þennan þátt falla verk með undirleik, upprit og önnur skrifuð verk fyrir trommusett ásamt tilheyrandi æfingum og einnig kennsluefni fyrir mismunandi stíltegundir og taktbrigði. Á áfangaprófi fellur þessi þáttur undir „verk“. Sjá nánari umfjöllun á bls. 29–30.

Taktbrigðalisti

Mismunandi stílbrigði tónlistar og hæfni til að spinna út frá þeim er veigamikill þáttur í rytmísku tónlistarnámi. Í hverjum námsáfangi er að finna lista yfir mismunandi taktbrigði. Listanum er ætlað að vera til viðmiðunar hvað varðar fjölda taktbrigða sem nemandi þarf að hafa vald á og tæknilegar kröfur í hverjum námsáfangi. Flutningsmáta er skipt upp í þrjá samfellda þætti, t.d. 16 takta hvern: taktbrigði án tilbrigða, taktbrigði með tilbrigðum og spuna út frá taktbrigði (sóló). Á áfangaprófi velur prófdómari fyrirframákveðinn fjölda taktbrigða til flutnings, sjá yfirlit prófpátta á bls. 156–157, 167–168 og 179–180.

Sneriltomma

Nám á sneriltrommu fer fram samkvæmt námskrá fyrir ásláttarhljóðfæri frá 2003. Á áfangaprófi fellur þessi þáttur undir „æfingu“.

Tækniæfingar

- a) *Undirstöðuæfingar* fyrir sneriltrommu samkvæmt námskrá fyrir ásláttarhljóðfæri.
- b) *Handsetningaræfingar*: Undir þennan þátt falla æfingar og æfingakerfi sem þjálfar mismunandi samsetningar slaga milli handanna þar sem trommusettið er haft sérstaklega í huga (sjá nánar í verkefnalista og prófkröfum viðkomandi námsáfanga).

- c) *Samhæfingaræfingar*: Undir þennan þátt falla æfingar og æfingakerfi sem er ætlað að þjálfar samhæfingu handa og fóta (sjá nánar í verkefnalista og prófkröfum viðkomandi námsáfanga).

Leikur handsetningaræfinga og samhæfingaræfinga (liðir b og c) miða að því að auka færni nemenda til að túlka gefinn rytma⁶³ með mismunandi aðferðum sem krefjast viðeigandi tækniæfinga. Æfingar geta verið sniðnar að áhuga og þörfum hvers nemanda. Kennari undirbýr með nemanda sínum þær tækniæfingar sem hæfa viðkomandi áfangaprófi og útbýr lýsingu á þeim ásamt dæmi um gefinn rytma fyrir prófið. Dæmi til viðmiðunar er að finna í köflunum um verkefni og prófkröfur í hverjum námsáfanga og fjöldi þeirra tilgreindur ásamt hraða.

Val

Undir þessum þætti opnast möguleikar fyrir skapandi vinnu nemenda sem geta falist í vali á einu af eftirfarandi atriðum: Frumsömdu verki, eigin útsetningu eða flutningi á verki samkvæmt klassískri námskrá á ásláttarhljóðfæri. Á mið- og framhaldsprófi bætist við möguleiki á verki af sambærilegri þyngd og önnur verkefni á sama prófi og að lokum geta framhaldsnemar á trommusett valið að leika á handslagverk eða víbrafón/hljómborðs-slagverk með eða án undirleiks.

Nótnalestur

Undirbúinn og óundirbúinn nótnalestur er mikilvægur þáttur námsins og á áfangaprófum er geta nemenda í óundirbúnum nótnalestri prófuð á bæði sneriltrommu og trommusett. Sjá nánari umfjöllun á bls. 15 og 32–33.

Heildarsvipur

Almenn framsetning námsefnis og atgervi nemanda skiptir miklu máli, bæði í námi og á áfangaprófi. Þar er átt við þá þætti sem varða flutning og framkomu og snerta ekki tæknilega hlið hljóðfærisins beint. Dæmi um þetta er að nemandi sýni öryggi í allri framsetningu verka og æfinga, t.d. að tempó séu rétt, að talið sé inn fyrir hljómsveit á sannfærandi hátt (þegar við á) o.s.frv. Á áfangaprófi fellur þessi þáttur undir „heildarsvip“. Sjá nánari umfjöllun á bls. 15–16 og 33.

Handslagverk

Dæmi um námsefni fyrir handslagverk er að finna aftast á verkefnalistunum í köflunum um mið- og framhaldsnám. Á framhaldsprófi getur nemandi leikið á handslagverk undir liðnum „val“.

⁶³ Í þessari námskrá er hugtakið „gefinn rytmi“ notað yfir þær rytmísku hendingar sem túlkaðar eru með mismundandi leikmáta (sjá dæmi um prófverkefni í öllum námsáföngum).

Grunnnám

Almennt er gert ráð fyrir að nemendur ljúki grunnnámi á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri og námshraði getur verið mismunandi.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga nemendur á trommuset að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum grundvallartökum á leik á trommuset
- hafi náð góðum grundvallartökum á sneriltrommuleik samkvæmt námskrá ásláttarhljóðfæra
- hafi náð grundvallartökum á leik á algengustu slagverkshljóðfæri, t.d. tamborínur, hristur og handtrommur
- hafi kynnst öðrum hljóðfærum ásláttarfjölskyldunnar eftir því sem þörf er á og aðstæður leyfa
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærin
- leiki með eðlilegri handsetningu á hvert hljóðfæri fyrir sig
- hafi grundvallartök á tónmyndun viðkomandi hljóðfæra
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti gert styrkbreytingar vel heyrnlegar

Hljóðfæri

Nemandi

- hafi kynnst því að velja viðeigandi hljóðfæri eftir viðfangsefnum, samhengi og fyrirmælum
- hafi grundvallarskilning á hentugri uppstillingu og staðsetningu trommusettsins og annarra slagverkshljóðfæra eftir aðstæðum hverju sinni
- hafi kynnst stillingu trommusetts og annarra slagverkshljóðfæra

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi þjálfast reglulega í að telja upphátt þar sem það á við
- hafi kynnst því að syngja einn rytma og leika annan samtímis
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Meðleikshæfni og undirleikur

Nemandi

- hafi hlotið þjálfun í undirleik, bæði við laglínuflutning og spuna annarra
- hafi hlotið þjálfun í að leika innan mismunandi takttegunda og stílbrigða
- hafi góð tök á grunnrytma og uppbroti í lögum sem hæfa þessum námsáfangum

Undirstöðu-, handsetningar- og samhæfingaræfingar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik undirstöðuæfinga á sneriltrommu samkvæmt markmiðum grunnnáms í klassískri námskrá fyrir ásláttarhljóðfæri
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik handsetningaræfinga samkvæmt þessari námskrá
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik samhæfingaræfinga fyrir trommuset samkvæmt þessari námskrá
- hafi þjálfast í að leika grunn- og handsetningaræfingar frá báðum höndum
- hafi þjálfast reglulega í að útfæra gefinn rytma í handsetningar- og samhæfingaræfingum samkvæmt þessari námskrá

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- geti leikið og spunnið út frá sex mismunandi taktbrigðum

Spuni

Nemandi

- hafi hlotið þjálfun í að spinna innan mismunandi takttegunda og stílbrigða
- spinni með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna

- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og undirleik

Samleikur – iðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik
- hafi fengið tækifæri til að leika í hljómsveit
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samleikur – hæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁶⁴
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi þjálfast reglulega í að læra taktbrigði, útsetningar og form eftir eyra

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

---

⁶⁴ „Lead sheet“.

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi á trommusett. Listarnir eru alls ekki tæmandi og er þeim einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms. Í ýmsum tilfellum eru hlutar bóka þyngri en hæfir þessum námsáfangi. Af þessari ástæðu koma þær einnig fyrir í öðrum áföngum. Efninu er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar.

Í dæmum um námsefni er að finna nokkuð af bókum með yfirgripsmiklu námsefni. Af þeirri ástæðu koma bækur fyrir í tveimur og jafnvel öllum námsáföngum. Hafa skal í huga að fyrir unga nemendur getur reynst heppilegra að nota kennsluefni sem er ekki eins víðfeðmt og getur kennari þá leiðbeint um hvaða bækur samræmast uppgefnum viðmiðum og markmiðum.

Efninu er skipt upp í fjóra eftirfarandi þætti sem eru skilgreindir nánar á bls. 149–150.

Kennslubækur, æfingar og verk – trommusett

BERRY, MICK / GIANNI, JASON
The Drummer's Bible: How to Play
Every Drum Style from Afro-Cuban
to Zydeco
See Sharp Press

HAPKE, TOM
66 Drum Solos for the Modern
Drummer
Cherry Lane Music Company

HAZILLA, JON
Mastering the Art of Brushes
Berklee Press

KARAS, SPERIE
Jazz Drumming in Big Band and
Combo
Hal Leonard

MORGENSTEIN, ROD / MATTINGLY,
RICK
The Drumset Musician
Hal Leonard

ÓLAFUR HÓLM EINARSSON
Kennlubók í trommuleik fyrir
byrjendur
Ólafur Hólm Einarsson

RILEY, JOHN
The Art of Bop Drumming
Manhattan Music Publications

RILEY, PETE
Crash Course: Drums
SMT-Sanctuary Publishing

SAVAGE, RON / SCHEUERELL,
CASEY / THE BERKLEE FACULTY
Berklee Practice Method: Drum Set
(Berklee Practice Method)
Berklee Press

WECKL, DAVE
Ultimate Play-Along Drum Trax:
Level 1
Manhattan Music Publications

Æfingar – sneriltromma

- FINK, SIEGFRIED
Percussion Studio, Studien für
kleine Trommel, 1. og 2. hefti
Simrock
- FIRTH, VIC
Snare Drum Method, 1. og 2. hefti
Carl Fischer
- GOLDENBERG, MORRIS
Modern School for Snare Drum
Chappell
- HATHWAY, KEVIN / WRIGHT, IAN
Graded Music for Snare Drum, I og II
ABRSM Publishing
- HOCHRAINER, RICHARD
Übungen für kleine Trommel
Doblinger
- KEUNE, ECKEHART
Schlaginstrumente, Ein Schulwerk,
Teil 1, Kleine Trommel
Deutscher Verlag für Musik
- PETERS, MITCHELL
Elementary Snare Drum Studies
Mitchell Peters

- SCHINSTINE, WILLIAM J.
Little Champ, First Year Drum
Solos
Southern Music Company
- SKINNER, MICHAEL
Guildhall School of Music & Drama
– Percussion Syllabus: Snare Drum
Rudiments
United Music Publishers
Guildhall School of Music & Drama,
Rudiments for Snare Drum
United Music Publishers
- STONE, GEORGE LAWRENCE
Accents and Rebounds for the
Snare Drummer
George B. Stone & Son, Inc.
- WHALEY, GARWOOD
Fundamental Studies for Snare
Drum
J. R. Publications

Handsetningaræfingar

- CHAFFEE, GARY
Sticking Patterns
Single Accents
G C Music
- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Tækniundirstöður I
Útg. höfundur

- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Alhliða æfingamynstur I
Útg. höfundur
- STONE, GEORGE LAWRENCE
Stick Control
George B. Stone & Son, Inc.

Samhæfingaræfingar

- CHAFFEE, GARY
Time Functioning Patterns
G C Music
- CHESTER, GARY
The New Breed: Systems for the
Development of Your Own
Creativity
Modern Drummer Publications, Inc.
- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Tvískipt jazzsamhæfing
Útg. höfundur

- RAMSAY, JOHN
The Drummer's Complete
Vocabulary As Taught by Alan
Dawson
Manhattan Music Publications
- RILEY, JOHN
The Art of Bop Drumming
Manhattan Music Publications

Nótnalestur fyrir trommusett

GABRIELE, BOBBY
Chart Reading Workbook For
Drummers
Hal Leonard

REED, TED
Progressive Steps To Syncopation
For The Modern Drummer
Alfred Publishing Company, Inc.

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í bóklegum greinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi á trommusett skal nemandi leika tvö ólík aðalverk, tvö af fjórum undirbúnum taktbrigðum og eina æfingu. Æfingin skal flutt á sneriltrommu. Aðrir prófþættir eru tækniæfingar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildarpróftími á grunnprófi á trommusett fari ekki fram yfir 40 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja að minnsta kosti eitt verk utanbókar samkvæmt prófþætti 1a. Auk þess skal nemandi sýna dæmi um spuna í að minnsta kosti öðru verkinu samkvæmt sama prófþætti. Taktbrigði og undirstöðuæfingar samkvæmt prófþáttum 1b og 3a skulu fluttar utanbókar en nemandi má hafa gefinn rytma útskrifaðan í prófþáttum 3b og 3c. Önnur prófverkefni má leika eftir nótum. Á grunnprófi er fullnægjandi að undirleikur sé leikinn af geisladiski.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár
  - a) Tvö ólík aðalverk (15 einingar hvort).
  - b) Taktbrigðalisti. Tvö verkefni af lista fjögurra taktbrigða – valin af prófdómara (15 einingar).
2. **Æfing á sneriltrommu** (15 einingar).
3. **Tækniæfingar**⁶⁵ (15 einingar).
  - a) Undirstöðuæfingar samkvæmt þessari námskrá (5 einingar).
  - b) Handsetningaræfingar. Önnur af tveimur æfingum, frá hægri eða vinstri hendi – valin af prófdómara (5 einingar).
  - c) Samhæfingaræfingar. Önnur af tveimur æfingum – valin af prófdómara (5 einingar).

⁶⁵ Prófdómari velur þær undirstöðuæfingar sem skulu fluttar og einnig frá hvorri hendi undirstöðu- og handsetningaræfingar eru leiknar.

4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna verkefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Viðfangsefni á sneriltrommu (5 einingar)
  - b) Viðfangsefni á trommusett (5 einingar)
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Hér á eftir eru birt dæmi um prófverkefni á grunnprófi ásamt lista yfir þau taktbrigði sem eru til viðmiðunar. Síðan eru birt dæmi um handsetningaræfingar og samhæfingaræfingar ásamt flutningsmáta.

Verk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um verk

Bye Bye Blackbird (Henderson)

C Jam Blues (Ellington)

The Girl from Ipanema (Jobim)

HAPKE, TOM

Solo 24, Funk Rock bls. 28

úr: 66 Drum Solos for the Modern Drummer

Cherry Lane Music Company

KARAS, SPERIE

Holidays (Solo for Drumset) bls. 80

úr: Jazz Drumming in Big Band and Combo

Hal Leonard

MORGENSTEIN, ROD / MATTINGLY, RICK

Big Foot bls. 59

úr: The Drumset Musician

Hal Leonard

RILEY, JOHN

School Days bls. 64

úr: The Art of Bop Drumming

Manhattan Music Publications

SAVAGE, RON / SCHEUERELL, CASEY / THE BERKLEE FACULTY

Do it Now

úr: Berklee Practice Method: Drum Set (Berklee Practice Method)

Berklee Press

Dæmi um æfingar – sneriltromma

Solo nr. 20

Úr: Feldstein, S. / Black, D.: Alfred's drum method, 1. hefti, bls. 66
Alfred

Allegro nr. 28

Úr: Hochreiner, Richard: Übungen für kleine Trommel
*Doblinger***Taktbrigðalisti**

Fyrir áfangapróf setja nemandi og kennari saman lista yfir fjögur mismunandi taktbrigði sem hafa verið undirbúin. Hentug leið er að nota eitt einfalt form sem inniheldur úrvinnslu/spuna út frá hverju dæmi sem er hugsað eins og stutt lag í viðkomandi stíl. Listinn samanstendur af nöfnum þeirra taktbrigða sem um ræðir og svo útlistingu á því formi sem notað er. Hafa skal í huga að meðfylgjandi dæmi eru til viðmiðunar hvað þyngd varðar en kennari og nemandi geta í sameiningu fundið sambærileg taktbrigði sem henta í hverju tilfelli.

Dæmi

Meðalhraður rokktaktur (áttundaparts hi-hat)

Meðalhægur fönktaktur (sextándaparts hi-hat með leiðandi hendi)

Bossa nova-taktur

Meðalhraður rokk shuffle-taktur

Form: **A**=16 taktar (með tilbrigðum) **B**=16 taktar (spuni/sóló) **C**=8 taktar (án spuna og tilbrigða, með endi).

Undirstöðuæfingar

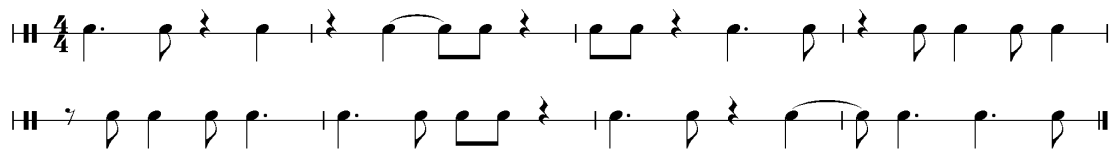
Nemandi geti leikið

- einslagsþyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 120
- tvíslagsþyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 100
- einfalda samhengja (paradiddle) eigi hægar en M.M. ♩ = 92
- einfalt forslag (flam) eigi hægar en M.M. ♩ = 120
- tvöfalt forslag (drag) eigi hægar en M.M. ♩ = 90
- þrefalt forslag (ruff) eigi hægar en M.M. ♩ = 60
- fimm slaga þyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 90
- sjö slaga þyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 76
- níu slaga þyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 96
- lokað þyrl

Heildarlisti yfir undirstöðuæfingar er birtur á bls. 186–188. Í prófinu velur prófdómari þær undirstöðuæfingar sem leiknar eru.

Handsetningar- og samhæfingaræfingar

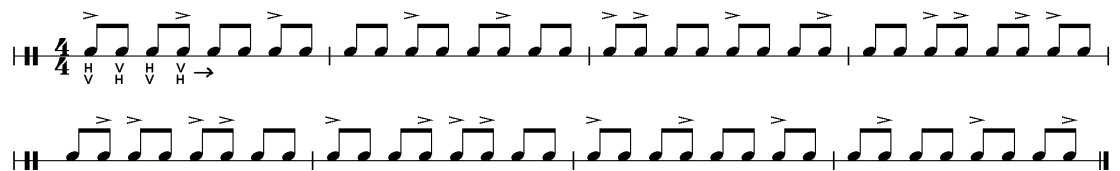
Til prófs skal undirbúa tvær handsetningaræfingar og tvær samhæfingaræfingar eins og mælt er fyrir um hér á eftir eða aðrar sambærilegar æfingar. Æskileg lengd hvorrar æfingar er átta taktar miðað við áttundapartsnótur í 4/4. Hentugt er að nota einn gefinn rytma sem síðan er túlkaður með hvorri handsetningaræfingu og hvorri samhæfingaræfingu fyrir sig. Í prófinu velur prófdómari þær æfingar sem leiknar eru, þ.e. eina handsetningaræfingu og eina samhæfingaræfingu. Afhenda skal prófdómara afrit af gefna rytmanum sem á að nota og lýsingu á flutningsmáta þeirra æfinga sem undirbúnar hafa verið, þ.e. ef þær eru frábrugðnar dæmunum hér á eftir.

Gefinn rytmi**Handsetningaræfingar**

Nemandi geti leikið

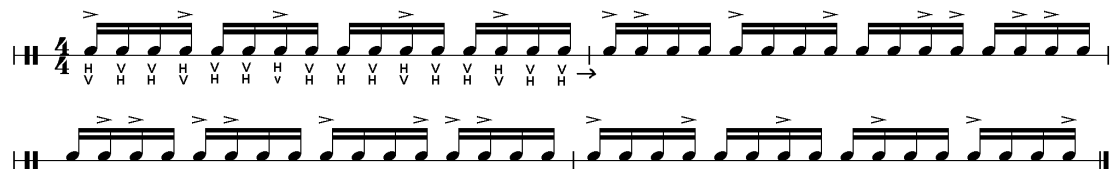
- gefinn rytma með áherslum í samfelldum áttunda- eða sextándapörtum með eins slags handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

- gefinn rytma með áherslum í samfelldum áttunda- eða sextándaparts-rytma þar sem önnur höndin leikur gefna rytman og hin fyllir á milli.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 50)

Samhæfingaræfingar

Nemandi geti leikið

- fastan rytma með leiðandi hendi og fótum á meðan gefinn rytmi er leikinn á sneril.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 120)

- fastan rytma með höndum á meðan gefinn rytmi er leikinn á bassatrommu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 60)

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga nemendur á trommusett að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á leik á trommusett
- hafi náð góðum tókum á sneriltrommuleik samkvæmt námskrá ásláttarhljóðfæra
- hafi þjálfast í leik á algengustu slagverkshljóðfæri, t.d. tamborínur, hristur og handtrommur
- hafi kynnst algengum slagverkshljóðfærum afrísk-latnesku hefðarinnar ásamt tilheyrandi hrynn og tækni hljóðfæranna
- hafi kynnst öðrum hljóðfærum ásláttarfjölskyldunnar eftir því sem þörf er á og aðstæður leyfa, s.s. hljómsveitarbassatrommu, þríhorni og handsymbölum
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærin
- leiki með eðlilegri handsetningu á hvert hljóðfæri fyrir sig
- kunni skil á mismunandi sleglum viðkomandi hljóðfæra
- hafi hlotið þjálfun í leik með burstum á trommusett
- hafi góð tök á tónmyndun viðkomandi hljóðfæra
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi náð góðum tókum á styrkbreytingum og allvíðu styrkleikasviði

Hljóðfæri

Nemandi

- hafi hlotið þjálfun í að velja viðeigandi hljóðfæri eftir viðfangsefnum, samhengi og fyrirmælum
- hafi góðan skilning á hentugri uppstillingu og staðsetningu trommusettsins og annarra slagverkshljóðfæra eftir aðstæðum hverju sinni
- hafi hlotið þjálfun í stillingu trommusetts og annarra slagverkshljóðfæra
- hafi náð tókum á algengasta viðhaldi trommusettsins, svo sem að skipta um skinn
- hafi kynnst rafrænum hryngjöfum og hafi hlotið nokkra þjálfun í notkun þeirra

Hrynnur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi þjálfast reglulega í að telja upphátt þar sem það á við
- hafi góð tök á að skipta á milli taktbrigða innan sama verks
- geti sungið einn rytma og leikið annan samtímis
- hafi kynnst því að fylgja rafrænum hryngjöfum í leik sínum þar sem við á
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

- hafi góðan skilning á lengri formum og lögum sem hafa flóknari uppbyggingu en algengast getur talist, s.s. lögum með fleiri en tveimur formþáttum og/eða óvenjulegum taktafjölda

Meðleikshæfni og undirleikur

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á undirleik, bæði við laglínuflutning og spuna annarra
- hafi náð góðum tókum í að leika innan mismunandi takttegunda og stílbrigða
- hafi góð tök á grunnrytma og uppbroti í lögum sem hæfa þessum námsáfangum

Undirstöðu-, handsetningar- og samhæfingaræfingar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik undirstöðuæfinga á sneriltrommu samkvæmt markmiðum miðnáms í klassískri námskrá fyrir ásláttarhljóðfæri
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik handsetningaræfinga samkvæmt þessari námskrá
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik samhæfingaræfinga fyrir trommuset samkvæmt þessari námskrá
- hafi þjálfast í að leika grunn- og handsetningaræfingar frá báðum höndum
- hafi aukið leikni sína í leik undirstöðuæfinga á sneriltrommu samkvæmt grunnnámskafla námskrár fyrir ásláttarhljóðfæri
- hafi þjálfast reglulega í að útfæra gefinn rytma í handsetningar- og samhæfingaræfingum samkvæmt þessari námskrá

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- geti leikið og spunnið út frá fjórtán mismunandi taktbrigðum

Spuni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á spuna innan mismunandi takttegunda og stílbrigða
- spinni með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprotna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og undirleik

Samleikur – iðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- hafi tekið þátt í slagverkssamspili
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samleikur – hæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁶⁶
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi þjálfast reglulega í að læra taktbrigði, útsetningar og form eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna
- hafi kynnst uppritun valinna undirleikskafla þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

---

⁶⁶ „Lead sheet“.

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi á trommuset. Listarnir eru alls ekki tæmandi og er þeim einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf miðnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans. Í ýmsum tilfellum eru hlutar bóka þyngri eða léttari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu koma þær einnig fyrir í öðrum áföngum. Efninu er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar.

Efninu er skipt upp í fimm eftirfarandi þætti sem eru skilgreindir nánar á bls. 149-150.

Kennslubækur, æfingar og verk

BERGAMINI, JOE

MD Classic Tracks. The World's
Greatest Drummers Note for Note!
Modern Drummer Publications, Inc.

BERRY, MICK / GIANNI, JASON

The Drummer's Bible: How to Play
Every Drum Style from Afro-Cuban
to Zydeco
See Sharp Press

DA FONSECA, DUDUKA / WEINER,
BOB

Brazilian Rhythms for Drumset
Manhattan Music Publications

DAVIS, STEVE

Drummers: Masters of Time
Jamey Aebersold

GADD, STEVE

Up Close (bókin)
Manhattan Music Publications

GARIBALDI, DAVID

Future Sounds
Alfred Publishing Company, Inc.

KARAS, SPERIE

Jazz Drumset Solos, Seven
Contemporary Pieces
Hal Leonard

LATHAM, RICK
Advanced Funk Studies
Rick Latham Publishing Company

MALABE, FRANK / WEINER, BOB
Afro-Cuban Rhythms for Drumset
Manhattan Music Publications

MAULEÓN, REBECA
Salsa Guidebook for Piano and Ensemble
[Dæmi sem varða trommusett og slagverk.]
Sher Music Co.

RAMSAY, JOHN
Art Blakey's Jazz Messages
Manhattan Music Publications

RILEY, HERLIN / VIDACOVICH, JOHNNY
New Orleans Jazz and Second Line Drumming
Manhattan Music Publications

RILEY, JOHN
The Art of Bop Drumming
Manhattan Music Publications

RILEY, JOHN
The Jazz Drummer's Workshop
Hal Leonard

THIGPEN, ED
The Sound of Brushes
Ed Thigpen/Action-Reaction

Æfingar – sneriltromma

BUGGERT, R. W.
Thundering through
Rubank

FINK, SIEGFRIED
Percussion Studio, Studien für kleine Trommel, 2. hefti
Simrock

FIRTH, VIC
Snare Drum Method, 2. hefti
Carl Fischer

GOLDENBERG, MORRIS
Modern School for Snare Drum
Chappell

HATHWAY, KEVIN/WRIGHT, IAN
Graded Music for Snare Drum, II og III
ABRSM Publishing

HOCHREINER, RICHARD
Übungen für kleine Trommel
Doblinger

KNAUER, HEINRICH
Praktische Schule für kleine Trommel
VEB Friedrich Hofmeister Musikverlag

KEUNE, ECKEHARDT
Kleine Trommel
VEB Deutscher Verlag für Musik

MORELLO, JOE
Master Studies
Modern Drummer Publications, Inc

PETERS, MITCHELL
Intermediate Snare Drum Studies
Mitchell Peters

ROTHMAN, JOEL
Mixing Meters
J. R. Publications

SCHINSTINE, W. / HOEY, F.
Intermediate Drum Book
Southern Music Company

WHALEY, GARWOOD
Musical Studies for the Intermediate Snare Drummer
J. R. Publications

WHALEY, G. / MOONEY, J. M.
Rhythmic Patterns of Contemporary Music
J. R. Publications

WILCOXON, CHAS. S.
Modern Rudimental Swing Solos for the Advanced Drummer
Chas. S. Wilcoxon

ÝMSIR
Nard Drum Solos
Ludwig Drum Co.

Tækniæfingar

Handsetningaræfingar

CHAFFEE, GARY
Sticking Patterns
Accented single strokes
G C Music

PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Tækniundirstöður II, III, IV og VII
Útg. höfundur

PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Grunnsamhæfingarmynstur
Útg. höfundur

Samhæfingaræfingar

CHAFFEE, GARY
Time Functioning Patterns
Linear Phrasing
G C Music

RAMSAY, JOHN
The Drummer's Complete
Vocabulary As Taught by Alan
Dawson
Four-Way Coordination
Manhattan Music Publications

CHESTER, GARY
The New Breed. Systems for the
Development of Your Own
Creativity
Modern Drummer Publications, Inc.

RILEY, JOHN
The Art of Bop Drumming
Manhattan Music Publications

PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Alhliða æfingarmynstur IV:1–4
Útg. höfundur

Nótnalestur fyrir trommuset

CHESTER, GARY
The New Breed. Systems for the
Development of Your Own
Creativity
Modern Drummer Publications, Inc.

REED, TED
Progressive Steps to Syncopation
for the Modern Drummer
Alfred Publishing Company, Inc.

PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Rytmasafn
Útg. höfundur

SPAGNARDI, RON
The Big Band Drummer
Modern Drummer Publications, Inc.

Handslagverk

GAJATE-GARCIA, RICHIE
Play Bongos & Hand Percussion
Now: Basics and Beyond
Warner Bros Publications

SULSBRÜCK, BIRGER
Latin-American Percussion:
Rhythms And Rhythm Instruments
From Cuba And Brazil
Advance Music

SABANOVICH, DANIEL
Brazilian Percussion Manual
Alfred Publishing Company, Inc.

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi á trommusett skal nemandi leika tvö ólík aðalverk, tvö af 14 undirbúnum taktbrigðum og eina æfingu. Æfingin skal flutt á sneriltrommu. Aðrir prófþættir eru upprit, tækniæfingar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildarpróftími á miðprófi á trommusett fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja að minnsta kosti eitt verk utanbókar samkvæmt prófþætti 1a. Auk þess skal nemandi sýna dæmi um spuna í að minnsta kosti einu verki samkvæmt sama prófþætti. Taktbrigði og undirstöðuæfingar samkvæmt prófþáttum 1b og 4a skulu flutt utanbókar en nemandi má hafa gefinn rytma útskrifaðan í prófþáttum 4b og 4c.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðalverk, a.m.k. annað þeirra flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Taktbrigðalisti. Tvö verkefni af lista 14 taktbrigða – valin af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing á sneriltrommu** (12 einingar).
4. **Tækniæfingar** (15 einingar).⁶⁷
  - a) Undirstöðuæfingar samkvæmt þessari námskrá (5 einingar).
  - b) Handsetningaræfingar. Ein æfing af þremur, frá hægri eða vinstri hendi – valin af prófdómara (5 einingar).
  - c) Samhæfingaræfingar. Ein æfing af þremur – valin af prófdómara (5 einingar).
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velur eitt eftirtalinna verkefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.

⁶⁷ Prófdómari velur þær undirstöðuæfingar sem skulu fluttar og einnig frá hvorri hendi undirstöðu- og handsetningaræfingar eru leiknar.

- c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
 a) Viðfangsefni á sneriltrommu (5 einingar).
 b) Viðfangsefni á trommuset (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Hér á eftir eru birt dæmi um prófverkefni á miðprófi ásamt lista yfir þau taktbrigði sem eru til viðmiðunar. Síðan eru birt dæmi um handsetningaræfingar og samhæfingaræfingar ásamt flutningsmáta.

Verk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um verk

A Night in Tunisia (Gillespie)
 All the Things You Are (Kern)
 Birdland (Zawinul)
 On Green Dolphin Street (Kaper)
 Feel the Jazz (Karas) – úr: Jazz Drumset Solos, Seven Contemporary Pieces, útg. Hal Leonard
 Satch & Diz (Riley) (undirleikur af disk) – úr: The Art of Bop Drumming, útg. Manhattan Music Publications

Dæmi um upprit

Max Roach: Blue 7 (Sonny Rollins: Saxophone Colossus) – fyrra trommusóló ca. 4 mín. inn í laginu

Harvey Mason: Chameleon (Herbie Hancock: Head Hunters) – spuni í kringum línur og bassa og trommukafli þar á eftir (7:05–8:33 mín.:sek.)

Dæmi um æfingar – sneriltromma

Æfing nr. 52
 Úr: Hochreiner, R.: Übungen für kleine Trommel

Æfing á bls. 24
 Úr: Whaley, Garwood/Mooney, Joseph: Contemporary Patterns of Temporary Music

Taktbrigðalisti

Fyrir áfangapróf setja nemandi og kennari saman lista yfir 14 mismunandi taktbrigði sem hafa verið undirbúin. Hentug leið er að nota eitt einfalt form sem inniheldur úrvinnslu/spuna út frá hverju dæmi sem er hugsað eins og stutt lag í viðkomandi stíl. Listinn samanstendur af nöfnum þeirra taktbrigða sem um ræðir og svo útlistingu á því formi sem notað er. Hafa

skal í huga að meðfylgjandi dæmi eru til viðmiðunar hvað þyngd varðar en kennari og nemandi geta í sameiningu fundið sambærileg taktbrigði sem henta í hverju tilfalli.

Dæmi

Meðalhraður rokktaktur (áttundaparts hi-hat)
 Meðalhægur fönktaktur (sextándaparts hi-hat)
 Bossa nova-taktur
 Meðalhraður rokk shuffle-taktur
 Meðalhraður 12/8 rokktaktur
 Meðalhratt djass swing
 Djass-shuffle
 Synkóperaður pop/fönktaktur
 Samba
 Djassballaða
 Djassvals
 Salsataktur (Kúba)
 Diskótaktur (sextándaparts hi-hat með h+v slögum)
 MoTown-taktur, snerill á öllum slögum (sbr. The Supremes: Stop in the Name of Love)

Form: **A**=16 taktar (með tilbrigðum) **B**=16 taktar (spuni/sóló) **C**=8 taktar (án spuna og tilbrigða, með endi).

Þegar um hraðari taktbrigði er að ræða, eins og t.d. sömbu, getur verið heppilegra að tvöfalda taktafjöldann í forminu hér að ofan.

Undirstöðuæfingar

Nemandi geti leikið

- flam paradiddle eigi hægar en M.M. ♩ = 120
- double paradiddle eigi hægar en M.M. ♩ = 156
- ratamacue (einfalt) eigi hægar en M.M. ♩ = 90
- flam tap eigi hægar en M.M. ♩ = 72
- flam accent eigi hægar en M.M. ♩ = 84
- flamacue eigi hægar en M.M. ♩ = 112
- flam paradiddle (flamadiddle) eigi hægar en M.M. ♩ = 92
- ellefu slaga þyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 100
- þrettán slaga þyrl eigi hægar en M.M. ♩ = 100

Auk ofangreinds eiga nemendur að hafa á valdi sínu allar undirstöðuæfingar úr grunnnámi, sjá bls. 158. Heildarlisti yfir undirstöðuæfingar er birtur á bls. 186-188. Í prófinu velur prófdómari þær undirstöðuæfingar sem leiknar eru.

Handsetningar- og samhæfingaræfingar

Til prófs skal undirbúa þrjár handsetningaræfingar og þrjár samhæfingaræfingar eins og mælt er fyrir um hér á eftir eða aðrar sambærilegar æfingar. Æskileg lengd hvorrar æfingar er tólf taktar miðað við áttundaþartsnótur í 4/4. Hentugt er að nota einn gefinn rytma sem síðan er túlkaður með hverri handsetningaræfingu og hverri samhæfingaræfingu fyrir sig. Í prófinu velur prófdómari þær æfingar sem leiknar eru. Afhenda skal prófdómara afrit af gefna rytmanum sem á að nota og lýsingu á flutningsmáta þeirra tækniæfinga sem undirbúnar hafa verið, þ.e. ef þær eru frábrugðnar dæmunum hér á eftir.

Dæmi um gefinn rytma

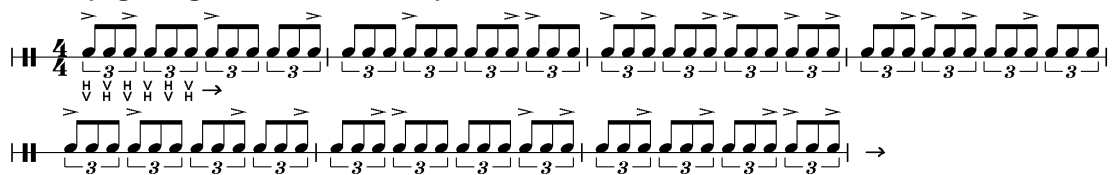

Handsetningaræfingar

Nemandi geti leikið

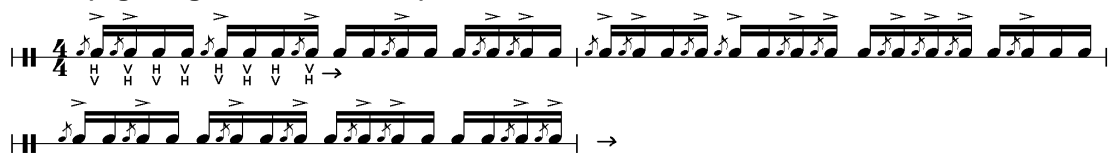
- gefinn rytma með áherslum þar sem leiknar eru samfelldar áttundaþarts þríólur með eins slags handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

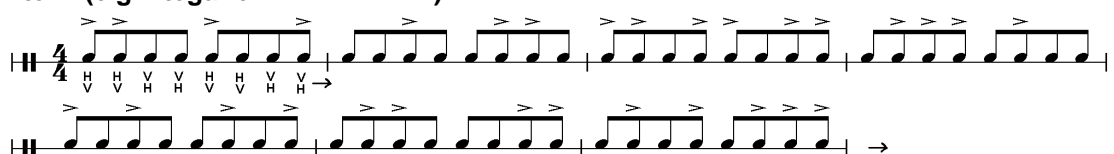
- gefinn rytma með einföldum forslögum („flam“) með áherslum í samfelldum áttunda- eða sextándaþörtum út frá eins slags handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 60)

- gefinn rytma með áherslum þar sem leiknar eru samfelldar áttundaþartsnótur með tveggja slaga handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 112)

Samhæfingaræfingar

Nemandi geti leikið

- fastan rytma með leiðandi hendi og hi-hat með fæti á meðan gefinn rytmi⁶⁸ er túlkaður með áttundapartsnótum á sneril en lengri nótum á bassatrommu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 120)

- fastan rytma með höndum og hi-hat með fæti á meðan gefinn rytmi er leikinn á bassatrommu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 60)

- fastan rytma í hi-hat með fæti á meðan gefinn rytmi er túlkaður með áttundapartsnótum á tom-tom trommu og lengri nótum á sneril og bassatrommu þar sem leiðandi hendi leikur gefna rytman en hin fyllir á milli með áttundaparts þríólum.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

⁶⁸ Sjá dæmi um gefinn rytma hér að framan.

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Í einstaka tilvikum kann að vera unnt að ljúka náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga nemendur á trommusett að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á trommusettsleik
- hafi náð mjög góðum tókum á sneriltrommuleik samkvæmt námskrá ásláttarhljóðfæra
- hafi þjálfast í leik á algengustu slagverkshljóðfæri, t.d. tamborínur, hristur og handtrommur, auk annarra slagverkshljóðfæra eftir atvikum
- hafi náð allgóðum tókum á leik á algeng slagverkshljóðfæri afrísk-latnesku hefðarinnar ásamt tilheyrandi hrynni og tækni hljóðfæranna auk hljóðfæra frá öðrum heimshlutum eftir atvikum
- hafi kynnst öðrum hljóðfærum ásláttarfjölskyldunnar eftir því sem þörf er á og aðstæður leyfa, s.s. helstu slagverkshljóðfærum símfóníu-hljómsveitarinnar, þ.e. pákum, ásláttarhljómborðshljóðfærum o.s.frv.
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærin
- leiki með eðlilegri handsetningu á hvert hljóðfæri fyrir sig
- kunnir skil á mismunandi sleglum viðkomandi hljóðfæra og notkun þeirra
- hafi náð mjög góðum tókum á leik með burstum á trommusett
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri

- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi náð mjög góðum tókum á styrkbreytingum og ráði yfir víðu styrkleikasviði

Hljóðfæri

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að velja viðeigandi hljóðfæri eftir viðfangsefnum, samhengi og fyrirmælum
- hafi mjög góðan skilning á hentugri uppstillingu og staðsetningu trommusettsins og annarra slagverkshljóðfæra eftir aðstæðum hverju sinni
- hafi góð tök á stillingu trommusetts og annarra slagverkshljóðfæra
- hafi góð tök á öllu venjubundnu viðhaldi trommusetts og annarra slagverkshljóðfæra eftir því sem við á
- hafi náð góðum tókum á rafrænum hryngjöfum
- hafi grundvallarskilning á mögnurum og hljóðkerfum

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast óbrigðult hrynskyn
- geti leikið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi þjálfast reglulega í að telja upphátt þar sem það á við
- hafi mjög góð tök á að skipta á milli taktbrigða innan sama verks
- hafi mjög gott vald á hraða og hryn, þ.m.t. hraðabreytingum
- hafi þjálfast í að leika einn rytma og syngja annan
- hafi hlotið þjálfun í og geti leikið á sannfærandi hátt með rafrænum hryngjöfum
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn
- hafi mjög góðan skilning á lengri formum og lögum sem hafa flóknari uppbyggingu en algengast getur talist, s.s. lögum með fleiri en tveimur formpáttum og/eða óvenjulegum taktafjölda

Meðleikshæfni og undirleikur

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á undirleik, bæði við laglínuflutning og spuna annarra
- hafi náð mjög góðum tókum á að leika innan margvíslegra takttegunda og stílbrigða
- hafi mjög góð tök á grunnrytma og uppbroti í lögum sem hæfa þessum námsáfangum

Undirstöðu-, handsetningar- og samhæfingaræfingar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik undirstöðuæfinga á sneriltrommu samkvæmt markmiðum framhaldsnáms í klassískri námskrá fyrir ásláttarhljóðfæri
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik handsetningaræfinga samkvæmt þessari námskrá
- hafi hlotið reglulega þjálfun í leik samhæfingaræfinga fyrir trommuset samkvæmt þessari námskrá
- hafi þjálfast í að leika grunn- og handsetningaræfingar frá báðum höndum
- hafi aukið leikni sína í leik undirstöðuæfinga á sneriltrommu samkvæmt grunn- og miðnámskafla námskrár fyrir ásláttarhljóðfæri
- hafi þjálfast reglulega í að útfæra gefinn rytma í handsetningar- og samhæfingaræfingum samkvæmt þessari námskrá

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- geti leikið og spunnið út frá 32 mismunandi taktbrigðum

Spuni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á spuna innan mismunandi takttegunda og stílbrigða
- spinni með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og undirleik

Samleikur – iðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- hafi tekið þátt í slagverkssamspili
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tókum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tók eru á og aðstæður leyfa
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum

Samleikur – hæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hafi skilning á ólíkum og breytilegum hlutverkum í samleik, s.s. undirleik, einleik, leiðandi og styðjandi hlutverki
- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁶⁹
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta framhaldsnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að leika eftir eyra
- hafi þjálfast reglulega í að læra taktbrigði, útsetningar og form eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður undirleikskafli þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengist við tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik

---

⁶⁹ „Lead sheet“.

- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi á trommuset. Listarnir eru alls ekki tæmandi og er þeim einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig verkefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni, sem hentar við upphaf framhaldsnáms, til efnis sem hæfir við lok námsáfangans. Í ýmsum tilfellum eru hlutar bóka léttari en hæfir þessum námsáfanga á meðan aðrir hlutar gætu hæft námi á háskólastigi. Í kaflanum um prófverkefni eru dæmi sem skýra viðmið og kröfur á framhaldsprófi. Efninu er raðað eftir stafrófsröð höfunda og útgefanda getið fyrir neðan titil verks eða bókar.

Efninu er skipt upp í fimm eftirfarandi þætti sem eru skilgreindir nánar í formála þessarar námskrár.

Kennslubækur, æfingar og verk

BRUFORD, BILL
When in Doubt, Roll
Modern Drummer Publications, Inc.

HARTIGAN, ROYAL, ADZENYAH,
ABRAHAM / DONKOR, FREEMAN
West African Rhythms for Drumset
Manhattan Music Publications

DA FONSECA, DUDUKA / WEINER,
BOB
Brazilian Rhythms for Drumset
Manhattan Music Publications

KARAS, SPERIE
Jazz Drumset Solos, Seven
Contemporary Pieces
Hal Leonard

GADD, STEVE
Up Close (bókin)
Manhattan Music Publications

MALABE, FRANK / WEINER, BOB
Afro-Cuban Rhythms for Drumset
Manhattan Music Publications

GARIBALDI, DAVID
Future Sounds
Alfred Publishing, Inc.

MORELLO, JOE
Master Studies
Modern Drummer Publications, Inc.

PORTNOY, MIKE
Anthology, Volume one
Hudson Music

RAMSAY, JOHN
The Drummer's Complete
Vocabulary As Taught by Alan
Dawson
Manhattan Music Publications

RILEY, JOHN
Beyond Bop Drumming
Manhattan Music Publications

RILEY, JOHN
The Jazz Drummer's Workshop
Modern Drummer Publications, Inc.

Æfingar – sneriltromma

CIRONE, ANTHONY
Portraits in Rhythm
Belwin Mills

DELÉCLUSE, JACQUES
Douze Études pour Caisse Claire
Leduc

FIRTH, VIC
The Solo Snare Drummer
Carl Fischer

LYLLOFF, BENT
Aarhus etude no. 9
[sneriltromma]
Wilhelm Hansen

Handsetningaræfingar

CHAFFEE, GARY
Sticking Patterns
Compound stickings
G C Music

PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Tækniundirstöður IV, VIII, og IX til
XII
Útg. höfundur

RONDINELLI, BOBBY / LAUREN,
MICHAEL
The Encyclopedia of Double Bass
Drumming
Modern Drummer Publications, Inc.

SAMBA, MOKHTAR
African Rhythms and Independence
for Drumset
Music in Motion Films Ltd.

THIGPEN, ED
The Sound of Brushes
Ed Thigpen/Action-Reaction

WECKL, DAVE
Back to Basics for Drummers
Manhattan Music Publications

PETERS, MITCHELL
Advanced Snare Drum Studies
Mitchell Peters

SCHINSTINE, WILLIAM J.
Adventures in Solo Drumming
Southern Music Company

RILEY, JOHN
The Jazz Drummer's Workshop
The Chop Shop
Modern Drummer Publications, Inc.

Samhæfingaræfingar

- CHAFFEE, GARY
Technique Patterns
Hand-Foot Combinations
G C Music
- CHAFFEE, GARY
Time Functioning Patterns
Jazz Independence
G C Music
- CHESTER, GARY / ADAMS, CHRIS
The New Breed II
Drummers Intensive Company
- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Alhliða æfingamynstur IV:6–10
Útg. höfundur

- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Tríólusamhæfing
Útg. höfundur
- RAMSAY, JOHN
The Drummer's Complete
Vocabulary As Taught by Alan
Dawson
Four-Way Coordination
Manhattan Music Publications
- RILEY, JOHN
Beyond Bop Drumming
Manhattan Music Publications

Nótnalestur fyrir trommusett

- BELLSON, LOIS / BREINES, GIL
Modern Reading Text in 4/4
Ten Sycopated Exercises
Henry Adler Publication
- BELLSON, LOIS / BREINES, GIL
Odd Time Reading Text
Henry Adler Publication
- CHESTER, GARY / ADAMS, CHRIS
The New Breed II
Drummers Intensive Company
- PÉTUR ÖSTLUND
Hringir innan hringja
Rytmasafn
Útg. höfundur
- SHAUGHNESSY, ED / DEROSA,
CLEM
Show Drumming
Hal Leonard
- WECKL, DAVE
Contemporary Drummer + One
*DCI MusicVideo Productions, Inc.
and the Weckl/Oliver Joint
Adventure*

Handslagverk

- MAULEÓN, REBECA
Salsa Guidebook for Piano and
Ensemble
Sher Music Co.
- RENDON, VICTOR
The Art of Playing Timbales Vol. 1
Music in Motion Films, Ltd.
- SANCHEZ, PONCHO
Conga Cookbook
Cherry Lane Music Company
- SULSBRÜCK, BIRGER
Congars – Tumbadoras, Your Basic
Conga Repertoire
Folkeskolens Musiklærerforening
- QUINTANA "CHANGUITO", JOSE
LUIS
A Master's Approach to Timbales
Manhattan Music Publications

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi á trommusett skal nemandi leika tvö ólík aðalverk, tvö af 32 undirbúnum taktbrigðum og eina æfingu. Æfingin skal flutt á sneriltrommu. Aðrir prófþættir eru upprit, tækniæfingar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildarpróftími á framhaldsprófi á trommusett fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja að minnsta kosti eitt verk utanbókar samkvæmt prófþætti 1a. Auk þess skal nemandi sýna dæmi um spuna í að minnsta kosti einu verki samkvæmt sama prófþætti. Taktbrigði og undirstöðuæfingar samkvæmt prófþáttum 1b og 4a skulu flutt utanbókar en nemandi má hafa gefinn rytma útskrifaðan í prófþáttum 4b og 4c. Á framhaldsprófi skal nemandi hafa meðleikara sér til fulltingis.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðalverk, flutt með hljómveit (12 einingar hvort).
  - b) Taktbrigðalisti. Tvö verkefni af lista 32 taktbrigða – valin af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing á sneriltrommu** (12 einingar).
4. **Tækniæfingar**⁷⁰ (15 einingar).
  - a) Undirstöðuæfingar skv. þessari námskrá (5 einingar).
  - b) Handsetningaræfingar. Ein æfing af fjórum, frá hægri eða vinstri hendi – valin af prófdómara (5 einingar).
  - c) Samhæfingaræfingar. Ein æfing af fjórum – valin af prófdómara (5 einingar).
5. **Val** (10 einingar)
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur framhaldsprófsverkefni.

⁷⁰ Prófdómari velur þær undirstöðuæfingar sem skulu fluttar og einnig frá hvorri hendi undirstöðu- og handsetningaræfingar eru leiknar.

- c) Leiki verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
 a) Viðfangsefni á sneriltrommu (5 einingar).
 b) Viðfangsefni á trommuset (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Hér á eftir eru birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi ásamt lista yfir þau takbrigði sem eru til viðmiðunar. Síðan eru birt dæmi um handsetningaræfingar og samhæfingaræfingar ásamt flutningsmáta.

Verk og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má þó velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um verk

Conception (Shearing)
 Daahoud (Brown)
 Falling Grace (Swallow)
 Smatter (Wheeler)
 St. Alphonzo's Pancake Breakfast og Father O'Blivion (Zappa)

BRUFORD, BILL
 When in Doubt, Roll!
 The Drum Also Waltzes
Modern Drummer Publications, Inc.

KARAS, SPERIE
 Jazz Drumset Solos, Seven Contemporary Pieces
 Five's the Time
Hal Leonard

Dæmi um upprit

Elvin Jones – Black Nile (Wayne Shorter: Night Dreamer) – trommusóló og undirleikur (5:04 til enda)

Steve Gadd – Nite Sprite (Chick Corea: The Leprechaun) – spuni í kringum línur, trommusóló og undirleikur (3:00 til enda)

Dæmi um æfingar – sneriltromma

Etýða nr. 32
 Úr: Cirone, Anthony: Portraits in Rythm
Belwin Mills

PETERS, MITCHELL
 Etýða nr. 22
 Úr: Advance Snare Drum

Taktbrigðalisti

Fyrir áfangapróf setja nemandi og kennari saman lista yfir 32 mismunandi taktbrigði sem hafa verið undirbúin. Hentug leið er að nota eitt einfalt form sem inniheldur úrvinnslu/spuna út frá hverju dæmi sem er hugsað eins og stutt lag í viðkomandi stíl. Listinn samanstendur af nöfnum þeirra taktbrigða sem um ræðir og svo útlistingu á því formi sem notað er. Hafa skal í huga að meðfylgjandi dæmi eru til viðmiðunar hvað þyngd varðar en kennari og nemandi geta í sameiningu fundið sambærileg taktbrigði sem henta í hverju tilfelli.

Dæmi

Meðalhraður rokktaktur (áttundaparts hi-hat)
 Meðalhægur fönktaktur (sextándaparts hi-hat með leiðandi hendi)
 Bossa nova-taktur
 Meðalhraður rokk shuffle-taktur
 Meðalhraður 12/8 rokktaktur
 Meðalhratt djass-swing
 Djass-shuffle
 Synkóperaður popp/fönktaktur
 Samba
 Djassballaða
 Djassvals
 5/4 swing (Take Five: Brubeck Quartett)
 Salsataktur (Kúba)
 Diskótaktur (sextándaparts hi-hat með h+v slögum)
 Meðalhægt þríólu-swing (Elvin Jones)
 MoTown-taktur, snerill á öllum slögum (sbr. The Supremes: Stop the Name of Love)
 MoTown-shuffle (You can't Hurry Love með The Supremes)
 Skipting úr einu taktbrigði yfir í annað (time modulation)
 Half time shuffle (Porcaro/Purdie/Bonham)
 12/8 afrískur rytmi (Bembe)
 Hratt djass-swing
 Línulegur taktur (t.d. Garibaldi, Chaffee)
 New Orleans Second Line
 Klezmer (hraður bulgar)
 Merengue (Dóminíska lýðveldið)
 Búlgarskir taktar (t.d. 5/16, 7/8, 9/8, 11/8)
 Mosambique (Gadd)
 Rumba Guaguanco (Kúba)
 Songo (Kúba)
 Reggae (Jamaika)
 Baião (Brasilía)
 Sikyi (Vestur-Afríka)

Form: **A**=16 taktar (með tilbrigðum) **B**=16 taktar (spuni/sóló) **C**=8 taktar (án spuna og tilbrigða, með endi).

Þegar um hraðari taktbrigði er að ræða, eins og t.d. sömbu, getur verið heppilegra að tvöfalda taktafjöldann í forminu hér að ofan.

Undirstöðuæfingar

Nemandi geti leikið

- drag tap (einfalt) eigi hægar en M.M. ♩ = 60
- drag tap, (tvöfalt) eigi hægar en M.M. ♪ = 120
- drag paradiddle #1 eigi hægar en M.M. ♩ = 60
- drag paradiddle #2 eigi hægar en M.M. ♩ = 180
- Swiss Army Triplet eigi hægar en M.M. ♩ = 120
- Lesson 25 M.M. ♩ = 120

Nemandi geti leikið

- öll þyrl frá fimm til sautján slaga eigi hægar en M.M. ♩ = 112, miðað við að leiknar séu þrítugastaogannarspartsnótur

Auk ofangreinds eiga nemendur að hafa á valdi sínu allar undirstöðuæfingar úr grunnnámi, sjá bls. 158 og miðnámi, bls. 169. Heildarlisti yfir undirstöðuæfingar er birtur á bls. 186-188. Í prófinu velur prófdómari þær undirstöðuæfingar sem leiknar eru.

Handsetningar- og samhæfingaræfingar

Til prófs skal undirbúa fjórar handsetningaræfingar og fjórar samhæfingaræfingar eins og mælt er fyrir um hér á eftir eða aðrar sambærilegar æfingar. Æskileg lengd hvorrar æfingar er sextán taktar miðað við áttundapartsnótur í 4/4. Hentugt er að nota einn gefinn rytma sem síðan er túlkaður með hverri handsetningaræfingu og hverri samhæfingaræfingu fyrir sig. Á framhaldsprófi er einnig gert ráð fyrir möguleika á tækniæfingum sem, vegna uppbyggingar, samræmast ekki gefna rytmanum (sjá dæmi hér fyrir neðan). Í prófinu velur prófdómari þær æfingar sem leiknar eru. Afhenda skal prófdómara afrit af gefna rytmanum sem á að nota og lýsingu á flutningsmáta þeirra tækniæfinga sem undirbúnar hafa verið, þ.e. ef þær eru frábrugðnar dæmunum hér á eftir.

Dæmi um gefinn rytma

Handsetningaræfingar

Nemandi geti leikið

- gefinn rytma með einföldum forslögum („flam“) með áherslum í samfelldum áttundaparts þríólum út frá eins slags handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

- gefinn rytma með áherslum þar sem fyllt er upp með samfelldum sextándapartsnótum út frá paradiddle-handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 92)

- gefinn rytma með áherslum þar sem leiknar eru samfelldar áttundapartsnótur með einfaldri paradiddle-handsetningu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

- út frá handsetningarkerfi sem byggir á samsettum einföldum og tvöföldum slögum þar sem einföldu slögin eru leikin með áherslum, s.s. 1+2, 1+2+2 o.s.frv.⁷¹

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 92)

⁷¹ Hér er ekki hægt að nota gefna rytmann þar sem handsetningin ræður því hvar áherslur lenda.

- mismunandi hraða rytma með samfelldri tveggja slaga handsetningu.⁷²

Dæmi (u.p.b. M.M. ♩ = 80)

Samhæfingaræfingar

Efni

Nemandi geti leikið

- fastan rytma með leiðandi hendi á meðan gefinn rytmi er túlkaður með áttundapartsnótum á hi-hat með fæti, lengri nótum á bassatrommu og fyllt er inn á milli með þríólurytma á sneriltrommu.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 100)

- fastan synkóperaðan rytma með fótum á meðan leiðandi hönd leikur gefna rytmann og hin fyllir inn á milli. Í þessu dæmi eru gefnu rytmarnir fluttir upp um eitt nótnagildi.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 80)

⁷² Í þessu dæmi er ekki um gefinn rytma að ræða.

- fastan rytma á hi-hat með fæti á meðan gefinn rytmi er túlkaður með áttundapartsnótum á sneril með áherslum og lengri nótum á sýmbal og bassatrommu þar sem fyllt er inn með þríólum með tvöföldum slögum. Þar sem eins slags handsetning er undirliggjandi í þessu dæmi er gert ráð fyrir sýmbala bæði vinstra og hægri megin.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 92)

- fastan rytma á hi-hat með fæti og samsettan rytma með höndum á meðan gefinn rytmi er leikinn á bassatrommu. Í þessu dæmi eru rytmarnir fluttir upp um eitt nótnagildi.

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 72)

- fastan rytma í einni rödd á meðan hinar þrjár leika samsetningu sem færast til um hraðasta nótnagildið þar til öllum möguleikum er náð innan eins takts.⁷³

Dæmi (eigi hægar en M.M. ♩ = 132)

⁷³ Í þessu dæmi er ekki um gefinn rytma að ræða.

Undirstöðuæfingar í grunnnámi

Einslagsþyrl

♩=120

V H V H V H V H V H V H V H V H

Tvíslagsþyrl

♩=100

H H V V H H V V H H V V H H V V

Einföld samhengja (paradiddle)

♩=92

H V H H V H V V H V H H V H H V H H

Einfalt forslag (flam)

♩=120

v H v H v H v H

Tvöfalt forslag (drag)

♩=90

vv H vv H vv H vv H

Þrefalt forslag (ruff)

♩=60

vhv H vhv H vhv H vhv H

Fimm slaga þyrl

a) ♩=90

HHVVH HHVVH HHVVH HHVVH

Fimm slaga þyrl

b) ♩=90

H V HHVVH HHVVH HHVVH HHVVH

Sjö slaga þyrl

a) ♩=76

HHVVHHV H V H V H V H V

Sjö slaga þyrl

b) ♩=76

H V VVHHVVH V H H V H V H V

Níu slaga þyrl

♩=96

HHVVHHVVH HHVVHHVVH

Lokað þyrl

Undirstöðuæfingar í miðnámi

Flam paradiddle-diddle

♩=120

H V H V H V H V H V H V

Double paradiddle

♩=156

H V H V H V H V H V H V

Ratamacue (einfalt)

♩=90 a)

H V H V H V H V H V H V

b)

H V H V H V H V H V H V

Flam tap

♩=72

H V H V H V H V H V H V

Flam accent

♩=84

H V H V H V H V H V H V

Flamacue

♩=112

H V H V H V H V H V H V

Flam paradiddle (flamadiddle)

♩=92

H V H V H V H V H V H V

Ellefu slaga þyri

♩=100

H V H V H V H V H V H V

Þrettán slaga þyri

♩=100

H V H V H V H V H V H V

Undirstöðuæfingar í framhaldsnámi

Drag tap (einfalt)

♩=60

V H V H V H V H

Drag tap (tvöfalt)

♩=120

V H V H V H V H

Drag paradiddle #1

♩=60

V H V H V H V H

Drag paradiddle #2

♩=180

V H V H V H V H

Swiss army triplet

♩=120

V H V H V H V H

Lesson 25

♩=120

V H V H V H V H

Öll þyrl frá fimm til sautján slaga eigi hægar en M.M. ♩ = 112, miðað við að leiknar séu þrítugastaogannarspatsnótur.

BLÁSTURS-, STROK- OG ÖNNUR HLJÓÐFÆRI

Í þessum kafla er fjallað um nokkur atriði varðandi rytmískt tónlistarnám á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri en þau sem eiga sérstaka námskrárkafla í þessu riti. Langalgengust þessara hljóðfæra í rytmísku námi eru saxófónn, trompet og básúna. Gert er ráð fyrir að rytmískt tónlistarnám á þessi hljóðfæri og önnur, sem heyra undir þennan kafla, hefjist í miðnámi og að nemendur hafi áður lokið hefðbundnu grunnprófi.

Nokkur atriði varðandi nám á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri

Upphaf náms í rytmískri tónlist á blásturs- og strokhljóðfæri er með nokkrum öðrum hætti en nám á önnur hljóðfæri sem fjallað er um í þessari námskrá. Vegna eðlis blásturs- og strokhljóðfæra er ekki algengt að nemendur hefji tónlistarnám sitt í rytmískri tónlist heldur með hefðbundnum hætti. Hér er því gert ráð fyrir að rytmískt nám á blásturs- og strokhljóðfæri hefjist í miðnámi enda nauðsynlegt að nemendur hafi náð grundvallartökum á hljóðfærunum áður en rytmískt tónlistarnám hefst. Vísað er til almennra klassískra námskráa varðandi grunnnám á þau hljóðfæri sem hér um ræðir en einnig varðandi ýmis sértæk mál á öllum námsstigum sem lúta að hverju hljóðfæri fyrir sig, svo sem upphaf náms, tónmyndun, tækni og tónsvið, leikmáta og hraða tónstiga.

Hér eru, fyrir blásturs- og strokhljóðfæri, birt sameiginleg markmið, tónstiga- og hljóðmáttur auk dæma um prófverkefni, annars vegar við lok miðnáms og hins vegar við lok framhaldsnáms. Sameiginleg verkefni og kröfur helgast af spunaæðli tónlistarinnar og þeirri staðreynd að aðferðir og leiðir eru að mestu óháðar hljóðfærum og eðli þeirra. Aftur á móti er vísað í klassískar greinanámskrár viðkomandi hljóðfæra varðandi sértæk hljóðfæratæknileg mál. Þar er einnig fjallað um byrjunaraldur, stærðir og gerðir hljóðfæra. Mikilvægt er því að nemendur og kennarar í rytmísku tónlistarnámi á þau hljóðfæri, sem hér um ræðir, séu vel kunnugir og noti jöfnum höndum námskrá í rytmískri tónlist og klassíska námskrá viðkomandi hljóðfæris.

Grunnnám

Þó að ekki sé gert ráð fyrir að rytmískt tónlistarnám á þau hljóðfæri, sem hér um ræðir, hefjist fyrr en í miðnámi má benda á að verkefnaval í hefðbundnu grunnnámi er sveigjanlegt og getur meðal annars innifalið

spuna. Í hefðbundnu grunnnámi er gert ráð fyrir að allir tónlistar-nemendur kynnist spuna og skapandi starfi og er nemendum, kennurum og tónlistarskólum í sjálfsvald sett hversu mikil áhersla er lögð á þennan þátt námsins. Því er ljóst að áhugasvið og þarfir nemenda, sem stefna á rytmískt miðnám, rúmast innan hefðbundins grunnnáms.

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Megin-markmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðal-námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklings-bundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum. Við lok miðnáms eiga nemendur í rytmísku námi á blásturs- og strokhljóðfæri að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tengsl við klassíska námskrá

Nemandi

- hafi kynnt sér viðeigandi klassíska greinanámskrá fyrir sitt hljóðfæri
- hafi náð hljóðfæratæknilegum markmiðum almennrar greinanámskrár viðkomandi hljóðfæris varðandi tónmyndun, tónsvið, inntónun, styrksvið, víbrató, tækni, fingrasetningar og önnur sértæk tækniatriði

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- leiki með góðum tóni og öruggri tónmyndun
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi tileinkað sér viðeigandi tungutækni, leiki hann á blásturshljóðfæri
- geti gert styrkbreytingar vel heyranlegar
- geti stillt hljóðfærið

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi góðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga⁷⁴:
  - dúr: C, G, D, A, E, F, Bb, Eb, Ab,
  - djassmoll⁷⁵: A, E, B, F#, C#, G, D, C, F
  - hljómhæfur moll: A, E, B, F#, C#, G, D, C, F
  - dórískur: A, E, B, F#, C#, G, D, C, F
  - mixólýdískur: G, C, F, Bb, Eb, D, A, E, B
  - lókrískur: B, F#, C#, G#, D#, E, A, D, G
  - dúr-pentatónískur: C, G, D, A, E, F, Bb, Eb, Ab,
  - moll-pentatónískur: A, E, B, F#, C#, G, D, C, F
  - mixólýdískur (b9 b13): G, C, F, Bb, Eb, D, A, E, B
- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi hljóma í öllum tóntegundum:
  - dúr, moll, stækkaðir og minnkaðir þríhljómar
  - maj7, m7, 7, m7(b5)
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi tónstiga:
  - breyttur⁷⁶
  - lýdískur b7
  - allar kirkjutóntegundir
- hafi kynnst og skilji notagildi eftirfarandi hljóma:
  - 7(#9 #5)
  - 7(b9 #5)
  - 7(b9 b5)
  - 7(9 #5)
- skilji uppbyggingu og þekki notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

⁷⁴ Til og með fjórum formerkjum miðað við móðurtóntegund.

⁷⁵ Moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

⁷⁶ „Altered“.

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómfæri í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómátísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómátískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveit
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri og spuna út frá öllum bókstafshljómum sem talist geta í almennri notkun
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri og spuna út frá öllum algengum bókstafshljómum
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁷⁷
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Tónflutningur

Nemandi, sem leikur á saxófón eða trompet,

- hafi kynnst tónflutningi nótna og hljóma úr C

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilningu á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

---

⁷⁷ „Lead sheet“.

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Vísað er annars vegar til kennslubóka og æfinga í klassískri námskrá viðkomandi hljóðfæris og hins vegar til lista yfir spunakennslubækur og lagasöfn sem er að finna á bls. 258–262 í þessu riti.

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi í rytmísku námi á blásturs-, og strokhljóðfæri skal nemandi undirbúa tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram safnlista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djass-tónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á miðprófi fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a) og 5 c), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.

4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greina-námskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófs-verkefni.
  - c) Leiki verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir birtast dæmi um prófverkefni á miðprófi. Síðan eru birt fyriræmi um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk, safnlisti og æfingar

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og lög á safnlista

Adam's apple (Shorter)
All the things you are (Kern)
Black Orpheus (Bonfa)
Bluesette (Thilemans)
Green Dolphin Street (Kaper)
Groovin High (Gillespie)
My funny valentine (Rodgers)
Solar (Davis)
Stella by starlight (Young)
What's this thing called love (Porter)

Dæmi um upprit

Eftirfarandi dæmum um upprit á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd. Tilgreind eru dæmi fyrir altsaxófón, tenórsaxófón, trompet og básúnu. Nemendur á önnur hljóðfæri skulu nota þessi dæmi til viðmiðunar við val á sambærilegum verkefnum. Tekið skal fram að auk upprita af einleiksköflum á hljóðfæri nemandans er öllum nemendum heimilt að velja einleikskafli á önnur hljóðfæri að því gefnu að þyngdarstig sé sambærilegt.

Altsaxófóinn

Paul Desmond: Take five (Dave Brubeck: Time out)
Art Pepper: Birks Works (Art Pepper meets the Rhythmsection)

Tenórsaxófóinn

Dexter Gordon: Confirmation (Dexter Gordon: Daddy plays the horn)
Lester Young: Lady be good (Lester Young: Prez at his very best)

Trompet

Miles Davis: Freddie Freeloader (Miles Davis: Kind of blue)
Chet Baker: Autumn leaves (Chet Baker: She was to good to me)

Básúna

J.J. Johnson: See see rider (J.J. Johnson: Standards)
Curtis Fuller: I'm old fashioned (John Coltrane: Blue Train)

Dæmi um æfingar

Á miðprófi geta nemendur í rytmísku tónlistarnámi leikið klassíska etýðu eða sambærilega æfingu af rytmískum toga. Í báðum tilfellum þarf að gæta þess að um sé að ræða verk sem skrifað er sem tækniæfing. Við val æfingar má hafa til hliðsjónar dæmi um æfingar á miðprófi í klassískri greinanámskrá viðkomandi hljóðfæris.

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru. Hér á eftir fylgja upplýsingar um tónsvið tónstiga fyrir saxófón, trompet og básúnu, algengustu hljóðfærin sem heyra undir þennan kafla. Varðandi önnur hljóðfæri er vísað til viðeigandi klassískra greinanámskráa varðandi tónsvið, hraða og leikmáta tónstiga og hljóma.

Á saxófón, trompet og básúnu skal leika tónstiga frá grunntóni upp á efsta mögulegan tón viðkomandi tónstiga innan gefins tónsviðs, niður á dýpsta tón innan gefins tónsviðs og aftur upp á grunntón. Tónsvið afmarkast því ekki við áttundir eða hljómtóna heldur við tiltekin tón á hljóðfærinu. Komi sá tónn ekki fyrir í viðkomandi tónstiga skal miða við hæsta mögulegan tón yfir neðan efsta tón hins afmarkaða tónsviðs.

Saxófóinn

Skrifað tónsvið: Frá litla Bb til þrístríkaðs F
Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 116

Trompet

Skrifað tónsvið: Frá litla A til tvístrikaðs A

Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 78

Básúna

Tónsvið: Frá Stóra E til einstrikaðs G

Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 72

Önnur hljóðfæri

Mælt með því að beitt sé sambærilegri aðferð og greint er frá hér að ofan varðandi saxófón, trompet og básúna, þ.e. að tónstigar séu leiknir upp á efsta tón afmarkaðs tónsviðs, niður á dýpsta tón afmarkaðs tónsviðs og aftur upp á grunntón. Kennurum og nemendum er falið að finna heppilega leið í hverju tilviki sem taki þó mið af kröfum klassískrar greinanámskrár viðkomandi hljóðfæris. Að öðru leyti er vísað til klassískrar greinanámskrár varðandi tónsvið, hraða og leikmáta tónstiga.

Efni

Fyrir miðpróf skulu nemendur á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma.

Nemandi geti leikið

- dúrtónstiga í tóntegundum til og með fjórum formerkjum
- djassmoll⁷⁸ í tóntegundum til og með fjórum formerkjum
- hljómhæfan moll í tóntegundum til og með fjórum formerkjum
- allar kirkjutóntegundir í tóntegundum til og með fjórum formerkjum (miðað við móður-dúrtóntegund)
- dúr-pentatónískan tónstiga frá eftirtöldum tónum: C, G, D, A, E, F, Bb, Eb, Ab
- moll-pentatónískan tónstiga og blús-tónstiga frá eftirtöldum tónum: A, E, B, F#, C#, D, G, C, F
- mixólýdískan b9, b13 frá eftirtöldum tónum: E, A, D, G, C, B, F#, C#, Ab
- alla dúr-, moll-, stækkaða og minnkaða þríhljóma
- alla maj7, m7, 7 og m7(b5)
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfangna að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

---

⁷⁸ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil fjórum árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammi-stöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga nemendur í rytmísku námi á blásturs- og strokhljóðfæri að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tengsl við klassíska námskrá

Nemandi

- hafi kynnt sér vandlega viðeigandi klassíska greinanámskrá fyrir sitt hljóðfæri
- hafi náð hljóðfæratæknilegum markmiðum almennrar greinanámskrár viðkomandi hljóðfæris varðandi tónmyndun, tónsvið, inntónun, styrksvið, vibrató, tækni, fingrasetningar og önnur sértæk tækniatriði

Tónn og tækni

Nemandi

- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðfærinu
- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt þegar leikið er á hljóðfærið
- beiti jafnri og lipurri fingratækni
- leiki með sannfærandi og persónulegum tóni
- hafi öðlast tón sem hæfir stíl tónlistarinnar

- sýni tónmótun sem hæfir stíl tónlistarinnar
- hafi náð góðum tókum á viðeigandi tungutækni, leiki hann á blásturshljóðfæri
- ráði yfir víðu styrkleikasviði
- hafi öðlast reynslu af leik með uppmögnun
- öðlast grundvallarþekkingu á hljóðkerfum

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- leiki með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki síns hljóðfæris í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í leik og notkun eftirfarandi tónstiga í öllum tóntegundum:
  - dúr
  - djassmoll⁷⁹
  - hljómhæfur moll
  - allar kirkjutóntegundir
  - mixólýdískur (b9 b13)
  - allir dúr-pentatónískir, moll-pentatónískir og blústónstigar frá hvaða tóni sem er
  - breyttur⁸⁰ og lýdískur b7 frá hvaða tóni sem er
  - samhverfur minnkaður tónstigi (hálfþónn/heiltónn) og samhverfur minnkaður tónstigi (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er
  - heiltónatónstigi frá hvaða tóni sem er
  - krómatískur tónstigi, tvær áttundir, frá hvaða tóni sem er
  - allir þríhljómar, sjöundarhljómar og níundarhljómar frá hvaða tóni sem er
  - allir hljómar aðrir en þeir sem nefndir eru í framangreindu markmiði frá hvaða tóni sem er
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

---

⁷⁹ Moll með stórrri 6und og stórrri 7und.

⁸⁰ „Altered“.

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djass-lögum

Spuni

Nemandi

- geti spunið liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunið liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund
- geti spunið liðlega yfir hljómferli sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar⁸¹
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tök á krómátísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómátískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun⁸²
- leiki með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrkleika- og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- geti spunið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik
- hafi leikið reglulega í hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- geti unnið undir leiðsögn í samspili og hljómsveitarstarfi
- hafi náð mjög góðum tókum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða samspil sjálfur
- hafi náð öruggri og þroskaðri tónmyndun á viðkomandi hljóðfæri
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tök eru á og aðstæður leyfa

---

⁸¹ „Outside“.

⁸² „Displacement“.

- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í samspili
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem leika saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum

Samspilshæfni

Nemandi sýni með leik sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri allra bókstafshljóma sem talist geta í almennri notkun, bæði til undirleiks og spuna
- hafi þjálfast reglulega í lestri og spuna út frá öllum bókstafshljómum sem talist geta í almennri notkun
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri og spuna út frá öllum algengum bókstafshljómum
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum til spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁸³
- geti lesið og leikið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að leika laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómagang utanbókar til notkunar í spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Tónflutningur

Nemandi, sem leikur á saxófón eða trompet,

- hafi þjálfast reglulega í tónflutningi nótna og hljóma úr C

---

⁸³ „Lead sheet“.

Upprit

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna
- hafi náð mjög góðum tókum á að læra, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum leik þekktra listamanna í völdum spunaköflum

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengist við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29 í þessu riti. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi leika tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings.

Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Aðrir prófþættir eru upprit, æfing, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2 og tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4. Einnig skal leika valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) og 5 c) utanbókar. Önnur prófverkefni, þ.e. æfingu samkvæmt prófþætti 3 og val samkvæmt prófþætti 5 a), má leika eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Æfing** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Leiki frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Leiki verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Leikið verk á annað hljóðfæri úr sömu fjölskyldu og aðalhljóðfæri.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur.
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá.
  - c) Tónflutningur úr C⁸⁴.
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

⁸⁴ Á eingöngu við um nemendur á trompet, saxófón og önnur tónflytjandi hljóðfæri.

Verk og safnlisti

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Dolphing Dance (Hancock)
Foolish Door (Abercrombie)
Giant steps (Coltraine)
Heyoke (Wheeler)
How my heart sings (Zindars)
Infant eyes (Shorter)
Inner Urge (Henderson)
Naima (Coltrane)
Prism (Jarrett)
Speak no evil (Shorter)

Dæmi um upprit

Eftirfarandi dæmum um upprit á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd. Tilgreind eru dæmi fyrir altsaxófón, tenórsaxófón, trompet og básúnu. Nemendur á önnur hljóðfæri skulu nota þessi dæmi til viðmiðunar við val á sambærilegum verkefnum. Tekið skal fram að, auk upprita af einleiksköflum á hljóðfæri nemandans, er öllum nemendum heimilt að velja einleikskafli á önnur hljóðfæri að því gefnu að þyngdarstig sé sambærilegt.

Altsaxófónn

Cannonball Adderley: Big P (Cannonball Adderley: Live at the Lighthouse)
Kenny Garrett: November 19th (Kenny Garrett: Songbook)

Tenórsaxófónn

John Coltrane: Mr PC (John Coltrane: Giant steps)
Michael Brecker: Freight train (Jack Wilkins: Can't live without it)

Trompet

Woody Shaw: There will never be another you (Woody Shaw: Solid)
Freddie Hubbard: Birdlike (Freddie Hubbard: Ready for Freddie)

Básúna

Steve Turre: Dat Dere (Woody Shaw: Imagination)
Robin Eubanks: Jugglers parade (Dave Holland: Prime Directive)

Æfingar

Á framhaldsprófi geta nemendur í rytmísku tónlistarnámi leikið klassíska etýðu eða sambærilega æfingu af rytmískum toga. Í báðum tilfellum þarf að gæta þess að um sé að ræða verk sem skrifað er sem tækniæfing. Við val æfingar má hafa til hliðsjónar dæmi um æfingar á framhaldsprófi í klassískri greinanámskrá viðkomandi hljóðfæris. Hvað rytmískar æfingar varðar skal miða þyngdarstig við markmið og dæmi í viðkomandi klassískri greinanámskrá.

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma með þeim hætti sem mælt er fyrir um hér á eftir. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem leiknir eru. Hér á eftir fylgja upplýsingar um tónsvið tónstiga fyrir saxófón, trompet og básúnu, algengustu hljóðfærin sem heyra undir þennan kafla. Varðandi önnur hljóðfæri er vísað til viðeigandi klassískra greinanámskráa varðandi tónsvið, hraða og leikmáta tónstiga og hljóma.

Á saxófón, trompet og básúnu skal leika tónstiga frá grunntóni upp á efsta tón innan gefins tónsviðs, niður á dýpsta tón innan gefins tónsviðs og aftur upp á grunntón. Tónsvið afmarkast því ekki við áttundir eða hljómtona heldur við tiltekna nótu á hljóðfærinu.

Saxófónn

Skrifað tónsvið: Frá litla Bb til þrístrikaðs F

Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 138

Trompet

Skrifað tónsvið: Frá litla Fís til þrístrikaðs C

Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 78

Básúna

Skrifað tónsvið: Frá stóra E til einstrikaðs Bb

Lágmarkshraði miðað við að leiknar séu áttundapartsnótur er M.M. ♩ = 72

Önnur hljóðfæri en saxófónn, trompet og básúna

Mælt með því að beitt sé sambærilegri aðferð og greint er frá hér að ofan varðandi saxófón, trompet og básúnu, þ.e. að tónstigar séu leiknir upp á efsta tón afmarkaðs tónsviðs, niður á dýpsta tón afmarkaðs tónsviðs og aftur upp á grunntón. Kennurum og nemendum er falið að finna heppilega leið í hverju tilviki sem taki þó mið af kröfum klassískrar greinanámskrár viðkomandi hljóðfæris. Að öðru leyti er vísað til klassískrar greinanámskrár varðandi tónsvið, hraða og leikmáta tónstiga.

Efni

Fyrir framhaldspróf skulu nemendur á blásturs-, strok- og önnur hljóðfæri undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma.

Nemandi geti leikið

- alla dúrtónstiga
- alla djassmoll⁸⁵ í öllum tóntegundum
- alla hljómhæfa molla
- allar kirkjutóntegundir frá hvaða tóni sem er
- mixólýdíska b9, b13 frá hvaða tóni sem er
- alla dúr-pentatóníska, moll-pentatóníska og blústónstiga frá hvaða tóni sem er
- breyttan tónstiga⁸⁶ og lýdíska b7 tónstiga frá hvaða tóni sem er
- samhverfan minnkaðan tónstiga (hálfþónn/heiltónn) og samhverfan minnkaðan tónstiga (heiltónn/hálfþónn) frá hvaða tóni sem er
- heiltónatónstiga frá hvaða tóni sem er
- krómatíska tónstiga frá hvaða tóni sem er
- alla þríhljóma, sjöundarhljóma, níundarhljóma, ellefundarhljóma og þrettánundarhljóma frá hvaða tóni sem er
- leiki tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

---

⁸⁵ Moll með stórra sexund og stórra sjöund.

⁸⁶ „Altered“.

SÖNGUR

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám í rytmískum söng. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja megináfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan eru birtir verkefnalistar með dæmum um viðfangsefni í hverjum námsáfanga. Á eftir verkefnalistunum er prófkröfum á áfangaprófum lýst með völdum dæmum og gerð grein fyrir flutningsmáta tónstiga og hljóma.

Nokkur atriði varðandi nám í söng

Söngnám hefur talsverða sérstöðu samanborið við hljóðfæranám. Hljóðfæri söngnemandans, röddin, er hverjum og einum gefin. Hún er hluti líkamans, einstök og óendurnýjanleg. Bakgrunnur nemenda, sem hefja söngnám samkvæmt rytmískri námskrá, er mjög breytilegur. Sumir hafa stundað hljóðfæranám frá unga aldri, aðrir sungið með hljómsveitum eða tekið þátt í markvissu kórstarfi, stundað klassískt söngnám eða ekki hlotið neina formlega tónlistarþjálfun. Taka þarf tillit til þessara atriða í náminu. Þau geta haft áhrif á framvindu námsins og því getur námshraði nemenda í söng verið afar mismunandi. Nám í söng getur hafist þegar nemendur hafa náð líkamlegum þroska og raddir þeirra stöðugleika eftir breytingar gelgjuskeiðsins. Á undanförunum áratugum hefur meðalaldur byrjenda verið 16 til 18 ár en á síðustu árum hefur sá aldur færst neðar. Raddþroski er þó mjög einstaklingsbundinn og meta verður hvern einstakling sérstaklega.

Söngnám gerir um margt aðrar kröfur til nemenda en hljóðfæranám í rytmískri tónlist. Söngnemar þurfa meðal annars að fást við textatúlkun, framburð og míkrofóntækni. Þá gera ólíkir stílar rytmískrar tónlistar kröfur um mismunandi raddbeitingu. Spuni er þungamiðja í rytmísku tónlistarnámi og þurfa söngnemar að fást við hann eins og aðrir þó að forsendur séu um margt aðrar. Sumt er varðar spuna er léttara fyrir söngvara en annað mun erfiðara. Enn eitt atriði, sem greinir söngvara frá öðrum tónlistarmönnum, er sú staðreynd að þeir eru nánast alltaf í aðalhlutverki þegar þeir eru þátttakendur í hljómsveit. Þetta undirstrikar mikilvægi framkomu og samskipta við áheyrendur fyrir söngvara, umfram aðra. Mikilvægt er að söngnemum gefist kostur á tilsögn í ofangreindum efnum sem og reglulegum undirleikstímum. Þá er æskilegt að söngnemar fái eins fjölbreytta reynslu og mögulegt er af starfi með

mismunandi stærðum og gerðum hljómsveita í fjölbreyttum stílum rytmískrar tónlistar.

Grunnám

Að jafnaði má gera ráð fyrir að söngnemendur ljúki grunnámi á einu til tveimur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem undirbúningur nemenda er breytilegur og námshraði getur verið mismunandi.

Markmið í grunnámi

Uppbygging kennslu í grunnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok grunnnáms eiga söngnemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi tileinkað sér góða líkamsstöðu
- andi eðlilega og öndun fylgi hendingamótun
- hafi náð grundvallartökum á tónmyndun
- hafi náð allgóðum tókum á inntónun
- sýni skilning á sérhljóða- og samhljóðamyndun
- sýni raddbeitingu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- geti sungið með heyrnlegum styrkleikabreytingum
- hafi allgóð tók á hljóðnematækni
- hafi náð grundvallartökum á söng með stuðningi

Texti

Nemandi

- syngi með skýrum textaframburði
- hafi tileinkað sér góðan íslenskan textaframburð
- hafi náð grundvallartökum á enskum textaframburði
- hafi þjálfast í að syngja á ensku og íslensku
- sýni sannfærandi textatúlkun
- sýni augljósan skilning á innihaldi texta

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast allgott hrynuskyn
- geti sungið með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengustu formgerðir
- sýni gott formskyn

Laglína

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi grundvallarskilning á hlutverki söngvara í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í söng og notkun eftirfarandi tónstiga:
  - dúr
  - hreinn moll
  - hljómhæfur moll
  - dórískur
  - mixólýdískur
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi þríhljóma:
  - dúr
  - moll
  - stækkaður
  - minnkaður
  - sus4
- hafi kynnst og skilji notagildi stækkaðra og minnkaðra þríhljóma
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- hafi öðlast grundvallarskilning á eðli og uppbyggingu kirkjutóntegunda
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi kynnst og hafi skilning á ólíkum söngstílum rytmískrar tónlistar, þ.m.t. djassi, rokki og poppi
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórum þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. einu lagi á íslensku og einu á ensku

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir einföld hljómfæri á díatónískan máta
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- hafi allgóð tök á notkun blús- og pentatónstiga, einkum til spuna yfir einfalt blúsform
- syngi með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- hafi kynnst einföldu textaspunatungumáli⁸⁷
- hafi kynnst spuna út frá texta lagsins
- geti spunnið út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og lög sem nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á grunnprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi kynnst ýmiss konar samleik/samsöng
- hafi fengið tækifæri til að syngja með hljómsveit
- hafi kynnst ýmiss konar rödduðum söng og samsöng
- geti unnið undir leiðsögn í hljómsveitarstarfi og kór
- hafi kynnst algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili eða samsöng

Samspilshæfni

Nemandi sýni með söng sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- hlustun á meðspilara og virkt samspil
- frumkvæði í samleik
- að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri bókstafshljóma til spuna
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri bókstafshljóma til spuna
- skilji og geti farið eftir algengustu leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁸⁸

⁸⁷ „Scat“.

⁸⁸ „Lead sheet“.

- geti lesið og flutt án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta grunnnáms
- hafi þjálfast reglulega í að flytja laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra einfaldar laglínur og hljómaganga eftir eyra

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok grunnnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á grunnprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í grunnnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í grunnnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu námsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni fyrir byrjendur til viðfangsefna sem henta við lok grunnnáms.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

COKER, PATTY

The singer's jam session: A thorough, immediate approach to the numerous styles of jazz singing

DIBLASIO, DENIS

Guide For Jazz/Scat Vocalists

DIBLASIO, DENIS

Diblasio's Bop Shop: The Sequel

COKER, PATTY

Vocal Improvisation - An Instrumental Approach by Patty Coker

DIBLASIO, DENIS

Diblasio's Bop Shop: Getting Started in Improvisation

SADOLIN, CATHRINE
Complete Vocal Technique
CVI Publications

STOLOFF, BOB
Scat Singing Method

STOLOFF, BOB
Blues Scatitudes

The Real Vocal Book Volume 1
Hal Leonard

STOLOFF, BOB
Scat Improv Techniques

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í bóklegum greinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á grunnprófi skal nemandi flytja tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram safnlista með fjórum lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sex lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur þessarar námskrár. Að lágmarki skal eitt laganna vera á íslensku og eitt á ensku. Á grunnprófi er heimilt að notast við undirleik kennara eða hljóðritaðan undirleik.

Aðrir prófþættir eru raddæfingar, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á grunnprófi í rytmískum söng fari ekki fram yfir 30 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um raddæfingar samkvæmt prófþætti 2, tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 3 og valverkefni samkvæmt prófþætti 4 b). Valverkefni samkvæmt prófþætti 4 a) er heimilt að flytja eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (45 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög (15 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjögurra laga safnlista – valið af prófdómara (15 einingar).
2. **Raddæfingar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
3. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Val** (10 einingar). Nemandi velji annað eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Syngi frumsamið verk eða eigin útsetningu.

- b) Syngi verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
5. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
 a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
 b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
6. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir birtast dæmi um prófverkefni á grunnprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk og safnlisti

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á grunnprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um verk og lög á safnlista

Djass

Autumn Leaves (Kosma)
 It Could Happen To You (Burke / Van Heusen)
 Oh, Lady Be Good (Gershwin)
 Summertime (Gershwin)

Íslenskur djass

Einu sinni á ágústkvöldi (Jón Múli Árnason)
 Komdu í kvöld (Jón Sigurðsson)
 Stolin stef (Tómas R. Einarsson)
 Undir Stórasteini (Jón Múli Árnason)

Erlend dægurlög/Rokk

Can't Help Falling In Love With You (Weiss / Peretti / Creatore)
 Hey Jude (McCartney)
 Moondance (Morrison)
 Nights In White Satin (Moody Blues)

Íslensk dægurlög/Rokk

Bláu augun þín (Gunnar Þórðarson)
 Brúðarskórinn (Þórir Baldursson)
 Ó, þú (Magnús Eiríksson)
 Þakklæti / To Be Grateful (Magnús Kjartansson)

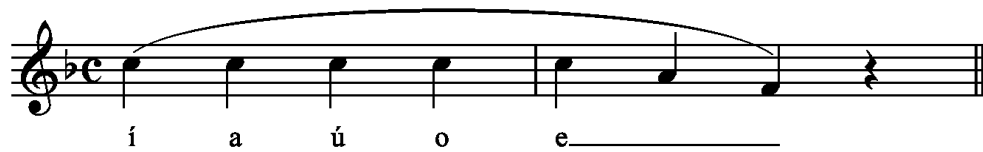
Æfingar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi raddæfingar. Raddæfingar skulu sungnar án undirleiks. Í prófinu má leika hverja æfingu einu sinni fyrir nemandann, síðan er gefinn upphafstónn. Það er á valdi prófdómara að velja tónhæð, sérhljóða (a, e, í, o, ú) og styrkleika. Nemandi ræður röð æfinga.

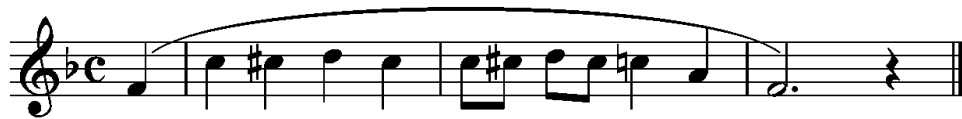
Auk neðangreindra skylduæfinga skal nemandi undirbúa eina raddæfingu að eigin vali. Valæfingunni skal skilað á nótum fyrir upphaf prófs.

Tónmyndun og sérhljóðar

♩ = 80–90

Inntónun og legato

♩ = 108–120

Nákvæmni í hrynn og tónmyndun

♩ = 100–120

Lipurð

♩ = 66–72

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúna eftirfarandi tónstiga og hljóma sem sungnir skulu án undirleiks. Nemandi ræður hvort hann notar söngheiti eða ekki. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem sungnir eru. Gefinn er upphafstón hverju sinni.

Efni

Nemandi geti sungið:

- eftirtalda tónstiga:
  - dúr
  - hreinan moll
  - hljómhæfan moll
  - dórískan
  - mixólýdískan
  - dúr-pentatónískan
  - moll-pentatónískan
  - blústónstiga
- eftirtalda þríhljóma:
  - dúr
  - moll
  - stækkaðan
  - minnkaðan
  - sus4

Flutningsmáti og hraði

Nemandi

- syngi tónstiga eina áttund upp og niður
- syngi hljóma frá grunntóni upp á efsta tón og aftur niður
- syngi tónstiga og hljóma M.M. ♩ = 50–63
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur geti lokið miðnámi á um það bil tveimur til þremur árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámsskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámsskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og

viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga söngnemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi tileinkað sér góða líkamsstöðu
- andi eðlilega og úthald sé í samræmi við auknar kröfur þessa námsáfanga
- hafi náð góðum tökum á stuðningi
- hafi náð góðum tökum á tónmyndun og samræmingu raddsviða
- hafi náð góðum tökum á inntónun
- sýni skilning á sérhljóða- og samhljóðamyndun
- sýni raddbeitingu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- syngi með greinilegum styrkleikabreytingum
- hafi náð góðum tökum á hljóðnematækni
- hafi öðlast grundvallarskilning á uppbyggingu hljóðkerfa og hlotið þjálfun í hljómmótun eigin tóns

Texti

Nemandi

- syngi með skýrum textaframburði
- hafi tileinkað sér góðan íslenskan textaframburð
- hafi náð allgóðum tökum á enskum textaframburði
- hafi kynnst flutningi sönglaga á upprunalegu tungumáli, öðru en íslensku og ensku
- hafi öðlast skilning á innihaldi þeirra texta og ljóða sem fengist var við í náminu

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast gott hrynskyn
- syngi með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki algengar formgerðir
- sýni mjög gott formskyn

Laglína

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi þjálfast í flutningi „verse“ í standörðum
- hafi góðan skilning á hlutverki söngvara í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í söng og notkun eftirfarandi tónstiga:
  - dúr
  - hreinn moll
  - hljómhæfur moll
  - djassmoll
  - dórískur
  - lýdískur
  - mixólýdískur
  - lókrískur
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
  - mixólýdískur b9 b13
  - krómatískur tónstigi
- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi þríhljóma:
  - dúr
  - moll
  - stækkaður
  - minnkaður
  - sus4
- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi ferhljóma:
  - maj 7
  - 7
  - m7
  - m7(b5)
  - +7
  - dim7
  - sus7
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi kynnst ólíkum stílbrigðum djasstónlistar
- hafi kynnst mismunandi stílbrigðum rytmískrar tónlistar, svo sem: rokki, poppi, heimstónlistar, þjóðlagatónlistar og söngleikjatónlistar
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. fjórtán þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. sjö djasslögum
- hafi tileinkað sér a.m.k. tvö safnlistalög á íslensku og tvö á ensku

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir meðalþung hefðbundin hljómferli í dúr og moll
- sýni með spuna sínum góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð grundvallartök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna
- syngi með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfsprottna notkun á mismunandi styrk og styrkbreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- hafi náð allgóðum tókum á textaspunatungumáli⁸⁹
- hafi allgóðum tókum á spuna út frá texta lagsins
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á miðprófi

Samspilskiðkun

Nemandi

- hafi þjálfast í ýmiss konar samleik/samsöng
- hafi öðlast reynslu af að syngja með hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- hafi þjálfast í að ákvarða heppilegar tóntegundir laga út frá eigin raddsviði
- hafi þjálfast í að tónflytja og skrifa út lag- eða hljómaþlöð í tóntegundum sem henta eigin raddsviði
- hafi hlotið reglubundna þjálfun í ýmiss konar rödduðum söng og samsöng
- geti unnið undir leiðsögn í hljómsveitarstarfi og kór
- skilji og geti fylgt algengasta taktslætti og bendingum stjórnanda
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í hópastarfi, svo sem hljómsveit og kór
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem starfa saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi fengið tækifæri til að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili og samsöng
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem söngleikjum og þematengdum tónleikum eftir því sem aðstæður leyfa

---

⁸⁹ „Scat“.

Samspilshæfni

Nemandi

- sýni með söng sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:
  - hlustun á meðspilara og virkt samspil
  - frumkvæði í samleik
  - að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik
- hafi þjálfast í að leiða hljómsveit eða meðleikara, stjórna með látbragði og bendingum, ákvarða tempó og telja í lag

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri og spuna út frá öllum bókstafshljómum sem talist geta í almennri notkun
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri og spuna út frá öllum algengum bókstafshljómum
- hafi góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁹⁰
- geti lesið og sungið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við í fyrri hluta miðnáms
- hafi þjálfast reglulega í að flytja laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum söng eða hljóðfæraleik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi kynnst uppritun valinna spunakafla þekktra listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok miðnáms:

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- blæbrigði og andstæður
- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik

---

⁹⁰ „Lead sheet“.

- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á miðprófi samkvæmt þessari námskrá

Verkefnalisti í miðnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í miðnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu hljóðfæranámsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf miðnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

COKER, PATTY

The singer's jam session: A thorough, immediate approach to the numerous styles of jazz singing

SADOLIN, CATHRINE

Complete Vocal Technique
CVI Publications

COKER, PATTY

Vocal Improvisation - An Instrumental Approach by Patty Coker

STOLOFF, BOB

Blues Scatitudes

STOLOFF, BOB

Scat Improv Techniques

DIBLASIO, DENIS

Guide For Jazz/Scat Vocalists

STOLOFF, BOB

Scat Singing Method

DIBLASIO, DENIS

Diblasio's Bop Shop: The Sequel

The Real Vocal Book Volume 1

Hal Leonard

DIBLASIO, DENIS

Diblasio's Bop Shop: Getting Started in Improvisation

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu

og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Á miðprófi skal nemandi flytja tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram lista með fjórtán lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin sextán lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Að lágmarki skal eitt laganna vera á íslensku og eitt á ensku. Spuni skal koma fram í öðru aðallaginu og a.m.k. fjórum safnlistalögum. Aðrir prófþættir eru upprit, raddæfingar, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á miðprófi fari ekki fram yfir 50 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2, raddæfingar samkvæmt prófþætti 3, tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4 og valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) og 5 c). Valverkefni samkvæmt prófþætti 5 a) má flytja eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af fjórtán laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Raddæfingar** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Syngi frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Syngi verk að eigin vali af sambærilegri þyngd og önnur miðprófsverkefni.
  - c) Syngi verk samkvæmt klassískri námskrá af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfanga-próf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á miðprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk og safnlisti

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á miðprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Djass

All The Things You Are (Kern)
 Girl From Ipanema (Jobim)
 My Funny Valentine (Rodgers)
 What's This Thing Called Love (Porter)

Íslenskur djass

Ef það sé djass (Tómas R. Einarsson)
 Gettu hver hún er? (Jón Múli Árnason)
 Hvar er tunglið? (Sigurður Flosason)
 Það sem ekki má (Jón Múli Árnason)

Erlend dægurlög/rokk

Both Sides Now (Mitchel)
 Calling You (Telson / Bagdad Café)
 Grace (Buckley)
 Lately (Wonder)

Íslensk dægurlög/Rokk

Braggablús (Magnús Eiríksson)
 Dagný (Sigfús Halldórsson)
 Litli tónlistarmaðurinn (Freymóður Jóhannesson)
 Þitt fyrsta bros (Gunnar Þórðarson)

Dæmi um upprit

Chet Baker: Do It The Hard Way (Chet Baker: It Could Happen To You)
 Joni Mitchel: Dry Cleaner From Des Moines (Joni Mitchel: Mingus)

Raddæfingar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi raddæfingar. Raddæfingar skulu sungnar án undirleiks. Í prófinu má leika hverja æfingu einu sinni fyrir nemandann, síðan er gefinn upphafstónn. Það er á valdi prófdómara að velja tónhæð, sérhljóða (a, e, í, o, ú) og styrkleika. Nemandi ræður röð æfinga.

Auk eftirtalinna skylduæfinga skal nemandi undirbúa eina raddæfingu að eigin vali. Valæfingunni skal skilað á nótum fyrir upphaf prófs.

Inntónun og breitt tónsvið

♩ = 80–100

Lipurð – styrkleiki

♩ = 88–104

Legato, stökk, jöfnun milli raddsviða

♩ = 80–100

Öndunartækni og staccato/legato

♩ = 100–120

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúna eftirfarandi tónstiga og hljóma sem sungnir skulu án undirleiks. Nemandi ræður hvort hann notar söngheiti eða ekki. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem sungnir eru. Gefinn er upphafstón hverju sinni.

Efni

Nemandi geti sungið

- eftirtalda tónstiga:
  - dúr
  - hreinan moll
  - hljómhæfan moll
  - djassmoll⁹¹
  - dórískan
  - lýdískan
  - mixólýdískan

⁹¹ Moll með stórrri 6und og stórrri 7und.

- lókrískan
- dúr-pentatónískan
- moll-pentatónískan
- blústónstiga
- mixólýdískan b9 b13
- krómatískan tónstiga
- eftirtalda þríhljóma:
  - dúr
  - moll
  - stækkaðan
  - minnkaðan
  - sus4
- eftirtalda ferhljóma:
  - maj 7
  - 7
  - m7
  - m7(b5)
  - +7
  - dim7
  - sus7

Flutningsmáti og hraði

Nemandi

- syngi tónstiga eina áttund upp og niður
- syngi hljóma frá grunntóni upp á efsta tón og aftur niður
- syngi tónstiga og hljóma M.M. ♭ = 66–80
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfangna að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil tveimur til þremur árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Eftir því sem lengra miðar í framhaldsnámi vegur heildarmynd tónlistarflutnings nemandans, jafnt á tónleikum sem á prófum, þyngra. Hér átt við aðra þætti en hljóðfæraleik, m.a. val meðleikara, getu þeirra og frammi-stöðu, útsetningar, samsetningu og framsetningu efnisskrár. Mikilvægt er að reglulega sé unnið að þessum námsþætti undir leiðsögn kennara en

með vaxandi áherslu á frumkvæði nemandans. Stefnt skal að því að við lok framhaldsnáms sé nemandi fær um að standa fyrir heildstæðum, sannfærandi og persónulegum tónleikum.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískrar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Þess vegna hlýtur uppbygging námsins ætíð að verða einstaklingsbundin og viðfangsefni breytileg. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga söngnemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónn og tækni

Nemandi

- beiti líkamanum á eðlilegan og áreynslulausan hátt
- hafi tileinkað sér góða líkamsstöðu
- andi eðlilega og úthald sé í samræmi við auknar kröfur þessa námsáfanga
- hafi náð mjög góðum tókum á stuðningi
- hafi náð mjög góðum tókum á tónmyndun og samræmingu raddsviða
- hafi náð mjög góðum tókum á inntónun
- sýni raddbeitingu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- sýni skilning á sérhljóða- og samhljóðamyndun
- hafi á valdi sínu ólíkar gerðir stílrænnar raddbeitingar, t.d. rokk með „twang“ eða „distortion“
- ráði yfir víðu styrkleikasviði
- hafi náð mjög góðum tókum á hljóðnemataækni
- hafi öðlast góðan skilning á uppbyggingu hljóðkerfa og náð mjög góðum tókum hljómmótun eigin tóns

Texti

Nemandi

- syngi með mjög góðum textaframburði
- hafi tileinkað sér mjög góðan íslenskan textaframburð
- hafi náð góðum tókum á enskum textaframburði
- hafi hlotið nokkra reynslu af flutningi sönglaga á upprunalegu tungumáli, öðru en íslensku og ensku

hafi öðlast skilning á innihaldi þeirra texta og ljóða sem fengist var við í náminu

Hrynur og form

Nemandi

- hafi öðlast mjög gott hrynskyn
- syngi með hryntilfinningu sem hæfir stíl tónlistarinnar
- skilji og þekki allar algengar formgerðir
- sýni óbrigðult formskyn

Laglína

Nemandi

- flytji laglínur á sannfærandi hátt, m.a. með persónulegri túlkun, hendingamótun og styrkbreytingum
- hafi þroskaðan skilning á hlutverki söngvara í hljómsveit

Tónstigar og hljómar

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í söng og notkun eftirfarandi tónstiga:
  - dúr
  - hreinn moll
  - hljómhæfur moll
  - djassmoll
  - dórískur
  - frýgískur
  - lýdískur
  - mixólýdískur
  - lókrískur
  - dúr-pentatónískur
  - moll-pentatónískur
  - blústónstigi
  - mixólýdískur b9 b13
  - lýdískur b7
  - breyttur⁹²
  - samhverfur minnkaður (hálfþónn/heiltónn)
  - heiltónatónstigi
  - krómatískur tónstigi
- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi þríhljóma:
  - dúr
  - moll
  - stækkaður
  - minnkaður
  - sus 4

---

⁹² „Altered“.

- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi sjöundarhljóma:
  - maj7
  - 7
  - m7
  - m7(b5)
  - m maj7
  - +7
  - sus7
  - dim7
- hafi þjálfast reglulega í söng eftirfarandi níundarhljóma:
  - maj9
  - m9
  - m7(b5,9)
  - 7(9)
  - 7(b9)
  - m maj9
- skilji uppbyggingu og þekki helstu notkunarmöguleika allra framangreindra hljóma og tónstiga til spuna
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

Fjöldi og val verkefna

Nemandi

- hafi kynnst ólíkum stílbrigðum djasstónlistar
- hafi kynnst mismunandi stílbrigðum rytmískrar tónlistar, svo sem: rokki, poppi, heimstónlistar, þjóðlagatónlistar og söngleikjatónlistar
- hafi farið yfir viðunandi fjölda verkefna
- hafi fengist við fjölbreytt úrval verkefna
- hafi safnað a.m.k. 32 þekktum lögum á safnlista, þar af a.m.k. 16 djasslögum
- hafi tileinkað sér a.m.k. þrjú safnlistalög á íslensku og þrjú á ensku

Spuni

Nemandi

- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli í dúr og moll
- geti spunnið liðlega yfir krefjandi hljómferli sem ekki eru í ákveðinni tóntegund
- geti spunnið liðlega yfir hljómferli sem innihalda samsetta og flókna hljóma
- sýni grundvallartök á spuna utan ríkjandi tóntegundar⁹³
- sýni með spuna sínum mjög góðan skilning á hljómrænu innihaldi tónlistarinnar
- sýni góð tök á krómatísku nótnavali í spuna, m.a. með notkun á krómatískum nálgunarnótum og breyttum spennum
- beiti fjölbreyttum hryn í spuna

---

⁹³ „Outside“.

- hafi kynnst pólýrytmum og rytmískri hliðrun⁹⁴
- syngi með öruggri hryntilfinningu
- sýni sannfærandi hendingamótun í spuna
- sýni eðlilega framvindu í spuna
- sýni sannfærandi uppbyggingu í spuna
- sýni sannfærandi sjálfspottna notkun á mismunandi styrkleika- og styrkleikabreytingum, bæði í spuna og flutningi laglína
- hafi náð mjög góðum tókum á fjölbreytilegu textaspunatungumáli⁹⁵
- hafi náð mjög góðum tókum á spuna út frá texta lagsins
- geti spunnið á sannfærandi máta út frá hljómagöngum laga af sambærilegri þyngd og nefnd eru sem dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi

Samspilsíðkun

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í ýmiss konar samleik/samsöng
- hafi öðast reynslu af að syngja með hljómsveitum af ólíkum stærðum og gerðum
- hafi þjálfast í að ákvarða heppilegar tóntegundir laga út frá eigin raddsviði
- hafi þjálfast í að tónflytja og skrifa út lag- eða hljótablöð í tóntegundum sem henta eigin raddsviði
- hafi hlotið reglubundna þjálfun í ýmiss konar rödduðum söng og samsöng
- geti unnið undir leiðsögn í hljómsveitarstarfi og kór
- hafi náð mjög góðum tókum á að fylgja taktslætti og bendingum stjórnanda
- hafi hlotið reynslu í að leiða hljómsveit sjálfur
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem tónleikum í fullri lengd, þematengdum verkefnum og söngleikjum, eftir því sem tók eru á og aðstæður leyfa
- sé meðvitaður um nauðsyn undirbúnings, góðrar ástundunar og reglulegrar tímasóknar í hópastarfi, svo sem hljómsveit og kór
- sé meðvitaður um sameiginlega ábyrgð þeirra sem starfa saman á farsælu starfi og góðum árangri
- sé meðvitaður um mikilvægi góðra samskipta og félagslegrar færni í samstarfi
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að koma fram á tónleikum sem þátttakandi í samspili og samsöng
- hafi tekið þátt í stærri verkefnum, svo sem söngleikjum og þematengdum tónleikum eftir því sem aðstæður leyfa

⁹⁴ „Displacement“.

⁹⁵ „Scat“.

Samspilshæfni

Nemandi

- sýni með söng sínum eftirfarandi atriði í þeim mæli sem eðlilegt getur talist við lok framhaldsnáms:
  - hlustun á meðspilara og virkt samspil
  - frumkvæði í samleik
  - að hann sé móttækilegur fyrir frumkvæði annarra í samleik
- öðlast reynslu og öryggi í að leiða hljómsveit eða meðleikara, stjórna með látbragði og bendingum, ákvarða tempó og telja í lag

Lestur, leikur eftir eyra og utanbókarlærdómur

Nemandi

- hafi þjálfast reglulega í nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum nótnalestri
- hafi þjálfast reglulega í lestri og spuna út frá öllum bókstafshljómum sem talist geta í almennri notkun
- hafi þjálfast reglulega í óundirbúnum lestri og spuna út frá öllum algengum bókstafshljómum
- sé fær um að leysa úr sjaldgæfum og óhefðbundnum hljómtáknum til spuna
- hafi mjög góða þekkingu á leiðbeinandi orðum og táknum sem koma fyrir á lagblöðum⁹⁶
- geti lesið og sungið án undirbúnings verkefni sambærileg þeim sem fengist var við á miðprófi
- hafi þjálfast reglulega í að flytja laglínur utanbókar
- hafi þjálfast reglulega í að læra hljómaganga utanbókar til notkunar í spuna
- hafi þjálfast reglulega í að læra laglínur og hljómaganga eftir eyra

Upprit

Nemandi

- hafi þjálfast í að læra utan að, líkja eftir og fylgja hljóðrituðum söng eða hljóðfæraleik þekktra listamanna í völdum spunaköflum
- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í að rita niður þekkta spunakafla valinna listamanna

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi fengist við tónsmíðar
- hafi fengið tækifæri til að flytja eigin tónsmíðar

Túlkun, tjáning, stíll og framkoma

Nemandi sýni með ótvíræðum hætti

- tilfinningu fyrir túlkun og hendingamótun
- margvísleg blæbrigði og andstæður

---

⁹⁶ „Lead sheet“.

- þekkingu og skilning á stíl
- tilfinningu fyrir samleik
- öruggan og sannfærandi leik
- persónulega tjáningu
- viðeigandi framkomu

Námslok

Nemandi

- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman fjölbreyttar og áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið prófverkefni til flutnings á framhaldsprófi samkvæmt þessari námskrá
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá, bls. 29

Verkefnalisti í framhaldsnámi

Hér á eftir fara nokkur sýnishorn viðfangsefna nemenda í framhaldsnámi. Listinn er alls ekki tæmandi og er honum einkum ætlað að vera til viðmiðunar við skipulagningu námsins, meðal annars við val annars kennsluefnis. Þyngdarstig viðfangsefnanna er breytilegt, þ.e. allt frá kennsluefni sem hentar við upphaf framhaldsnáms til efnis sem hæfir við lok námsáfangans.

Listanum er raðað eftir stafrófsröð höfunda. Í einstaka tilfellum kunna hlutar bóka að vera léttari eða erfiðari en hæfir þessum námsáfanga. Af þessari ástæðu er sömu viðfangsefna einnig í nokkrum tilvikum getið í fleiri en einum áfanga.

Kennsluefni

COKER, PATTY The singer's jam session: A thorough, immediate approach to the numerous styles of jazz singing	SADOLIN, CATHRINE Complete Vocal Technique <i>CVI Publications</i>
COKER, PATTY Vocal Improvisation - An Instrumental Approach by Patty Coker	STOLOFF, BOB Blues Scatitudes
DIBLASIO, DENIS Guide For Jazz/Scat Vocalists	STOLOFF, BOB Scat Singing Method
DIBLASIO, DENIS Diblasio's Bop Shop: The Sequel	ÝMSIR The Real Vocal Book Volume 1 <i>Hal Leonard</i>
DIBLASIO, DENIS Diblasio's Bop Shop: Getting Started in Improvisation	

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf á námsferli í tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófþætti og vægi þeirra, lengd prófa, prófreglur, prófdæmingu og einkunnagjöf. Umfjöllun um tónleika við lok framhaldsnáms er að finna á bls. 29. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Gera verður ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda. Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum áfanga á um það bil tveimur til þremur árum. Afburðanemendur ættu að geta lokið náminu á skemmri tíma en einnig getur lengri námstími verið eðlilegur.

Verkefni og prófkröfur

Á framhaldsprófi skal nemandi flytja tvö aðallög. Auk þess skal hann leggja fram safnlista með 32 lögum og velur prófdómari eitt þeirra til flutnings. Alls eru því undirbúin 34 lög og skulu þau öll vera í samræmi við kröfur námskrárinnar. Miðað er við að a.m.k. helmingur laga samkvæmt prófþætti 1 sé djasstónlist. Að lágmarki skal eitt laganna vera á íslensku, eitt á ensku og eitt á þriðja tungumáli. Spuni skal koma fram í öðrum aðallaginu og a.m.k. 10 safnlistalögum. Aðrir prófþættir eru upprit, raddæfingar, tónstigar og hljómar, val og óundirbúinn nótnalestur, auk þess sem gefið er fyrir heildarsvip prófsins.

Miða skal við að heildartími á framhaldsprófi fari ekki fram yfir 60 mínútur. Á prófinu skal nemandi flytja öll lög samkvæmt prófþætti 1 utanbókar. Sama á við um upprit samkvæmt prófþætti 2, raddæfingar samkvæmt prófþætti 3, tónstiga og hljóma samkvæmt prófþætti 4 og valverkefni samkvæmt prófþætti 5 b) og 5 c). Valverkefni samkvæmt prófþætti 5 a) má flytja eftir nótum. Eðli málsins samkvæmt er óundirbúinn nótnalestur samkvæmt prófþætti 6 alltaf eftir nótum.

Prófþættir eru þessir:

1. **Verk** (36 einingar alls) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
  - a) Tvö ólík aðallög, flutt með hljómsveit (12 einingar hvort).
  - b) Eitt lag af 32 laga safnlista, flutt með hljómsveit – valið af prófdómara (12 einingar).
2. **Upprit** (12 einingar) flutt með upprunalegri upptöku.
3. **Raddæfingar** (12 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.
4. **Tónstigar og hljómar** (15 einingar) í samræmi við kröfur greinanámskrár.

5. **Val** (10 einingar). Nemandi velji eitt eftirtalinna viðfangsefna:
  - a) Syngi frumsamið verk eða eigin útsetningu.
  - b) Syngi verk af sambærilegri þyngd og önnur prófverkefni.
  - c) Flytji samsöngsverkefni af sambærilegri þyngd og önnur framhaldsprófsverkefni þar sem próftaki gegnir veigamiklu hlutverki.
6. **Óundirbúinn nótnalestur** (10 einingar).
  - a) Hefðbundinn nótnalestur (5 einingar).
  - b) Lestur bókstafshljóma og spuni yfir þá (5 einingar).
7. **Heildarsvipur** (5 einingar).

Frekari umfjöllun um einstaka þætti prófsins er að finna í kafla um áfangapróf á bls. 29–33 hér að framan.

Hér á eftir eru fyrst birt dæmi um prófverkefni á framhaldsprófi. Síðan eru birt fyrirmæli um leikmáta þeirra tónstiga og hljóma sem krafist er til prófs.

Verk og safnlisti

Eftirfarandi dæmum um prófverkefni á framhaldsprófi er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja önnur verkefni af sambærilegri þyngd.

Dæmi um aðallög og ný lög á safnlista

Djass

Goodbye Porkpie Hat (Mingus)
 Infant Eyes (Shorter)
 Naima (Coltrane)
 Twisted (Ross)

Íslenskur djass

Hjartalag (Tómas R. Einarsson)
 In Memoriam (Sigurður Flosason)
 Journey To Iceland (Tómas R. Einarsson)
 Smátt og smátt (Sigurður Flosason)

Erlent rokk/pop

Alone (Heart)
 She's Gone (Stealheart)
 Who Wants To Live Forever (Queen)
 Wuthering Hights (Bush)

Söngleikir/karlaraddir

Gethsemane / Superstar (Webber / Rice)

Heaven On Their Minds / Superstar (Webber / Rice)

Only The Very Best / Tycoon (Starmania) (Berger / Plamondon / Rice)

Söngleikir/kvenraddir

And I Am Telling You / Dreamgirls (Kriger / Eyen)

I Am Changing / Dreamgirls (Kriger / Eyen)

Nobodys Side / Chess (Ulvaeus / Andersson / Rice)

Dæmi um upprit

Bobby McFerrin: Moondance (Bobby McFerrin: Bobby McFerrin)

Sarah Vaughan: Autumn Leaves (Sarah Vaughan: Crazy & Mixed Up)

Raddæfingar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi raddæfingar. Raddæfingar skulu sungnar án undirleiks. Í prófinu má leika hverja æfingu einu sinni fyrir nemandann, síðan er gefinn upphafstónn. Það er á valdi prófdómara að velja tónhæð, sérhljóða (a, e, í, o, ú) og styrkleika. Nemandi ræður röð æfinga.

Auk neðangreindra skylduæfinga skal nemandi undirbúa eina raddæfingu að eigin vali. Valæfingunni skal skilað á nótum fyrir upphaf prófs.

Inntónun og breitt tónsvið

♩ = 50–66

Lipurð og styrkleiki

♩ = 66–70

Legato, stökk og jöfnun raddsviða/moda

♩ = 50–66

Öndunartækni

♩ = 92–104

Tónstigar og hljómar

Til prófs skal undirbúa eftirfarandi tónstiga og hljóma sem sungnir skulu án undirleiks. Nemandi ræður hvort hann notar söngheiti eða ekki. Í prófinu velur prófdómari þá tónstiga og hljóma sem sungnir eru. Gefinn er upphafstón hverju sinni.

Efni, leikmáti og hraði

Nemandi geti sungið eftirtalda tónstiga:

- dúr
- hreinan moll
- hljómhæfan moll
- djassmoll⁹⁷
- dórískan
- frýgískan
- lýdískan
- mixólýdískan
- lókrískan
- dúr-pentatónískan
- moll-pentatónískan
- blústónstiga
- mixólýdískan b9 b13
- lýdískan b7
- breyttan⁹⁸
- samhverfan minnkaðan (hálfur/heill)
- heiltónatónstiga
- krómatískan tónstiga

⁹⁷ Moll með stórri sexund og stórri sjöund.

⁹⁸ „Altered“.

Nemandi geti sungið eftirtalda þríhljóma:

- dúr
- moll
- stækkaðan
- minnkaðan
- sus 4

Nemandi geti sungið eftirtalda sjöundarhljóma:

- maj7
- 7
- m7
- m7(b5)
- m maj7
- +7
- sus7
- dim7

Nemandi geti sungið eftirtalda níundarhljóma:

- maj9
- m9
- m7(b5,9)
- 7(9)
- 7(b9)
- m maj9

Flutningsmáti og hraði

Nemandi

- syngi tónstiga eina áttund upp og niður
- syngi hljóma frá grunntóni upp á efsta tón og aftur niður
- syngi tónstiga og hljóma eigi hægar en M.M. ♩ = 80–100
- syngi tónstiga og hljóma jafnt, hiklaust og utanbókar

TÓNFRÆÐANÁM

Í þessum hluta námskrár í rytmískri tónlist er fjallað um nám í tónfræðagreinum. Fyrst er gerð grein fyrir skipulagi tónfræðanáms í rytmískri tónlist. Í kjölfarið fylgir nánari umfjöllun um hvern hinna þriggja námsáfanga, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Enn fremur eru prófkröfur skilgreindar og fyrirkomulag prófa kynnt. Að síðustu er umfjöllun um tónfræðagreinir sem aðalnámsgrein í rytmísku tónlistarnámi.

Nám í tónfræðagreinum er órjúfanlegur hluti af námi í rytmískri tónlist. Hljómrænn skilningur, heyrnarþjálfun, greining, söguleg þekking og skapandi starf eru nauðsynlegar undirstöður haldgóðrar menntunar á þessu sviði ekki síður en í klassísku tónlistarnámi. Því er mikilvægt að tónlistarskólar hugi vel að námsframboði og sýni metnað á þessu sviði.

Skipulag tónfræðanáms

Tónlistarskólar starfa við mismunandi aðstæður og skipulag þeirra getur verið með ýmsum hætti. Skólastjórnendur og kennarar einstakra skóla ákvarða hvaða leiðir eru valdar til að ná markmiðum aðalnámskrár tónlistarskóla, þ.m.t. markmiðum tónfræðahluta námskrár í rytmískri tónlist.

Gert er ráð fyrir að tónfræðanám í rytmískri tónlist fari fram í hoptímum sé þess nokkur kostur. Stærð hópa getur verið breytileg eftir skipulagi námsins. Mikilvægt er að tónfræðanám tengist hljóðfærakennslu og þeim viðfangsefnum sem unnið er að hverju sinni í hljóðfæranámi. Gagnkvæm tengsl af þessu tagi geta verið með ýmsum hætti, allt eftir aðstæðum og áherslum á hverjum stað.

Inntaki námskrár og markmiðum námsins má ná eftir ólíkum leiðum. Séu aðstæður til reglubundinnar hópkenndu ekki fyrir hendi kunna aðrar leiðir að vera færar, svo sem nám í tengslum við hljóðfærakennslu, einstaklingsnám í tónfræðagreinum, námskeiðaform og fjarkennsla. Í öllum tilfellum er þó nauðsynlegt að fylgja inntaki og markmiðum náms í rytmískum tónfræðagreinum.

Mikilvægt er að nám í tónfræðagreinum og hljóðfæranám myndi eina heild. Til að svo megi verða þarf að huga að heildarskipulagningu og markvissri samvinnu innan skólans. Brynt er að í skólum séu þróaðar aðferðir til að styðja við slíkt samstarf svo að tryggja megi að nemendur fái heildstæða kennslu í tónfræðum og hljóðfæraleik.

Aðbúnaður og umhverfi í tónlistarskólum getur haft mikil áhrif á námsárangur nemenda og á viðhorf og líðan allra sem í skólunum starfa. Í kennslustofum þar sem tónfræðagreinakennsla í rytmískri tónlist fer fram þarf að huga að nægilegu rými til samleiks nemenda. Einnig er nauðsynlegt að viðeigandi hljóðfæra- og tækjakostur sé til staðar, svo sem píanó eða hljómborð og magnarar fyrir gítar og bassa. Þá er mikilvægt að hljómflutningstæki séu til staðar. Í kafla um námsumhverfi í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 57–58, og í viðauka á bls. 68–72 er að finna umfjöllun um húsnæði og búnað tónlistarskóla.

Grunnnám

Gert er ráð fyrir að nemendur í rytmísku námi ljúki hefðbundnu almennu grunnprófi í tónfræðum en þar er um samþætt nám að ræða. Ljúka þarf grunnprófi til að hefja tónfræðanám í rytmískri tónlist.

Í grunnnámi er lagður almennur grunnur að tónheyrn, hlustun og greiningu og tónfræðilegum þekkingaratriðum. Ítarlega umfjöllun um grunnnám í tónfræðagreinum er að finna í námskrá í tónfræðagreinum⁹⁹.

Þó að gert sé ráð fyrir að nemendur í rytmísku tónlistarnámi stundi hefðbundið grunnnám í tónfræðagreinum ásamt öðrum tónlistarskólalæmum má benda á þann möguleika að stærri skólar eða skólar, sem sérhæfa sig í rytmískri tónlist, safni nemendum í grunnnámi í rytmískri tónlist saman í sérstaka tíma. Þessir nemendur þurfa augljóslega að ná sömu markmiðum og aðrir grunnnámsnemendur í tónfræðagreinum en æskilegt gæti verið að veita þeim meiri þjálfun og stuðning varðandi tónstiga, hljóma og tónheyrn sem nýtist þeim í hljóðfæranáminu. Annar möguleiki er að nemendur í rytmísku námi stundi grunnnám í tónfræðagreinum með öðrum nemendum en að boðið sé upp á viðbótartónfræðagreinatíma, sérstaklega fyrir þá, þar sem unnið væri með efni sem styður hljóðfærakennslu og samleik. Tekið skal fram að tónlistarskólum er hvorki skylt að bjóða upp á viðbótarnám né sérhæft nám í tónfræðagreinum fyrir grunnnámsnema í rytmískri tónlist.

Miðnám

Rytmískt tónfræðanám hefst í miðnámi og er gert ráð fyrir að sú kennsla sé samþætt. Áhersla er á djasshljómfræði og hagnýta notkun hennar til spuna en einnig á tónheyrn, hlustun og þau almennu tónfræðiatríði sem ekki var lokið í grunnnámi. Mikilvægt er að nemendur í rytmísku tónlistarnámi sækji tónfræðatíma reglulega á öllum námstímanum eins og aðrir miðnámsnemar. Fyrir þá sem ljúka miðnámi opna lok miðnáms dyr

⁹⁹ Þ.e. aðalnámskrá tónlistarskóla – tónfræðagreinar (2005)

að framhaldsnámi, síðasta áfanga almenns tónlistarskólanáms. Jafnframt gefst nemendur kostur á að sækja um aðgang að listnámsbrautum framhaldsskóla að miðnámi loknu.

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur getið lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur, hæfileikar og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging miðnáms skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, markmiðum námskrár í rytmískri tónlist, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Gert er ráð fyrir að nám í tónfræðagreinum fari að jafnaði fram í hóptímum en jafnframt er mikilvægt að uppbygging námsins taki mið af þörfum einstakra nemenda. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga nemendur í rytmísku tónfræðanámi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Aukin leikni

Nemandi

- hafi öðlast aukinn skilning og leikni í viðfangsefnum grunnnáms samkvæmt námskrá í tónfræðagreinum¹⁰⁰

Nótnalestur og ritun

Nemandi

- þekki og geti skráð í viðeigandi lykli stofntóna, hækkaða tóna og lækkaða tóna á tónsviðinu C-c"
- þekki öll áttundaheiti og hafi öðlast skilning á nótnarritun á ólíkum tónsviðum
- kunni skil á staðsetningu nótna í framangreindum áttundum á hljómborði
- hafi öðlast skilning á hlutverki lykla í nótnarritun
- hafi mjög gott vald á nótnarritun í G-lykli
- hafi náð góðum tókum á nótnarritun í F-lykli
- hafi náð góðum tókum á nótnaskrift, þ.m.t. ritun nótna, þagna og formerkja

¹⁰⁰ Þ.e. aðalnámskrá tónlistarskóla – tónfræðagreinar (2005).

- hafi náð góðum tókum djassritun¹⁰¹
- hafi náð góðum tókum á lestri jafnra áttunduparta með swing-tilfinningu
- hafi náð góðum grundvallartökum á ritun og framsetningu lagblaða¹⁰², þ.m.t. öllum helstu leiðbeinandi orðum og táknum

Hrynur

Nemandi

- geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinnna takttegunda: 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- hafi náð tókum á taktslætti í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- kunni skil á helstu lengdargildum nótna og þagna
- skilji, geti beitt, flutt, greint á blaði og eftir heyrn eftirfarandi lengdargildi og hrynmynstur:

- hafi góð tók á lestri og ritun hrynmynstura sem eru dæmigerð fyrir rytmíska tónlist
- þekki, skilji, geti flutt, greint eftir heyrn og skráð synkópur og bindingar, meðal annars yfir taktstrik
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun hrynhendinga í samræmi við markmið grunn- og miðnáms
- geti endurtekið eftir heyrn stutt hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- geti skráð eftir heyrn stutt hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- hafi kynnst takttegundunum 5/4, 3/8, 7/8, 9/8, 12/8, 2/2 og 3/2

Laglína og tóntegundir

Nemandi

- hafi þjálfast í söng tónstiga, tónbila og hljóma
- geti endurtekið eftirtalda tónstiga eftir heyrn: dúr, hljómhæfur moll, laghæfur moll, pentatónískur tónstigi
- geti greint hvort tóndæmi er í dúr eða moll
- geti endurtekið eftir heyrn stuttar laglínur í dúr og moll með stökkum innan tóntegundar
- geti skráð eftir heyrn stutta laglínu í 2/4, 3/4 og 4/4
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun laglínuhendinga

¹⁰¹ Þ.e. „swing“.

¹⁰² „Lead sheet“.

- geti sungið eða blístrað við fyrstu sýn eða með litlum undirbúningi einfaldar laglínur í C dúr, F dúr og G dúr, A moll, D moll og E moll
- þekki og skilji hugtökin samnefndar, samhljóða og sammarka tóntegundir í dúr og moll
- þekki uppbyggingu fimmundahrings og hafi öðlast leikni í öllum dúr- og molltóntegundum
- þekki eftirtalin hugtök: frumtónn, grunntónn, undirfortónn, fortónn, leiðsögutónn
- skilji uppbyggingu og notkun allra algengustu tónstiga
- skilji uppbyggingu og notkun kirkjutóntegunda
- geti tónflutt stuttar laglínur í hvaða tóntegund sem er í G-lykli og F-lykli

Tónbil

Nemandi

- geti greint eftir heyrn öll tónbil innan áttundar sem leikin eru brotin upp á við eða í samhljómi¹⁰³
- geti endurtekið öll tónbil innan áttundar sem leikin eru í samhljómi
- geti sungið öll tónbil innan áttundar upp frá gefnum tóni
- hafi náð grundvallartökum á að greina tónbil utan áttundar sem leikin eru brotin eða í samhljómi
- geti greint á blaði og skráð á nótnastreng öll tónbil innan áttundar

Hljómar og spuni

Nemandi

- geti sungið eftirtalda þríhljóma í grunnstöðu frá gefnum tóni: dúr, moll, minnkaðan og stækkaðan
- geti greint eftirtalda þríhljóma í hvaða tóntegund sem er, bæði skráða og eftir heyrn: dúr, moll, minnkaðan og stækkaðan
- geti greint eftirtalda hljóma í hvaða tóntegundum sem er, bæði skráða og eftir heyrn: maj7, 6, m7, m6, m maj7, m7(b5), 7, 7sus4
- geti beitt rómverskum tölum við greiningu hljómferla
- geti skráð dúr- og mollþríhljóma frá hvaða tóni sem er í grunnstöðu og hljómhvörfum
- hafi kynnst tengslum hljóma og tónstiga innan kirkjutóntegunda
- geti greint heimaþríhljóma og heimaferhljóma í dúr og moll
- geti greint aukaforhljóma og framlengda forhljóma¹⁰⁴
- geti greint II–V sambönd í dúr og moll
- hafi kynnst mixólýdískum b9 b13 tónstiga
- þekki djassmoll tónstiga¹⁰⁵
- hafi kynnst algengustu aðferðum við ritun allra helstu bókstafshljóma
- sé meðvitaður um fjölbreytilega möguleika hljómháttaritarunar
- skrá hljóma eftir heyrn úr hlustunardæmum

¹⁰³ Þ.e. báðir tónar leiknir samtímis.

¹⁰⁴ Þ.e. röð forhljóma í fimmundahring – „extended dominants“.

¹⁰⁵ Þ.e. moll með stórrí sexund og stórrí sjöund.

- hafi þjálfast reglulega í snarstefjun¹⁰⁶
- hafi þjálfast reglulega í að leika viðeigandi tónstiga yfir gefin hljómferli í dúr og moll
- hafi þjálfast reglulega í að brjóta upp hljóma yfir gefin hljómferli dúr og moll
- hafi kynnst leik bókstafshljóma á hljómborðshljóðfæri
- hafi þjálfast reglulega í snarstefjun á grundvelli framangreindra hljóma og tónstiga
- hafi þjálfast í eðlilegri hendingamótun, uppbyggingu og framvindu spunakafla

Orð og tákni

Nemandi

- skilji og geti beitt öllum helstu hugtökum og táknum sem lúta að tónstyrk
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: *accelerando*, *ritardando*, *rallentando*, *a tempo*, *rubato*, *half time*, *double time*
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: *espressivo*, *marcato*
- skilji og geti beitt eftirtöldum hugtökum: *poco*, *poco a poco*, *più*, *meno*, *sempre*, *subito*, *simile*, *senza*, *attacca*, *V.S.*, *solo*, *tutti*
- skilji og geti beitt eftirtöldum hugtökum: *Coda*, *D.S.al Coda*, *D.s.al Fine*, *D.c.al Fine*, *D.C.al Coda*, *con rep.*, *senza rep.*, *on cue*, *open repeat*, *last x*, *vamp*
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: *Intro*, *interlude*, *chorus*, *lead sheat*
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: *Feel*, *two beat*, *four beat*, *time*, *stop time*, *broken time*, *solo break*, *pedal point*, *fade*
- þekki hugtökin: *Swing*, *fusion*, *funk*, *shuffle*, *latin*, *ballade*, *straight 8ths.*, *waltz*

Hlustun, greining og saga

Nemandi

- hafi öðlast leikni í að lýsa blæ tónverka með eigin orðum
- kunni skil á einröddun, margröddun¹⁰⁷ og fjölröddun¹⁰⁸
- hafi kynnst mismunandi stílbrigðum rytmískra tónsmíða
- þekki uppbyggingu stórsveitar og hljóðfæri hennar
- þekki og geti greint helstu hljóðfæri sem notuð eru í popp-, rokk- og djasstónlist
- hafi kynnst völdum hljóðfærum frá mismunandi heimshlutum
- hafi nýtt viðfangsefni hljóðfæranámsins á fjölbreyttan hátt til aukins skilnings í tónfræðanáminu

¹⁰⁶ Spuna.

¹⁰⁷ Hómófóníu.

¹⁰⁸ Pólýfóníu.

- hafi nýtt viðfangsefni tónfræðanámsins á fjölbreyttan hátt til aukins skilnings í hljóðfæranáminu
- hafi kynnst uppsetningu og lestri raddskráa
- hafi þjálfast í að fylgja rödd tiltekins hljóðfæris í raddskrá
- hafi fengið innsýn í sögu íslenskrar dægurtónlistar
- hafi kynnst valinni íslenskri dægurtónlist frá mismunandi tíma
- hafi kynnst valinni heimstónlist
- hafi kynnst valinni popp- og rokktónlist
- hafi kynnst valinni djasstónlist

Hljóðfæri

Nemandi

- hafi notað eigið hljóðfæri við leik tónstiga og hljóma, jafnt staka hljóma sem samfellda hljómaganga
- hafi notað eigið hljóðfæri til spuna yfir tilbúin hljómferli og þekkt lög
- sýni með leik sínum skilning á inntaki námsins og leikni í notkun efnisins
- hafi notað eigið hljóðfæri í flutningi eigin tónsmíða og annarra

Skapandi starf

Nemandi

- sýni frumkvæði og skapandi hugsun
- hafi fengið regluleg tækifæri til ýmiss konar tónsköpunar, bæði einn og í hóp
- hafi kynnst ýmsum möguleikum á skráningu/varðveislu tónsköpunarverkefna

Tölvutækni

Nemandi

- hafi nýtt möguleika tölvunnar sem tækis til þjálfunar, upplýsingaöflunar, sköpunar, nótnaritunar, hljóðmyndunar og varðveislu
- hafi kynnst hljóðupptökum eftir því sem tæk eru á
- hafi kynnst hljóðkerfum og virkni þeirra eftir því sem tæk eru á

Námslok

Nemandi

- hafi öðlast færni í að draga ályktanir byggðar á þekkingu og leggja eigið mat á tónlist
- hafi öðlast færni í beitingu þekkingar og í framsetningu eigin hugmynda, bæði munnlega og skriflega
- hafi öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónfræðanám í framhaldsnámi samkvæmt þessari námskrá

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, almennar prófreglur og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Miðpróf í tónfræðagreinum skal samið á vegum Prófanefndar tónlistarskóla í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Nefndin gefur út viðmiðanir og skýringar við einstaka prófþætti eftir því sem þurfa þykir. Prófanefnd tónlistarskóla ber ábyrgð á yfirferð skriflegs hluta prófsins og að einkunnagjöf þess hluta sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla. Viðkomandi skóli annast mat á hljóðfæraþætti og munnlegum hluta prófsins í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla og leiðbeiningar Prófanefndar.

Verkefni og prófkröfur

Miðpróf í tónfræðagreinum er þrískipt, þ.e. munnlegt próf, skriflegt próf og hljóðfæraleikur. Skal öllum hlutum prófsins lokið á sama skólaári. Miða skal við að próftími á munnlegu prófi og hljóðfæraprófi fari ekki fram yfir 10 mínútur á hvern nemanda. Hámarkstími á skriflegu prófi er ein og hálf klukkustund.

Prófþættir á miðprófi eru þessir:

A. Munnlegt próf (20 einingar)

1. Hryndæmi endurtekið eftir heyrn (5 einingar)
2. Hryndæmi lesið af blaði (5 einingar)
3. Laglína endurtekin eftir heyrn (5 einingar)
4. Laglína lesin af blaði (5 einingar)

B. Skriflegt próf (60 einingar)

1. Skriflegt próf (20 einingar)
2. Hlustun og greining (20 einingar)
3. Tónfræðileg þekkingaratriði (20 einingar)

C. Verklegt próf (á hljóðfæri) (20 einingar)

1. Brotnir hljómar og tónstigir leiknir yfir gefinn hljómagang (10 einingar)
2. Laglína og spuni yfir gefinn hljómagang (10 einingar)

Þemur til fjórum vikum fyrir próf fær nemandi uppgefið lag, þ.e. hljómagang og laglínu. Í prófinu flytur nemandinn dæmið, þ.e. allt formið, fjórum sinnum samfellt. Fyrst er leikin laglína, þá brotnir hljómar, síðan

tónstigar og loks spuni yfir hljómferlið. Viðmiðunarlengd viðfangsefnis er 16-32 taktar. Trommuleikarar geta valið um að leika á ásláttarhljómborð, píanó eða syngja. Söngvarar velja á milli þess að syngja eða leika á píanó. Aðrir leika á aðalhljóðfæri sitt. Allir þættir verklega prófsins eru fluttir utanbókar.

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfangna að ræða og marka lok hans jafnframt lok almenns tónlistarskólanáms. Einnig miðast lok framhaldsnáms við að þeir nemendur, sem stefna að háskólanámi í tónlist, séu vel undir það búnir.

Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum námsáfangna á þremur árum, m.a. til að nemendur á listnámsbraut framhaldsskóla geti nýtt námið sem hluta af framhaldsskólanámi sínu. Þó verður að gera ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda.

Í framhaldsnámi skiptist tónfræðanám í fernt, þrjár kjarnagreinar og valgrein. Kjarnagreinar eru: djasshljómfræði, djasstónheyrn og djass- og rokksaga en auk þess ber öllum nemendum að stunda nám í einni valgrein.

Kjarnagreinar tónfræðanáms er mögulegt að kenna aðskildar eða samþættar. Hugsanlegt er að bjóða upp á samþætta kennslu í tveimur eða fleiri greinum. Þannig mætti t.d. tengja saman tónheyrn og hljómfræði, allar þrjár greinar eða valgrein og eina eða fleiri kjarnagreinar.

Í námskránni er miðað við að heildarkennslustundafjöldi hverrar tónfræðagreinar samsvari að lágmarki 1 1/2 klst. á viku í tvö ár eða 1 klst. á viku í þrjú ár. Skólar geta þannig boðið upp á mismunandi námshraða í einstökum greinum og hugsanlegt er að innan sama skóla gefist nemendum kostur á mismunandi námshraða í sömu grein. Þannig má til dæmis með aukinni tímasókn gefa nemendum kost á að ljúka námsgrein á einu ári eða dreifa náminu yfir lengri tíma. Meginatriði er að nemendur nái lokamarkmiðum tónfræðanámskrár, hvaða leið sem farin er.

Djasshljómfræði

Gert er ráð fyrir að við lok miðnáms hafi nemendur annars vegar öðlast skilning og leikni í almennum tónfræðum og hins vegar kynnst undirstöðuatriðum hagnýtrar djasshljómfræði. Sérstækt djasshljómfræðinám hefst við upphaf framhaldsnáms. Í náminu er lögð áhersla á þekkingu og aðferðir sem nýtast við spuna og tónsmíðar á sviði rytmískrar

tónlistar. Unnið er meðal annars með byggingu og hlutverk hljóma, tengsl þeirra við tónstiga, laglínu og formgreiningu. Auk þess er hljómfræðinámi ætlað að auka skilning nemenda á innri gerð og innviðum tónlistar. Þennan skilning má efla enn frekar með tengslum við tónlistarsögu, tónheyrn og hljómborðsfræði.

Tónheyrn

Námi í tónheyrn er ætlað að auka tónnæmi og þroska heyrn nemenda. Byggt er á þeim grunni sem lagður var í grunn- og miðnámi. Í framhaldsnámi er einkum unnið með laglínur í dúr og moll með stöku tónum utan tóntegundar, tónbil innan tveggja áttunda og fjölbreytt hryndæmi sem m.a. innihalda yfirbindingar og þríólur. Sérstök áhersla er á hljómrænt tungumál djass- og popptónlistar: staka hljóma og hljómaraðir. Auk þess fást nemendur við einfaldar tveggja radda laglínur og stutt atónal dæmi. Mikilvægt er að tengsl tónheyrnar við hljómfræði séu ræktuð og að greinarnar styðji hvor aðra. Regluleg ástundun er lykilatriði í tónheyrnarnámi.

Djass- og rokksaga

Í framhaldsnámi er gert ráð fyrir að nemendur öðlist haldgóða þekkingu og góða yfirsýn yfir djass sögu og rokksögu frá upphafi til samtímans. Miðað er við að námið sé kynning á helstu straumum, stefnum og listamönnum þessara tónlistartegunda. Kenna má djass sögu og rokksögu sitt í hvoru lagi eða samþætt. Hlustun er órjúfanlegur þáttur í lifandi tónlistarsögukennslu. Tengsl hennar við aðra þætti námsins eru mikilvæg. Æskilegt er að tengja djass- og rokksögu við aðra tónlistarsögu og mannkyns- og menningarsögu á hverjum tíma eftir því sem tök eru á.

Valgrein

Auk framangreindra greina skulu nemendur hafa lokið einum valáfanga í tónfræðagreinum við lok framhaldsnáms. Valgrein er annaðhvort ætlað að víkka sjóndeildarhring nemenda eða dýpka þekkingu þeirra á tilteknu sviði. Miðað er við að umfang náms í valgrein samsvari eins vetrar reglubundnu námi í tónfræðagrein, þ.e. að lágmarki einni vikustund. Skólum er í sjálfvald sett hvaða valgrein eða valgreinar boðið er upp á. Ýmislegt kemur hér til greina en hér á eftir fara nokkur dæmi um mögulegar valgreinar: tónsmíðar, sértækir tónlistarsöguáfangar, framhaldsáfangar í tónheyrn og útsetningum, snarstefjun¹⁰⁹, tölvutækni og upptökutækni. Heppilegt kann að vera að tveir eða fleiri tónlistarskólar hafi með sér samstarf um framboð valgreina, þ.e. að nemendur geti sótt nám í valgrein í öðrum skóla en sínum eigin. Einnig býður fjarnám upp á ýmsa möguleika fyrir nemendur.

¹⁰⁹ Spuni, þ.e. að leika af fingrum fram.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, almennum markmiðum rytmískar námskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Gert er ráð fyrir að nám í djasshljómfræði fari að jafnaði fram í hóptímum með og án eigin hljóðfæra en jafnframt er mikilvægt að uppbygging námsins taki mið af þörfum einstakra nemenda. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok framhaldsnáms eiga nemendur í rytmísku tónfræðanámi að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Djasshljómfræði

Hljómar og tónstigar

Nemandi

- hafi öðlast góðan skilning á grundvallaratriðum bókstafshljómakerfisins
- þekki og geti greint alla þríhljóma: dúr, moll, stækkaða og minnkaða
- þekki og geti greint alla ferhljóma: maj7, 6, m7, m6, m maj7, m7(b5), 7, 7sus4, +7, °7
- þekki skráningu framantalinna hljóma með rómverskum sætistöllum
- hafi kynnst endurhljómsetningu

Greining

Nemandi

- hafi öðlast góðan skilning á algengustu hugtökum djasshljómfræðinnar
- þekki eftirfarandi djasshljómfræðiatríði og geti nýtt þau við greiningu hljómagangs:
  - alla heimahljóma í dúr og moll, þrí- og ferhljóma
  - breytta heimahljóma
  - hljóma í hljómhvörfum
  - aukaförhljóma
  - framlengda förhljóma
  - II–V sambönd
  - minnkaða hljóma
  - lánshljóma
  - viðeigandi tónstiga við alla hljóma sem koma fyrir í náminu
  - spennur
  - staðgengla
  - tóntegundaskipti: óundirbúin, undirbúin og tóntegundaskipti um möndulhljóm
  - smástíga förhljóma

- #IV7(b5) hljóminn
- laustengd II–V sambönd
- forhljóma með sérhlutverk
- pedal og ostinato
- samsett hljómtákn
- samsíða hljóma af sömu gerð
- hafi góðan skilning á tengslum tónstiga og hljóma
- hafi þjálfast reglulega í að hljómgreina algeng djass- og dægurlög
- hafi þjálfast reglulega í laglínugreiningu
- hafi öðlast skilning og þjálfun í gerð leiðsögutónalína
- hafi öðlast skilning á módal-tónsmíðum

Spuni og hljóðfæraleikur

Nemandi

- hafi hlotið umtalsverða þjálfun í leik tónstiga og hljóma á hljóðfæri sín
- sýni með leik sínum skilning á tengslum tónstiga og hljóma
- hafi þjálfast reglulega í að leika viðeigandi tónstiga yfir gefin hljómferli í dúr og moll
- hafi þjálfast reglulega í að brjóta upp hljóma yfir gefin hljómferli dúr og moll
- hafi þjálfast reglulega í snarstefjun
- hafi náð góðum tókum á hljómrænu tungumáli djasstónlistar með tilliti til snarstefjunar
- hafi kynnst gerð skriflegra sólóa til flutnings

Hlustun

Nemandi

- hafi fengið tækifæri til að hlusta reglulega á valda djass- og dægurtónlist með tilliti til námsins

Tónsmíðar

Nemandi

- hafi kynnst tónsmíðavinnu
- hafi náð góðum tókum á hljómrænu tungumáli djasstónlistar með tilliti til tónsmíða

Hljómborðsfræði

Nemandi

- hafi náð grundvallartökum á leik hljóma á hljómborðshljóðfæri

Tónheyrn

Nótnalestur

Nemandi

- hafi gott vald á nótnalestri, jafnt í G-lykli sem F-lykli
- hafi kynnst í C-lyklum

Hrynur

Nemandi

- geti flutt undirbúin hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8 með lengdargildum og samsvarandi þögnum með sextándupörtum sem og með tríólum, synkópum, einföldum punkteringum og yfirbindingum
- geti flutt óundirbúin hryndæmi, léttari en hin undirbúnu, í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8 með sextándapartsnótum og sextándapartspögnum, tríólum, synkópum, einföldum punkteringum, yfirbindingum og þögnum
- geti skrifað niður eftir heyrn hryndæmi með synkópum, tríólum, yfirbindingum og þögnum

Laglína

Nemandi

- geti sungið undirbúnaðar laglínur í öllum dúr- og molltöntegundum, með eða án söngheita, án undirleiks
- geti sungið óundirbúnaðar laglínur, léttari en hinar undirbúnu, með öllum tónbilastökkum innan áttundar, með eða án söngheita, án undirleiks
- geti sungið stuttar undirbúnaðar laglínur utan tóntegundar¹¹⁰ með stökkum innan fimmundar, án undirleiks
- geti skrifað niður eftir heyrn einradda laglínur í dúr og moll með stöku tóni utan tóntegundar
- geti skrifað niður eftir heyrn stuttar tónaraðir utan tóntegundar¹¹¹ með stökkum innan fimmundar, þrjár til fimm nótur í senn
- geti skrifað niður eftir heyrn einfaldar tveggja radda laglínur

Tónbil

Nemandi

- geti sungið öll tónbil innan áttundar upp og niður frá gefnum tóni
- geti greint eftir heyrn öll tónbil innan tveggja áttunda sem leikin eru upp eða niður frá gefnum tóni eða í samhljómi

Hljómar

Nemandi

- geti greint eftir heyrn á milli eftirfarandi þríhljómsgerða: dúr, moll, minnkaður og stækkaður
- geti greint eftir heyrn hljómhvörf stakra dúr- og mollþríhljóma

---

¹¹⁰ Atónal.

¹¹¹ Atónal.

- geti skrifað niður eftir heyrn einfaldar hljómaraðir innan tóntegundar, bæði í dúr og moll
- geti skráð niður hljómgærd ásamt efstu og neðstu rödd í leikinni hljómaröð þar sem farið er út fyrir heimahljóma og 3und og 5und koma fyrir í bassa
- þekki eftir heyrn og geti skráð eftir heyrn djasshljóma með ólíkum samsetningum af algengustu spennum, þ.e. 9undum, 11undum og 13undum, óbreyttum og breyttum
- geti skráð niður hljóma í einföldu popplagi með sjöundum og sus-hljómum

Taktsláttur

Nemandi

- hafi gott vald á taktslætti í eftirtöldum takttegundum: 2/4, 3/4, 4/4, 6/8 og geti beitt þeim við lestur laglína og hryndæma, jafnt undirbúið sem óundirbúið
- þekki vel og geti stjórnað 5/4, 9/8 og 12/8
- geti skipt viðstöðulaust á milli ofangreindra takttegunda
- geti framkvæmt einfaldan fjölhryn með höndunum 2/3, 2/5, 3/4, 3/2, 5/2 og 4/3

Djass- og rokksaga

Listamenn, stílar, stefnur og verk

Nemandi

- hafi kynnst vel helstu stílum, stefnum og straumum í djasstónlist frá upphafi til nútímans, þ.e. New Orleans, Chicago, swing, bebop, cool, hardbop, free djass, fusion og nýrri stílum
- sé kunnugur flestum gerðum djasstónlistar og fær um að setja þær, ásamt einstökum verkum, í sögulegt samhengi
- þekki vel helstu flytjendur og upptökur djasssögunnar

Hlustun

Nemandi

- hafi kynnst djasssögunni af eigin raun gegnum hlustun á valdar upptökur
- hafi öðlast skilning og þjálfun í að tengja saman hlustun og aðra þætti námsins
- hafi þjálfast í að beita eigin þekkingu við mat og greiningu á óþekktu hlustunarefni

Þekking, heimildir, framsetning, mat

Nemandi

- hafi hlotið þjálfun í öflun heimilda um afmörkuð viðfangsefni sögunnar
- hafi öðlast þjálfun í beitingu þekkingar og framsetningu eigin hugmynda, bæði munnlega og skriflega

Mannkynssaga og hugmyndafræði

Nemandi

- geti tengt meginstrauma djasssögunnar við meginatriði mannkynssögunnar
- hafi öðlast þjálfun í að draga ályktanir byggðar á þekkingu og leggja eigið mat á tónlist

Íslensk tónlist

Nemandi

- hafi kynnst meginatriðum íslenskrar djasssögu frá upphafi til samtímans
- sé fær um að tengja helstu atriði íslenskrar djasssögu við helstu stefnur og strauma í alþjóðlegri djasssögu

Námslok

Nemandi hafi við lok framhaldsnáms

- öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónlistarnám á háskólastigi

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf almennra tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf á bls. 22–33 í þessu riti er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, almennar prófreglur og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur

Framhaldspróf í tónfræðagreinum er fjórskipt, þ.e. djasshlómfræði, tónheyrn, tónlistarsaga og valgrein, og skal gefin einkunn í hverri grein fyrir sig. Þannig þurfa nemendur að hafa hlotið einkunnina 6,0 í hverri framantalinna tónfræðagreina. Ekki er nauðsynlegt að ljúka öllum tónfræðagreinunum á sama skólaári.

Framhaldspróf í einstökum tónfræðagreinum skulu samin í hverjum skóla í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Enn fremur ber viðkomandi skóli ábyrgð á yfirferð prófanna og að einkunnagjöf sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla. Próf í einstökum tónfræðagreinum skulu aldrei vera lengri en tvær klukkustundir.

Djasshlómfræði

Við lok framhaldsnáms í djasshlómfræði þreyta nemendur framhaldspróf í djasshlómfræði í samræmi við ákvæði þessarar námskrár.

Prófbættir eru þessir:

A. Skriflegt próf (80 einingar)

1. **Hljómgreining** (40 einingar)
2. **Tónstigir** (20 einingar)
3. **Endurhljómsetning** (10 einingar)
4. **Hugtök og skilgreiningar** (10 einingar)

B. Verklegt próf (á hljóðfæri) (20 einingar)

1. **Laglína** (5 einingar)
2. **Brotnir hljómar** (5 einingar)
3. **Tónstigir** (5 einingar)
4. **Snarstefjun** (5 einingar)

Þremur til fjórum vikum fyrir próf fær nemandi uppgafið lag, þ.e. hljómagang og laglínu. Í prófinu flytur nemandinn dæmið, þ.e. allt formið, fjórum sinnum samfellt. Fyrst er leikin laglína, þá brotnir hljómar, síðan tónstigir og loks spuni yfir hljómferlið. Viðmiðunarlengd viðfangsefnis er 16–32 taktar. Trommuleikarar geta valið um að leika á ásláttarhljómborð, píanó eða syngja. Söngvarar velja á milli þess að syngja eða leika á píanó. Aðrir leika á aðalhljóðfæri sitt. Allir þættir verklega prófsins eru fluttir utanbókar.

Miða skal við að próftími á verklegu prófi fari ekki fram yfir 10 mínútur á hvern nemanda.

Tónheyrn

Við lok framhaldsnáms í tónheyrn þreyta nemendur framhaldspróf í tónheyrn í samræmi við ákvæði þessarar námskrár.

Framhaldspróf í tónheyrn skiptist í munnlegt og skriflegt próf.

Prófbættir eru þessir:

A. Munnlegt próf (40 einingar)

1. **Laglína undirbúin** (10 einingar)
2. **Laglína óundirbúin** (5 einingar)
3. **Hryndæmi óundirbúið** (10 einingar)
4. **Hryndæmi undirbúið** (10 einingar)
5. **Tónaröð utan tóntegundar óundirbúin** (5 einingar)

B. Skriflegt próf (60 einingar)

1. **Tónbil** (10 einingar)
2. **Laglína** (10 einingar)
3. **Hryndæmi** (10 einingar)
4. **Stakir hljómar** (5 einingar)

5. **Hljómaröð** (10 einingar)
6. **Laglína utan tóntegundar** (5 einingar)
7. **Tveggja radda laglína** (10 einingar)

Miða skal við að próftími á munnlegu prófi fari ekki fram yfir 10 mínútur á hvern nemanda.

Djass- og rokksaga

Framhaldspróf í djass- og rokksögu er skriflegt.

Prófpættir eru þessir:

- A. **Skrifleg próf** (100 einingar)
1. **Hlustun** (40 einingar)
2. **Tónlistarsaga** (60 einingar)

Valgrein

Námsmat valgreina er í höndum einstakra tónlistarskóla og veltur á eðli og inntaki hverju sinni. Til viðmiðunar má benda á námsmat í öðrum tónfræðagreinum, þ.e. hlómfræði, tónheyrn og tónlistarsögu og kafla um námsmat á bls. 19–21 í þessu riti.

TÓNFRÆÐANÁM SEM AÐALNÁMSGREIN

Í framhaldsnámi er boðið upp á þann möguleika að nemendur stundi nám og ljúki framhaldsprófi með tónfræðagreinir sem aðalnámsgrein í stað hljóðfæraleiks. Markmið slíks náms er að búa nemendur undir störf á þessu sviði og háskólanám með áherslu á tónfræðagreinir rytmískrar tónlistar. Auk almenns framhaldsnáms í tónfræðagreinum skulu nemendur á þessari námsbraut stunda nám í tónsmíðum, útsetningum og tölvutækni, bæði varðandi nótnaritun og hljóðupptökur, auk þess að undirbúa lokatónleika. Til að ljúka námi á þessari námsbraut þurfa nemendur jafnframt að ljúka miðprófi í hljóðfæraleik á sviði rytmískrar tónlistar. Einnig eru gerðar kröfur um að þeir nemendur, sem ekki hafa hljómborðshljóðfæri sem aðalhljóðfæri, hafi lokið grunnprófi á píanó eða annað hljómborðshljóðfæri fyrir námslok. Ekki er farið fram á að nemendur stundi reglulegt hljóðfæranám umfram það sem að framan er tilgreint en æskilegt er að þeir taki þátt í kór eða hljómsveitarstarfi.

Inntökuskilyrði

Nemendur, sem velja tónfræðanám sem aðalnámsgrein, þurfa við upphaf námsins að hafa lokið miðprófi í tónfræðagreinum samkvæmt námskrá í rytmískri tónlist ásamt hljómfærði framhaldsnáms. Enn fremur er æskilegt að nemendur séu, við upphaf námsins, einnig komnir áleiðis með aðrar tónfræðagreinir framhaldsnáms á sviði rytmískrar tónlistar.

Samsetning námsins

Hér á eftir er gerð grein fyrir samsetningu námsins og einstökum námsgreinum.

Tónsmíðar

Nám í tónsmíðum virkjar sköpunarkraft og frumkvæði nemenda með beinum hætti. Nemendur kynnast öguðum vinnubrögðum og öðlast grundvallartök á tónsmíðatækni ólíkra stíla. Lögð skal áhersla á vönduð vinnubrögð í frágangi tónverka og að nemendur hafi tækifæri til að heyra verk sín flutt. Námið er meðal annars hugsað sem grunnur að frekara tónsmíðanámi á háskólastigi.

Útsetningar

Útsetningar eru nauðsynlegar fyrir þá sem huga að frekari námi í tónfræðagreinum. Þær hjálpa nemendum að koma hugmyndum frá sér á mismunandi form fyrir hljóðfæraleikara og hljómsveitir. Það eru margar mismunandi aðferðir í útsetningum og æskilegt að kynnast sem flestum. Leggja ber áherslu á vönduð vinnubrögð og góðan frágang. Mikilvægt er að nemendum gefist kostur á að heyra útsetningar sínar fluttar.

Tölvutækni

Nám í tölvutækni lýtur einkum að hljóðupptökum og nótnaritun. Nemendur þjálfast í almennum vinnubrögðum og notkun helstu forrita til nótnaritunar og hljóðupptakna. Leggja ber áherslu á sjálfstæð verkefni, vönduð vinnubrögð og flutning eigin verka. Einnig er lögð áhersla á að nemendur læri að tileinka sér nýja tækni greiðlega. Tengsl tölvutækninnar við aðrar námsgreinar geta verið mikil og gagnleg.

Lokatónleikar

Að loknu framhaldsprófi í hverri grein þessarar námsbrautar, þ.e. tónsmíðum, útsetningum og tölvutækni, skal nemandi halda tónleika með 30–60 mínútna langri efnisskrá. Alla jafna er gert ráð fyrir að tónleikarnir séu samfelldir, án hlés. Gert er ráð fyrir að á tónleikunum sýni nemandinn heildstæðan árangur námsins, allra námsgreina sameiginlega, í vönduðu og vel fram settu verkefni. Miðað er við að á tónleikunum séu bæði fluttar útsetningar og tónsmíðar nemandans, auk þess sem tæknikunnátta hans nýtist í verkefninu. Áhersla er lögð á að efnisskrá sé vel saman sett. Sömuleiðis er lögð áhersla á ábyrgð nemandans á heildaráhrifum tónlistarinnar, þ.m.t. samsetningu hljómsveitar og frammistöðu hennar.

Markmið

Uppbygging framhaldsnáms skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum þessarar námskrár, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið breytilegar enda aðstæður mismunandi og nemendur ólíkir.

Við lok framhaldsnáms eiga tónfræðanemendur í rytmískri tónlist að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Tónsmíðar

Nemandi

- sýni frumkvæði og skapandi hugsun
- þekki og geti nýtt sér í eigin verkum grundvallaratriði hefðbundinnar tónsmíðatækni, s.s. mótíf, stef og leiðir til framvindu
- hafi kynnst og geti nýtt algengustu formgerðir rytmískrar tónlistar
- hafi fengist við verkefni sem byggjast á því að semja laglínu á undan hljómmum, hljóma á undan laglínu og hljóma og laglínu samtímis
- hafi fengist við verkefni í ólíkum stílum rytmískrar tónlistar eða mismunandi stílbrigðum djasstónlistar
- hafi fengist við tónsmíðar við texta
- hafi kynnst ólíkum forsendum rytmískra tónsmíða, s.s. tónsmíðum byggðum á hefðbundnum formgerðum, ólíkum takttegundum, bassalínunum, frjálsum spuna með leiðbeiningum og gegnsömdum verkum
- hafi mjög góð tök á að setja verk sín fram í lagblaðaformi¹¹²
- hafi öðlast nokkra reynslu í framsetningu eigin tónsmíða í einföldu raddskrárformi
- hafi samið að lágmarki tuttugu niðurríttuð lög í ólíkum stílum
- hafi tileinkað sér vönduð vinnubrögð og góðan frágang
- þekki og skilji helstu leiðir og hefðir í framsetningu tónsmíða í heimi rytmískrar tónlistar
- hafi fengið verk sín flutt eftir því sem tök eru á

Útsetningar

Nemandi

- þekki raddsvið og blæbrigði algengustu hljóðfæra á sviði rytmískrar tónlistar
- hafi kynnst raddsviði og blæbrigðum hljóðfæra sinfóníuhljómsveitar
- hafi náð góðum tókum á nótnaritun og þekki öll helstu leiðbeinandi orð og tákni á sviði rytmískrar tónlistar
- hafi mjög gott vald á ritun bókstafshljóma
- hafi gott vald á helstu útsetningaraðferðum djasstónlistar, svo sem: „four way close“, „drop two“ og „spread“
- hafi öðlast þekkingu á nálgunartækni¹¹³
- hafi útsett verk fyrir fimm blásara og hrynsveit, einraddað
- hafi útsett verk fyrir fimm blásara og hrynsveit, raddað
- hafi gert a.m.k. eina útsetningu fyrir fullskipaða stórsveit
- hafi kynnst grundvallaratriðum útsetninga fyrir strengi
- hafi kynnst grundvallaratriðum útsetninga fyrir raddaðan söng
- hafi fengið útsetningar sínar fluttar eftir því sem tök eru á

¹¹² „Lead sheet“.

¹¹³ „Approach technique“.

Tölvutækni

Nemandi

- hafi öðlast reynslu í notkun algengasta tæknibúnaðar í tölvu- og hljóðveri
- hafi náð mjög góðu valdi á nótnaritun á tölvu, þ.m.t. ritun laglínu og hljóma, raddskráruppsetningu, tónflutningi, styrkbreytingum, leiðbeinandi orðum og táknum og meðferð texta
- hafi öðlast skilning á samsetningu og virkni algengasta tæknibúnaðar í tölvu- og hljóðveri
- þekki vel möguleika MIDI-staðalsins og geti nýtt hann með MIDI-tækjabúnaði við tónsköpun, upptökur og hljóðhönnun
- hafi undirstöðuþekkingu í notkun tölvu við hljóðvinnslu og hljóðhönnun
- hafi öðlast nokkra reynslu í upptökum, bæði í hljóðveri og á tónleikum
- hafi öðlast nokkra reynslu í frágangi og eftirvinnslu hljóðrita

Lokatónleikar

Nemandi

- hafi þjálfast í framsetningu eigin tónsmíða og útsetninga
- hafi þjálfast í umsjón með flutningi eigin tónsmíða og útsetninga
- hafi þjálfast í að setja saman og leiða hljómsveit
- hafi þjálfast í að setja saman áhugaverðar efnisskrár með sannfærandi heildarsvip að markmiði
- hafi undirbúið efnisskrá til flutnings á tónleikum samkvæmt þessari námskrá

Námslok

Nemandi

- hafi öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónlistarnám á háskólastigi í tónfræðagreinum, tónsmíðum og tæknigreinum á sviði rytmískrar tónlistar

Námsmat og próf

Til að standast framhaldspróf með tónfræðagreinir sem aðalgrein þarf nemandi að ná einkunninni 6,0 í hverri eftirtalinna þriggja greina: tónsmíðum, útsetningum og tölvutækni. Í hverri grein skal einkunn vera samsett sem hér segir:

- Regluleg verkefni (70 einingar), dreifð yfir námstímann, og próf eftir því sem við á.
- Lokaverkefni (30 einingar).

Námsmat í tónfræðanámi sem aðalgrein er í höndum viðkomandi skóla. Eðli þeirra greina, sem um ræðir, er með þeim hætti að próf eru í flestum tilfellum ekki bestu kosturinn við námsmat. Það er á ábyrgð kennara að

velja námsmatsleiðir í samræmi við markmið þessarar námskrár. Að öðru leyti er vísað í umfjöllun um námsmat á bls. 19–21 í þessu riti og í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 30–32.

Stjórnendur og kennarar hvers skóla móta verklag og ráða gerðum lokaverkefna sem í boði eru í hverjum skóla. Val og mótun einstakra lokaverkefna byggist á samstarfi nemanda og kennara. Námsmat verkefnanna er í höndum viðkomandi skóla.

Mat á lokatónleikum

Að loknu námi í tónsmíðum, útsetningum og tölvutækni, samkvæmt þessari námskrá, skal nemandi halda lokatónleika sem metnir eru á vegum Prófanevndar tónlistarskóla. Megináhersla lögð á mat á tónsmíðum og útsetningum nemandans en einnig er tekið tillit til undirbúnings, framsetningar og heildaráhrifa tónleikanna. Nemandanum er ekki skylt að taka þátt í tónleikunum sem flytjandi eða stjórnandi en kjósi hann að gera það er eðlilegt að líta hóflega til þess í mati prófdómara, enda hefur sú þátttaka áhrif á heildarmynd tónleikanna. Umsögn en ekki einkunn er gefin fyrir tónleikana, framlag nemandans og heildaráhrif. Fyrir upphaf tónleikanna skal prófdómari fá tónleikaverkefnið í hendur á nótum. Ekki er nauðsynlegt að halda tónleikana á sama skólaári og tónfræðagreina-prófin fara fram. Prófanevnd tónlistarskóla gefur út vitnisburðarblað fyrir tónleikana og áfangaprófsskírteini við námslok.

LAGASÖFN OG SPUNABÆKUR

Í þessum kafla eru birtir listar yfir kennsluefni og stoðbækur sem geta nýst nemendum í rytmískri tónlist óháð hljóðfærum.

Lagasöfn

Á eftirfarandi lista er að finna lagasöfn sem henta nemendum í rytmískri tónlist. Annars vegar er um að ræða safnbækur ólíkra höfunda og hins vegar bækur með lögum einstakra höfunda, innlendra og erlendra.

AEBERSOLD, JAMEY
The Jamey Aebersold Play-A-Longs
Volumes 1-118
Aebersold

FRISELL, BILL
Anthology
Cherry Lane Music

GUNNAR ÞÓRÐARSON
Söngbók Gunnars Þórðarsonar
Skrudda 2005

GUNNAR ÞÓRÐARSON
Söngbók Gunnars Þórðarsonar II
Skrudda 2007

HÖRÐUR TORFASON
Söngvabók
Tindur 2006

INGIBJÖRG ÞORBERGS
Söngvasafn í útsetningum höfundar
Kópavogsbær 1998

JÓHANN HELGASON
25 vinsæl lög
Hugverkaútgáfan 2003

JÓN MÚLI ÁRNASON / JÓNAS ÁRNASON
Söngdansar 1
Nótu-útgáfan 1995

JÓN MÚLI ÁRNASON / JÓNAS ÁRNASON
Söngdansar 2
Nótu-útgáfan 1996

MAGNÚS EIRÍKSSON
Í gegnum tíðina
Ísalög 2003

ROSENWINKEL, KURT
Compositions
Mel Bay

SIGFÚS HALLDÓRSSON
Sönglög
Lithoprent 1970

SIGURÐUR FLOSASON
Blátt ljós – bláir skuggar, 18 blúsuð djasslög
Dimma 2008

SIGURÐUR FLOSASON / AÐALSTEINN ÁSBERG SIGURÐSSON
Hvar er tunglið? 24 djasssönglög
Dimma 2006

TÓMAS R. EINARSSON
Djassbiblía Tómasar R.
Blánótt 2004

ÝMSIR
50 úrvals íslensk dægurlög
FTT 1993

Real Rock Book I og II
Warner/Chappell Music Scandinavia AB, 1998

Sígild sönglög 1
Nótu-útgáfan 2004

Sígild sönglög 2
Nótu-útgáfan 2005
The New Real Book: Vol. 1
Sher Music Co.

The New Real Book: Vol. 2
Sher Music Co.

The New Real Book: Vol. 3
Sher Music Co.

The Real Book - Volume 1
Hal Leonard

The Real Book - Volume 2
Hal Leonard

The Real Book - Volume 3
Hal Leonard

The Real Vocal Book Volume 1
Hal Leonard

The Standards Real Book
Sher Music Co.

The World's Greatest Fake Book
Sher Music Co.

Bækur um spuna

Á eftirfarandi lista eru bækur sem fjalla um nám og kennslu í spuna. Bæði er um að ræða heildstæðar kennslubækur og bækur með dýpri umfjöllun um afmörkuð efni spunalistarinnar.

AEBERSOLD, JAMEY
Maiden voyage, Fourteen EASY-TO-PLAY Jazz Tunes, Vol. 54

BAKER, DAVID
Jazz Improvisation
Advance/Alfred

BAKER, DAVID
How to play bebop, vol. 1, 2 og 3
Hal Leonard

BERGONZI, JERRY
Inside Improvisation – Volume 1: Melodic Structures
Advance Music

BERGONZI, JERRY
Inside Improvisation – Volume 2: Pentatonics
Advance Music

BERGONZI, JERRY

Inside Improvisation – Volume 3: Jazz Line

Advance Music

BERGONZI, JERRY

Inside Improvisation – Volume 4: Melodic Rhythms

Advance Music

BERGONZI, JERRY

Inside Improvisation – Volume 5: Theasaurus Melodies

Advance Music

BERGONZI, JERRY

Inside Improvisation – Volume 6: Developing a Jazz Language

Advance Music

BERGONZI, JERRY

Inside Improvisation – Volume 7: Hexatonics

Advance Music

BERKMAN, DAVID

The Jazz Musician's Guide to Creative Practicing

Sher Music Co.

CAMPBELL, GARRY

Expansions - A method for developing new material for improvisation

Houston

CAPONE, PHIL

Improvisation

Schott Music Ltd Publication

COCKER, JERRY

A Complete Method For Jazz Improvisation

COCKER, JERRY

Improvising Jazz

COCKER, JERRY

Patterns For Jazz

CROOK, HAL

Beyond Time and Changes

Advance

CROOK, HAL
Ready, Aim, Improvise
Advance

CROOK, HAL
How to improvise
Advance

LAPORTA, JOHN
A Guide To Jazz Improvisation: C Instruments
Berklee Press Publication

LEVINE, MARK
The Jazz theory book
Sher Music Co.

LIEBMAN, DAVID
A Chromatic Approach To Jazz Harmony And Melody

METHENY, PAT
Improvisations
Editions Henry Lemoine

WEISEKOPF, WALT
Intervalic Improvisation
Aebersold

WEISKOPF, WALT / RICKER, RAMON
Giant Steps, A Players Guide to Coltrane's Harmony
Jamey Aebersold Jazz

WEISEKOPF, WALT / RICKER, RAMON
The Augmented Scale in Jazz
Aebersold

WERNER, KENNY
Effortless mastery

ÝMSIR
The New Real Book: Vol. 1
The Standards Real Book
Sher Music Co.

The Real Book - Volume 1
Hal Leonard Publishing Corporation

TÓNSTIGAR

Til glöggvunar eru hér birtir helstu tónstigar sem fyrir koma í námskránni, ein áttund hver út frá einstrikuðu c. Tekið skal fram að hér er ekki um að ræða dæmi um flutningsmáta eða tónsvið heldur er dæmunum ætlað að sýna samsetningu og byggingu mikilvægra tónstiga í rytmískri tónlist.

Kirkjutóntegundir

Jónískur (dúr)

Dórískur

Frýgískur

Lýdískur

Mixólýdískur

Eólskur (hreinn moll)

Lókrískur

Ýmsir tónstigar

Djassmoll

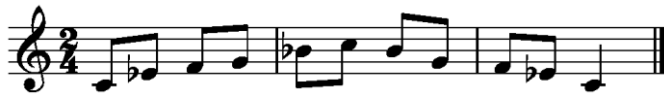
Hljómhæfur moll

Dúr-pentatónstigi

Moll-pentatónstigi

Blústónstigi

Mixólýdískur b9 b13 tónstigi

Breyttur tónstigi (altered)

Lýdískur b7 tónstigi

Samhverfur minnkaður tónstigi (hálfur/heill)

Samhverfur minnkaður tónstigi (heill/hálfur)

Heiltónatónstigi

